

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ

ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ

ΗΤΟΙ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ

ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΜΕΝΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

Π α ρ ὶ

ΤΩΝ ΚΚ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Γ. ΒΕΛΛΙΟΥ, Π. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ,
Κ. ΔΕΒΑΛΙΕΩΣ, ΚΑΙ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ.

Τ Ο Μ Ο Σ Γ'

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Γ' ΤΟΥ Α' ΕΤΟΥΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1841.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ

ΕΡΑΝΘΕΙΣ

ΣΤΑΔΙΟΝ ΔΙΑΤΡΩΝ ΠΡΩΤΟΓΥΝ

ΕΜ ΒΕΛΑΡΧΩΝΕΣ ΕΣΤΙΝ ΑΓΓΕΛΟΙ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ

ΕΝ ΤΗ ΠΑΡΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΝ ΤΗ ΚΑΡΟΛΙΝΑ

ΕΝ ΤΗ ΚΑΡΟΛΙΝΑ ΚΑΙ ΕΝ ΤΗ ΠΑΡΗΣΙΑ

ΤΟΜΟΣ Δ

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΤΟΥ Α. ΚΑΡΟΛΙΝΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΕΜ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

1841

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ

ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ

ΙΑΤΡΙΚΗ.

Ἐνεστῶσα κατάστασις τῆς ἰατρικῆς εἰς
τὴν Ἑλλάδα.

I.

Ὁ γὰρ λογισμὸς μνήμη τις ἐστὶ ξυμβετική τῶν
μετ' αἰσθήσεως ληφθέντων· ἐφαντασιώθη γὰρ ἐ-
ναργέως ἢ τε αἰσθησι προπαθῆς καὶ ἀναπομπῆς
εἴδου εἰς διάνοιαν τῶν ὑποκειμένων·

Ἡ δὲ διάνοια παρ' αὐτῆς λαβοῦσα, ὡς προείπον,
ἕστερον εἰς ἀληθείην ἤγαγεν· εἰ δὲ μὴ ἐξ ἐναργέως
ἐφόδου, ἐκ δὲ πιθανῆς ἀναπλάσιος λόγου, πολλά-
κις βαρείαν καὶ ἀνιαρὴν ἐπήνεγκε διάθεσιν· οὗτοι
δὲ ἀνοδίην χειρίζουσι. (Ἰπποκρ. Παραγγ.)

Τῆς ὑγιεινῆς τῶν πολιτῶν διατηρήσεως τὴν ἀνάγκην συν-
αισθανθεῖσα ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις, μεταξὺ τῶν πρώτων
αὐτῆς διατάξεων, ἐφρόντισε νὰ συστήσῃ ἰατροσυνέδριον, νὰ
διορίσῃ κατ' ἐπαρχίας διοικητικούς ἰατροὺς, πρὸς δὲ τὴν
ἰατρικὴν σχολὴν ἐνεκαθίδρυσε, καὶ τὴν ἰατρικὴν ἐταιρίαν
(ΤΟΜ. Γ'. ΦΥΛ. Γ'.)

ἐνεψύχωσεν. Ἄλλὰ μέχρι τίνος βαθμοῦ καρπούμεθα τῶν χορηγηθέντων μέσων; μέχρι τίνος προήχθη ἡ ἐπιστήμη, ἢ ἐβελτιώθη ἡ τέχνη; Μετά τινα πρὸς τὰ πρόσω πορείαν, εἶναι καλὸν, νὰ ρίπτωμεν, ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, ὀπισθορατικὸν βλέμμα, καταμετροῦν τὸ διατρεχθὲν διάστημα, καὶ τὴν εὐθύτητα τῆς ὁδοῦ ὀρίζον. Ἐκ τούτου ὀρμώμενοι ἐπεμβαίνομεν εἰς ἰδιαιτέρας τινὰς σκέψεις, ἐπὶ τῆς ἐνεστώσης ἐν Ἑλλάδι καταστάσεως τῆς ἰατρικῆς, ὡς ἐπιστήμης καὶ τέχνης θεωρουμένης.

Ἀρχόμεθα ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν τῆς ἔποψιν.

Ἐπὶ παντὸς εἶδους μαθήσεως, διακρίνονται, κατὰ χώρας ἢ κατὰ καιροῦς, δύο ἔποχαι, καὶ δύο εἰδῶν σοφοὶ πρὸς ταύτας σχετικοί. Ποτὲ μὲν ἡ ἐπιστήμη ἀδιαλείπτως πλουτεῖ μὲ νέας ἀνακαλύψεις, καὶ δι' ὑγιεσέρων ἀρχῶν πρὸς τὸ ἐντελέξερρον ἀναπτύσσεται· ὑπάρχουσι δὲ ἄνδρες ἐπὶ κεφαλῆς τοιαύτης προόδου, ἀνιχνεύοντες ἐπιμόνως τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν θεωριῶν σταθμίζοντες· — καὶ πότε οἱ ἐπιστήμονες, ἀλλαχόθεν ποριζόμενοι νεώτερα φῶτα, παρακολουθοῦσιν, ὡς ἐγγύτατα, τὴν πρόοδον ταύτην, καὶ ἀποδεχόμενοι τὰς ἰδέας τῶν ἄλλων διευκρινίζουσιν, ἀναπτύσσουσι καὶ κατατάττουσι ταύτας εἰς τὴν ἀρμοδίαν ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν γνώσεων θέσει, ἀποκαθιστάνουσιν αὐτὰς στοιχειώδεις, καὶ τὰς διαδίδουσιν. Εἰς ἐκείνους ἡ ἐφεύρεσις, ἡ ἐπινοήσις, ἡ ἀνακάλυψις, εἰς δὲ τοὺς δευτέρους ἡ μίμησις, ἡ ἀνάπτυξις, ἡ κατάταξις, ἡ διάδοσις.

Ἦθελεν ἀπατηθῆ τις νομίζων, ὅτι ἡ σύστασις τῆς ἰατρικῆς σχολῆς ἔμελεν ἀμέσως νὰ παράξῃ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν τοιούτων καταστάσεων. Ἀξιώσεις εἰσέτι δὲν ἔχομεν ὅτι δι' ἡμῶν ἡ ἐπιστήμη προοδεύει, ἀλλ' οὔτε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὡς πρὸς τοιαῦτα ἀντικείμενα εἶναι ἐνήμερος ἡ κοινωμία ἡμῶν, καὶ ἔμπεριέχει, εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς, εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῆς, εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτῆς, ὄλην τὴν πληθὺν τῶν γνώσεων, ὅση ἀποπληροῖ τὴν ἰατρικὴν μάθησιν ἀφηρημένως πως καὶ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένην, πᾶν ὅ,τι δηλαδὴ εἶναι γνωστὸν αὐτῆς, μέ

χρι τῆς σήμερον, εἰς ὅλους τῆς τοὺς κλάδους. Ἡ σύστασις τῆς ἰατρικῆς σχολῆς, ἄλλο ἀποτέλεσμα ἀπλῶς δὲν ἐδύνατο νὰ ἔχη, εἰμὴ νὰ εἰσάξῃ τὰ πρώτιστα στοιχεῖα τῆ, ἐπιστήμης, νὰ ῥίψῃ τὰς ῥίζας, ἐξ ὧν ἀναβλαστήσῃ δένδρον ἰσόμηκες καὶ ἰσοτραφῆς ἐκείνων, παρ' ὧν ἔλαβον τὸν εἰσαχθέντα σπόρον· νὰ καταστήσῃ ἐθνικὴν μίαν διδασκαλίαν, εἰς ἣν μνηθῶσιν οἱ νέοι τὰς προκαταρκτικὰς τῆς ἐπιστήμης γνώσεις, ἕως οὗ, διὰ τελειοποιήσεως ἀπαιτούσης πολὺν χρόνον καὶ πολλοὺς σπουδαστὰς, φθύσωμεν εἰς κατάστασιν νὰ συγκριθῶμεν μὲ τοὺς Εὐρωπαίους, ἐὰν ὄχι κατὰ τὴν λυσιτελεῖ πρὸς τὰς ἀνακαλύψεις προσπάθειαν, τοῦλάχισον κατὰ πλοῦτον γνώσεων ἰσόμετρον. Τοῦτο ἔυελε νὰ παράξῃ ἡ σχολὴ τῆς ἰατρικῆς· οὐδὲν πλέον κατὰ τὸ παρόν.

Ἄλλ' ὀφείλομεν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, οἱ καρποί τῆς εἶναι εἰσέτι, ὡς πρὸς τοῦτο, πολλὰ ἀτελεῖς. Διῆλθον ἤδη τέσσαρα ἔτη, καὶ νὰ εἴπωμεν δὲν δυνάμεθα, ὅτι ἐξῆλθον ἰατροὶ μὲ μάθησιν ἀνάλογον τόσου χρόνου σπουδῆς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ πρώτα βήματα πάσης προόδου εἶναι ἀσθενῆ καὶ δυσχερῆ· ἀλλ' ἡ πρόοδος δὲν τελεσφορεῖ πάντοτε κατὰ λόγον εὐθὺν τῆς πολυχρονιότητος αὐτῆς. Μάλιστα δὲ διότι δοκιμάζομεν τὰ πρώτα βήματα, ὀφείλομεν νὰ ἀποστήσωμεν ὅσα προσκόμματα δύνανται νὰ κωλύσωσι τὴν ἐλευθέραν καὶ ὀρθὴν ἀνάπτυξιν.

Ἐξ αὐτῶν ἀναδεικνύεται πρὸ πάντων ἡ ἀτέλεια τῶν μέσων. Ἡ περὶ τὴν θεωρίαν εἰς τὴν σχολὴν ἀκρόασις, ὅσον μακροχρόνιος καὶ ἐντελής ἐὰν ᾖναι, δὲν δύναται νὰ μορφώσῃ ἰατροὺς. Ἀπαιτεῖται παρατήρησις, καὶ παρατήρησις καθημερινῆ, ἐκτεταμένη, πολυειδῆς, διὰ νὰ ἀποκτήσωσιν οἱ μαθητευόμενοι τὴν ἀναγκαίαν εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ἰατρικῆς ἄσκησιν. Διὰ τοῦ λόγου φανταστικῶς σχηματίζεται ἡ εἰκὼν ἐνὸς ἀντικειμένου, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἐξετασθῇ δι' ὅλων τῶν αἰσθήσεων, καὶ δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι εἰς τὴν ἀόριστον ποικιλίαν τῶν νοσηδῶν φαινομένων, οἱ οὕτω πως μορφωθέντες θέλουσιν ἀπατηθῆ πάντοτε, ἐὰν προσπαθῶσι νὰ ἀνάξωσι τὰ ὁρώμενα, εἰς τοὺς τύπους τοὺς ὁποίους

ἐσχημάτισαν διὰ τῆς φαντασίας, χωρὶς νὰ τοὺς παρατηρήσωσιν εἰς τὴν φύσιν μὲ ὄλην τὴν ἀκρίβειαν. Γνωστὸν εἶναι ὅτι, τὸ βιβλίον τοῦ ἱατροῦ ἐνυπάρχει εἰς τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ ὅτι ἀπὸ αὐτὸν τὰς εἰκόνας οἱ παρατηρηταὶ ἀντιγράφουσιν· ἀλλ' ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὴν γνῶσιν τῆς εἰκόνας, ὑπάρχει τόση διαφορὰ, ὅση ἀπὸ τοὺς λόγους εἰς τὰ χρώματα καὶ τοὺς ἤχους καὶ τὰ ποικίλα σχήματα, τὰ ὁποῖα προσπαθοῦμεν διὰ τῶν λόγων νὰ ἀντικεινίσωμεν. Πάντοτε κινδυνεύει τις νὰ ἀπατηθῇ εἰς τοὺς μυρίους χρωματισμοὺς τῶν νόσων, τοὺς ὁποίους δύναται μὲν σπανίως ἔξοχος χεὶρ νὰ μιμηθῇ, ἀλλὰ δὲν διακρίνει μετὰ ταῦτα, εἰς τὸν παραλληλισμὸν τῆς εἰκόνας μὲ τὴν πρωτότυπον φύσιν, εἰμὴ μόνος ὁ ἔξασκηθεὶς εἰς τοιαύτην συγκριτικὴν σπουδὴν ὀφθαλμὸς, διότι τὰ ὄρια ἐκάστου εἰδικοῦ φαινομένου τῆς φύσεως συγχέονται μὲ ἐκεῖνα τοῦ ἄλλου, καὶ ἀπὸ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀσθενειῶν πλανώμενος, ὁ προκατειλημμένος ἀπὸ τὸ βιβλίον νοῦς τείνει νὰ ἀποδώσῃ ἄλλην ἔδραν, ἢ φύσιν εἰς τὴν κατὰ πρώτην φορὰν ὀρωμένην νόσον, ἢ δὲν ἀναγνωρίζει ἐκείνην, τῆς ὁποίας ιδέαν ἐπαισθητῶς δὲν ἀπέκτησεν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἀπαιτεῖται ἡ ἐφαρμογὴ τῶν αἰσθητηρίων, ὅπως σχηματισθῶσιν οἱ ἱατροὶ εἰς τὴν σχολὴν τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς πείρας, μόνων μέσων πρὸς ἀποφυγὴν ψευδῶν θεωριῶν, καὶ ἰδεῶν συγκεχυμένων. Ἡ διδασκαλίᾳ τῆς ἱατρικῆς χρῆζει μέθοδον ἀνάλογον ἐκείνης τῶν φυσικῶν, καὶ ὄχι τῶν ἀφηρημένων, ἐπιστημῶν· χρῆζει παρατηρήσεως καὶ ἀναλύσεως. Οἱ νέοι ὀφείλουσι νὰ μάθωσιν ἐμ π ρ ἰ κ τ ω ς πῶς νὰ ἀνεξιχνιάζωσι τὸ σύμπτωμα, πῶς νὰ μεθερμηνεύωσι τὴν ἔνδειξιν αὐτοῦ, πῶς νὰ ἐννοῶσι τὴν προγνωστικὴν του σημασίαν, καὶ τότε δύναται νὰ ἐκτιμῆσωσι καὶ τῶν βιβλίων τὰς περιγραφὰς, ὥστε νὰ σχηματίζωσι, διὰ τῆς ἀναγνώσεως, εἰς τὸν νοῦν των, τόσον ἐντελῆ καὶ διακεκριμένην εἰκόνα τοῦ περιγραφομένου ἀντικειμένου, ὡς ἤθελον τὴν ἀποκτήσει ἔχοντες αὐτὸ πρὸ ὀφθαλμῶν· ἄλλως θέλουσι συγχέει τὰς νόσους εἰς τὰς στιγμὰς τῶν συσφαιῶν των. Ἐὰν δὲ τοιαύ-

τας ἀπάτας ἐπιδέχονται εἰς τὴν διάγνωσιν, ποῖα λάθη δὲν θέλουσι πράξει εἰς τὴν Θεραπείαν, τῆς ὁποίας οὔτε τὸ μέτρον ἔμαθον νὰ σταθμίσωσιν, οὔτε τὴν στιγμήν νὰ ἐκτιμήσωσιν, εἰὰν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ εἶδος αὐτῆς ἐπιτυχῶς δύναται νὰ προσδιορίσωσιν; Ἡ διδασκαλία τῆς ἰατρικῆς δὲν πρέπει νὰ ᾖναι, δὲν δύναται νὰ ᾖναι, ἀπλῶς θεωρητικῆ, διότι τότε ἐμμένει εἰς τὸ γενικόν, εἰς τὸ ὑψηρῆμενον, εἰς τὸ ἄγνωστον, ἀντὶ νὰ ἀσχολῆται εἰς τὸ εἰδικόν καὶ τὸ συγκεκριμένον, ὁποῖον ἐμφαίνεται εἰς τὴν φύσιν, καὶ ὅχι ὅπως ἀνάγεται ἀπὸ τὸν καθολικεύοντα νοῦν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν εἰς τί συνίσταται ἡ θεωρητικὴ αὕτη σπουδῆ. Παραδίδονται τόσα μαθήματα, ὅσα οἱ κλάδοι τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτοῦσιν; Ἡ σχολὴ αὕτη εἶναι πλήρης; ὅχι ἔχουσιν οἱ μαθητευόμενοι βιβλία ἰατρικὰ, ἢ τοῦλάχιστον μίαν τῶν ἐπιστημῶν αὐτῆς στοιχειώδη βιβλιοθήκην; Μανθάνουσι μελετῶντες ὅσας σημειώσεις ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τῶν καθηγητῶν ἀντέγραψαν. Αἱ σημειώσεις αὗται ἀποτελοῦσι τὴν βιβλιοθήκην των, καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης των. Οἱ εἰς τὰ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως Ἑλληνικὰ σχολεῖα μαθητεύσαντες, ἐνθουμοῦνται κατὰ ποίαν μέθοδον ἐσπούδαζον τὴν Γεωγραφίαν, τὴν Ῥητορικὴν, τὴν Ἱστορίαν, τὴν Φιλοσοφίαν, εἰς τῶν Γυμνασιάρχων τὰ χειρόγραφα. Ἄλλὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι, μὲ ὅλην τὴν πραγματικὴν τῶν σχολαρχούντων ἀξίαν, εἰσεχώρει εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἐπιστημῶν τούτων, ὅτι τὴν φιλοσοφίαν π. χ. διὰ τοιαύτης διδασκαλίας βαθέως ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ; Ὅταν δὲ μετὰ ταῦτα εἰς ξένα Πανεπιστήμια φοιτῶντες, διήρχοντο τοιαῦτα ζητήματα εἰς ὅλην τὴν πλουσίαν αὐτῶν λεπτομέρειαν καὶ ἀνάλυσιν, ὁποῖον ἀπέραντον καὶ ἀχαρῆ ὠκεανὸν ἐξάνοιγον, ἀφαιρουμένου ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ διδασκαλικοῦ χειρογράφου; Δὲν φοβούμεθα νὰ κατηγορηθῶμεν, ὡς πολλὰ λέγοντες, εἰς τοιοῦτόν τι ἀναλογιζόμενοι τὴν μέθοδον τῆς ἰατρικῆς σπουδῆς. Δόσε ἐπὶ τέλους εἰς ἓνα μαθητὴν τὰ ἀξιολογώτερα στοιχειώδη συγγράμματα τῆς Ἀνατομίας, τῆς Φυσιολογίας, τῆς Παθολογίας, τῆς Χειρουργίας κτλ.,

εἶσαι ἀκόμη πολλὰ μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ μορφώσῃς τὴν θεωρητικὴν του ἐκπαίδευσιν εἰς ἓν σύνολον ἐπιστημῶν, ὡς ἡ ἰατρικὴ, τῶν ὁποίων ἕκαστος κλάδος διαιρούμενος καὶ ὑποδιαιρούμενος, ἀρκεῖ εἰς τὴν ἐλαχίστην αὐτοῦ ἀνάλυσιν, νὰ ἐπασχολήσῃ μακροχρονίους κόπους εἰς μονογραφικὰς σπουδας. Πολλῶ μᾶλλον ὅταν τὰ στοιχειώδη ταῦτα βιβλία ἔλλειψωσιν ὀλοτελῶς, καὶ αἱ προσπάθειαι τῶν καθηγητῶν, μὴ βοηθούμεναι ἀπὸ τὴν κατ' ἰδίαν ἀνάπτυξιν τῆς τοῦ μαθητοῦ μελέτης, δὲν ἀποτελοῦσιν ἄλλο, εἰμὴ νὰ ἐναποταμιεύσωσιν εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ βραχείας προφορικὰς διδασκαλίας, ὃ δὲ ἀκροατῆς ἀντικαθιστάνει, δι' ἐχυλισμένων συνόψεων, τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεων, ὅσαι ἀπαιτοῦνται, ἵνα ὀδηγήσωσιν εἰς τὴν πράξιν τὸν μέλλοντα ἱατρόν.

Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς διασκέδασιν τοιοῦτου εἰς τὴν μάθησιν προσκόμματος, νομίζομεν, εἶναι νὰ μεταφρασθῇ μία ἰατρικὴ ἐκλεκτὴ βιβλιοθήκη, ἣτις νὰ ἀναπληρώσῃ ὁπωσοῦν τοιαύτην ἔλλειψιν, βιβλιοθήκη ἐμπεριέχουσα ὄχι μόνον τὰ στοιχειώδη βιβλία, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν περιφήμων ἱατρῶν συγγράμματα καὶ μονογραφίας ἀξιολόγους. Συνησθάνθησαν τοιαύτην ἀνάγκην εἰς αὐτὴν τὴν Εὐρώπην, καὶ εἰς ἡμᾶς δὲν μένει εἰμὴ νὰ ἀκολουθήσωμεν τοιοῦτον κίνημα.

Μεταβαίνομεν εἰς τὸ μέγα σπουδαστήριον τοῦ ἱατροῦ— τὸ Νοσοκομεῖον. Τὸ δημοτικὸν τῶν Ἀθηνῶν, ἐὰν δύναται νὰ καλεσθῇ Νοσοκομεῖον, δὲν εἶναι ὁποῖον ἀρμόζει εἰς κλινικὴν. Τί δὲ θέλει τελεσφορήσει σπουδὴ ἰατρικῆς, στερουμένη κλινικῆς ἐκλεκτῆς τοῦλάχιστον, ἐὰν ὄχι πλουσίας; Ἐὰν ὅμως δὲν ὑπάρχει ἐντὸς τῆς πρωτεύουσας νοσοκομεῖον δημοτικὸν εἰς ταύτην ἀρμόδιον, τὸ στρατιωτικὸν εἶναι ἱκανῶς εὐρύχωρον, μὲ τακτικὴν ὑπηρεσίαν, μὲ πλείονας ἀσθενεῖς, καὶ παρέχον ἐπομένως ὅ,τι ἀπαιτεῖται διὰ κλινικὴν περιορισμένην μὲν, ἀλλ' ἐκλεκτὴν, καὶ εἰς στοιχειώδη μάθησιν ἀνάλογον. Οἱ Γάλλοι ἐσύσησαν σχολὰς ἰατρικὰς, εἰς τὰ πανταχοῦ διεσπαρμένα στρατιωτικὰ νοσοκομεῖά των, ἐπὶ τῶν πολέμων τοῦ Ναπολέοντος· ἡ Αἴγυπτος ἤκουσε

μαθήματα ἰατρικὰ, καὶ τοῦ Λαρρέϋ τὴν διδασκαλίαν ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ στρατιωτικοῦ ἰατροῦ ἐξῆλθεν ὁ τοσαύτην ἀναμόρφωσιν εἰς τὴν ἐπιστήμην ἐπαγαγὼν ἀνὴρ. Ὅπου ἀσθενῆς, ἐκεῖ καὶ ἰατρικὴ σπουδὴ ἀδιάφορον τὸ ἀπὸ ποίαν τάξιν τῆς κοινωνίας ὁ πάσχων ἐξῆλθεν. Εἰς ἀπάσας τὰς κλινικὰς τῶν ἐν Παρισίοις νοσοκομείων, καὶ τοι μὴ ὑπαγομένης ποσῶς εἰς τὸν ὄργανισμὸν τῆς σχολῆς, οἱ ἰατροὶ χειραγωγοῦσι τοὺς φοιτητὰς εἰς τὴν εἰδικὴν τῶν ἀσθενειῶν παρατήρησιν, καὶ τὴν περὶ τὴν Θεραπείαν ἄσκησιν. Ἐντὸς δὲ τῶν ἀξιολογωτέρων νοσοκομείων κειμένων εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Γαλλίας πόλεις, ἐσυστήθησαν δευτερεύουσαι ἰατρικαὶ σχολαὶ [écoles secondaires de médecine], πληρέστατα τὸν κύκλον τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν ἐπισήμων ἰατρῶν διερχόμεναι, καὶ πρὸς τὰς ὁποίας βέβαια ἀνίσχυρον ἄξιωσιν συγκρίσεως ἢ τῶν Ἀθηνῶν σχολῆ δύναται νὰ διατείνῃ. Αἱ σχολαὶ αὗται, καίτοι μὴ χαίρουσαι τὸ προνόμιον τοῦ ἀπονέμειν διπλώματα προλύτου, ἔχουσι πολλὰς τὰς διδασκαλικὰς ἑδρας. Ἡμεῖς δὲ παραλίποντες κατὰ μέρος τὰ καλῶς ἠχοῦντι ὀνόματα τῆς διδασκαλικῆς ἱεραρχίας, ἠθέλαμεν προτιμῆσθαι μᾶλλον νὰ ἴδωμεν ἐν νοσοκομείῳ ὡς βᾶσιν, ὡς κέντρον ἰατρικῆς σχολῆς, παρὰ ἰατρικὴν σχολὴν ἄνευ νοσοκομείου. Διὰ τοῦτο νομίζομεν ὠφέλιμον νὰ διορισθῶσι τεσσαράκοντα ἢ πενήκοντα κλῖναι τοῦ στρατιωτικοῦ νοσοκομείου, διὰ τὰς μᾶλλον ἀξίας περιεργείας νόσους, ὡς τυπικὰ κλινικῆς παραδείγματα, ὃ δὲ Θεραπεύων ἰατρὸς νὰ ἀναλάβῃ ταυτοχρόνως τὴν διδασκαλίαν τῶν φοιτητῶν. Τοῦλάχιστον τοιαύτη διάταξις, χωρὶς νὰ ἀλλοιώσῃ ποσῶς τὸν σκοπὸν καὶ τὸν ὄργανισμὸν τοῦ νοσοκομείου, θέλει ἀναπληρώσῃ προσωρινῶς, ἄνευ μηδεμιᾶς δαπάνης, τὴν ἀτέλειαν τῆς κλινικῆς. Ἐπὶ προόδου διαδεχομένης ἐπανάσασιν, ὀφείλουσι νὰ θέσωσιν εἰς ἐπίκαρπον χρῆσιν ὅσα μέτα ἔχουσιν ἀνὰ χεῖρας. Ὁ ἐξευγενισμένος κόσμος περιμένει νὰ ἴδῃ τὸ ἔθνος μας, ἐντὸς ὀλίγων δεκετιῶν, νὰ πηδῆσῃ ὅλου τοὺς αἰῶνας, ὅσοι παρήλθον ἀπὸ τῆς πτώσεως τῶν προγόνων μέχρι τῆς σήμερον. Μὴ

παραμελῶμεν ἄρα οὐδὲν ὅ,τι συντείνει πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐρρίφθη ἐν Σεμέλιον ἐδῶ, ἐχαράχθη ἐν διάγραμμα ἐκεῖ διατί ἡ ὕλη αὕτη νὰ μένη ἄχρηστος; διατί νὰ μὴ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ πᾶν ὅ,τι ἀπέλιψεν ἢ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ἡ φορὰ τῶν περιστάσεων;

Ταῦτα δὲ διερχόμενοι, κατὰ τοσοῦτον μόνον ἐξετάζομεν τὴν ἀτέλειαν τῆς μεθόδου τῆς ἱατρικῆς μαθήσεως, καθόσον οἱ ἐπιμελούμενοι τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν νέων νὰ ἔχωσι πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἡ μάθησις διὰ νὰ ἦναι ἐπωφελὴς καὶ διὰ νὰ δώσῃ καρπούς, πρέπει νὰ ἦναι πλήρης καὶ ἐκτεταμένη, διότι ἐὰν ἡ ἡμιμάθεια τυφλὴ ἀνὰ πᾶσαν ἐπιστήμην ἀναφαίνεται, τοὺς ἱατροὺς ὀλεθρίους ἀποκαθιστάνει, οἰημάτων, ἰσχυρογνώμονας, κρίνοντας μονομερῶς, φονεύοντας ὡς οἱ φανατικοὶ, μὲ ὄλην τὴν εἰς τὴν ἰδίαν κρίσιν πεποιθήσιν, ἀφιλανθρώπους καὶ τῆς προόδου διώκτας. Διὰ τῆς διατριβῆς ταύτης ἐπιμένομεν ἰδίως εἰς τὸ σχέδιον, εἰς τὴν φιλοσοφικὴν βᾶσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας διανοήθη τὸ διάγραμμα τῆς ἱατρικῆς διδασκαλίας· διότι ὡς εἰς τὰς σπουδαίως συνοικιζόμενας πόλεις, τὰ κτίρια δὲν οἰκοδομοῦνται κατὰ τάξιν τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ διεσπαρμένως καὶ τυχαίως κατὰ τὸ φαινόμενον, ἕως οὗ βαθμηδὸν αἱ ρύμαι ἀρχίζουσι νὰ διαγράφονται, αἱ ἀγυιαί νὰ κοσμῶνται, καὶ τὰ πάντα νὰ ῥυθμίζονται εἰς ἀρχιτεκτονικὴν ἀρμονίαν, ὅπου ὁ ὀφθαλμὸς ἐπαναπαύεται εἰς κανονικὰς γραμμὰς· οὕτω καὶ ἡ νοσητικὴ ἀνάπτυξις δὲν βαδίζει γεωμετρικὴν σειρὰν, ἀλλ' εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς συμπληρώσεως κύκλου ἰδεῶν συνεχόμενων διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀλληλουχίας. Καὶ καθὼς αἱ ἀτέλειαι τοῦ σχεδίου τῆς πύλεως, ἐὰν δὲν ἐπρονοήθησαν, ἀναγνωρίζονται ὄψε' ὅταν αἱ οἰκοδομαὶ εἶναι ἤδη ἀποπερατωμένοι, τοιοῦτοτρόπως αἱ ἐλλείψεις τῆς ἐκπαιδεύσεως γίνονται ἐπαισθηταί, ἀφοῦ ἤδη ἀπαρχαιωθῶσι καὶ καταντήσωσι συνήθεις καὶ δυσδιόρθωτοι, διατηρούμενοι παρ' ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὸ συμφέρον εἶναι μὲ αὐτὰς συνδεδεμένοι.

Ἐὰν προχωρήσωμεν ἐξετάζοντες τὸν ὄργανισμὸν τῆς σχολῆς, καὶ κατὰ πρῶτον τὴν διαίρσιν τῶν κλάδων τῆς ἱατρικῆς:

Ἐπάρχουσιν ἐντὸς τῆς ἰατρικῆς σχολῆς τρεῖς διδασκαλικάι ἔδραι, διὰ τὴν Ἑγχεινήν, τὴν Μαιευτικὴν καὶ τὴν Δικαστικὴν ἰατρικὴν, μόνη δὲ μία διὰ τὴν Ἀνατομίαν καὶ τὴν Φυσιολογίαν, τὰς δύο τῆς τέχνης θεμελιώδεις βάσεις, συμπεριλαμβανούσας τόσους ἄλλους κλάδους, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις ἀπαραιτήτως ἀναγκαία καὶ ὑποχρεωτικὴ εἰς τοὺς ὑποψηφίους τῆς ἰπποκρατικῆς μαθήσεως πάντοτε ἀποκαθίσταται. Ἰατρὸς ἔμπειρος δύναται νὰ ἀναφανῆ ὁ ἀτελῶς τὴν Ἑγχεινήν ἢ Δικαστικὴν ἰατρικὴν ἐπιστάμενος, ὄχι ὁ μὲν ὁ ἐπιπολαίως διελθὼν τὴν Γενικὴν, τὴν Περιγραφικὴν καὶ τὴν Παθολογικὴν Ἀνατομίαν, ἢ ὁ τῆς Φυσιολογίας ἀμυδρὰν γνῶσιν ἔχων χειρουργὸς ἐπικινδυνωδέστατος θέλει ἀποβῆ ὁ μὴ κατέχων ἐξηκριβωμένως τὴν τυπογραφικὴν Ἀνατομίαν, καὶ ἀορίστως τοποθετῶν εἰς τὸν νοῦν του τὰ ὄργανα, ἐπὶ τῶν ὁποίων θέλει ἐπιχειρήσει σκληρὰς δοκιμασίας. Τὸ ἀντικείμενον τῆς τέχνης τοῦ ἱατροῦ εἶναι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα· ἐπὶ τῶν ὀργάνων τούτου μέλλει νὰ διευθύνῃ ἢ νὰ προκαλέσῃ καθ' ἡμέραν κινήματα διάφορα· διὸ τὸ σῶμα διὰ τὸν νοῦν τοῦ ἱατροῦ διαφνῆς πρέπει νὰ ᾔνοι, ὡς νὰ ἔβλεπεν οὗτος, εἰς τὰ ἐνδότετα εἰσδύων, παντὸς ὀργάνου τὴν θέσιν καὶ τὰς σχέσεις, καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν πάσης λειτουργίας. Χρεωστῆ ὁ ἱατρὸς νὰ γνωρίξῃ τόσον καλῶς τὰς ἀλλοιώσεις τῶν σπλάγχχνων, ὥστε εἰς πᾶσαν νόσον, νὰ εἰκονίζῃ εἰς τὴν φαντασίαν του τοὺς χαρακτήρας τῆς ὀργανικῆς βλάβης, ὡς νὰ ἐσκόπει αὐτοψίαν. Ἐὰν δὲν ὀδηγῆται ἀπὸ ταιαύτας ἀσφαλεῖς γνώσεις, ὁμοιοῦται μὲ μηχανικὸν τὴν κατασκευὴν τῆς ἀτμομηχανῆς διὰ θεωρίας ἐννοήσαντα, ἢ μὲ ὥρολογιοποιὸν σπουδάσαντα εἰς πίνακας τὴν διάθεσιν καὶ τὴν κίνησιν τῶν τροχῶν τοῦ ὥρολογίου· ἀλλὰ ποῖος θέλει ἐμπιστευθῆ εἰς ἐκεῖνον ἐν πυρόσκαφον, ἢ εἰς τὸν ἄλλον τὴν ἐπισκευὴν ἐνὸς ὥρομέτρου; θέλουσιν ὁμως παραδῶσει τὸ σῶμα, εἰς ἱατρὸν τυφλόττοντα εἰς πᾶν ὅ,τι κεῖται ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος! Τοιοῦτον δὲ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἀτελοῦς καὶ ἐπιπολαίου Ἀνατομο-Φυσιολογικῆς μαθήσεως. Ἐθεσαν, εἰς τὸ διάγραμμα τῆς σχο-

λῆς, τὰς δύο ταύτας ἐπιστήμας, ὡς ἐπὶ Προκρουστίου κλί-
νης. Ἰσόχρονος σπουδὴ ἐξ ἴσου ἀπαιτουμένη διὰ τὴν Ἑπι-
εινήν ἢ τὴν Τοκολογίαν, ὡς καὶ διὰ τὴν Ἀνατομίαν καὶ
Φυσιολογίαν ὁμοῦ συνερῶμενας, καταδηλοῖ ἀντίφασιν προ-
σκρούουσαν αὐτὴν τὴν θεμελιώδη βύσιν τῆς φιλοσοφικῆς
μεθόδου τοῦ σπουδάζειν τὴν ἐπιστήμην μας. Εἰς ποῖον μέ-
τρον ἀναλογίας, ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν ἐκάστου κλάδου αὐ-
τῆς, ὑπελογίσθη ὁ ἀναγκαῖος εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς
σπουδῆς των χρόνος; Ἐὰν δύο ἰδιαιτεροὶ καθηγηταὶ ἀπαι-
τῶνται ὁ μὲν διὰ τὴν χειρουργικὴν Νοσολογίαν, ὁ δὲ διὰ
τὰς ἐγχειρήσεις, διατί δὲν πρέπει νὰ ἦναι ὡσαύτως καὶ δύο
διὰ τὴν Εἰδικὴν Παθολογίαν καὶ τὴν Κλινικὴν χωριστά;
Καὶ ἐὰν εἰς μόνος καθηγητῆς ἐπαρκεῖ διὰ τὴν Ἀνατομίαν
καὶ Φυσιολογίαν ὁμοῦ, πῶς ἐθεωρήθη ἀρμόδιον νὰ μὴ διδά-
σκηται ἢ Τοκολογία ἀπὸ ἑνα καθηγητῆν τῆς χειρουργίας;
Ἡ ἐὰν πρὸς τὸ ἰδικώτερον οἱ κλάδοι οὗτοι ἀνελύθησαν, δι-
ατί νὰ μὴ χωρισθῇ ἐπίσης ἢ Ἀνατομία ἀπὸ τὴν Φυσιολο-
γίαν; Ἴδου τόσαι ἀπορίαι, πρὸς τὰς ὁποίας ἀδύνατον εἶναι
νὰ εὔρεθῇ ἀποχρῶσα δικαιολογικὴ ἀπάντησις.

Δῆλον ἐκ τούτων γίνεται, ὅτι διὰ νὰ βελτιωθῇ ὁ ὀργανι-
σμός τῆς σχολῆς, (ὅσας ὡς διευθύνων κατ' ἀνάγκην τὸ πνεῦ-
μα τοῦ Φοιτητοῦ ἔχει ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεώς του ἐπήρειαν
ἄμεσον), πρέπει νὰ ἀποχωρισθῇ τῆς Φυσιολογίας ἢ Ἀνα-
τομία, καὶ νὰ σχηματισθῇ ἐντελεστέρα ἢ κλινικὴ. Εἶναι
ἀναντίρρητον, ὅτι ἐὰν ὁ ἐξερχόμενος ἀπὸ τὴν σχολὴν ἰα-
τρὸς ἐσπούδασε λεπτομερῶς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀνθρώ-
που, καὶ τὰς λειτουργίας τῶν ὀργάνων ἐμελέτησεν, ἐὰν τὰς
νόσους καὶ τὴν δίοδον αὐτῶν, καὶ τὴν ἑκβασιν τῶν Θεραπευ-
τικῶν μεθόδων δεόντως ἐπαρτήρησεν, ἔχει ὅσα θέλουσι
τὸν διευθύνῃ, εἰς τὸ στάδιον τῆς πείρας καὶ τῆς ἀτομικῆς
παρατηρήσεως, μὲ κρίσιν μεμορφωμένην, καὶ νοῦν, ὄχι εὐ-
κόλως, ἀπὸ θεωρητικὰς ἀπάτας καὶ ἐπιπολαίους ιδέας, ἀνε-
μιζόμενον· δίδει δὲ ὅλα τὰ ἐγχεύματα, ὅτι θέλει εὐδοκιμήσει
ὡς καλῶς εἰς τὴν πρᾶξιν, [εἰς ὃ ἢ ἐπιστήμη σκοπεύει], καὶ
ὅτι θέλει προσδεύει μᾶλλον καθ' ἡμέραν, αὐτὸς ἀνακα-

λύπτων, ἐπὶ τῶν μερικῶν περιπτώσεων, τῆς φύσεως τὰς ἐνδείξεις·

II.

Ἐκ μὲν οὖν τῶν πύρων βρέξαντες καὶ πτίσαντες πάντα, καὶ καταμέσαντες, καὶ διασήσαντες, καὶ φορέξαντες καὶ ὀπτήσαντες ἀπετέλεσαν ἄρτον.

(Ἱπποκρ. περὶ ἀρχ. ἰητρ.)

Δὲν ἐξετάσθημεν εἰς λοιπὰς λεπτομερείας, ἀλλ' εἰς δύο κεφαλαιώδη, ὡς νομίζομεν, ἄτοπα τῆς ἐπισημονικῆς σπουδῆς. Μετὰ τὴν ἐξέτασιν δὲ τῶν ἀντικειμένων ἔπεται τὸ ζήτημα τῶν ὑποκειμένων. Δὲν θέλομεν ἐρευνήσει ἐνταῦθα, εἰ ἔχωμεν ἄνδρας ἰκανοὺς νὰ προάξωσι τὴν ἐπιστήμην ὡς πρὸς ἡμᾶς. Ὅντες εἰσέτι πλησιέστατοι εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν τοιοῦτον ὑπολογισμόν. Προλογιζόμεθα, ἀλλὰ δὲν ἤρχισεν ἀκόμη παράσασις, ὥστε νὰ φανῶσι τὰ πρόσωπα ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ὅτι θέλομεν ἀναφέρει ἀφορᾶ τὸ παρελθὸν παραλληλιζόμενον μὲ τὸ ἐνεστὸς. Πρόκειται νὰ μάθωμεν, εἰ ὑπερέβημεν πολὺ τοὺς προγενεστέρους ἡμῶν, εἰ ὑπάρχωσι σήμερον ἰατροὶ σοφώτεροι τῶν ὄσων πρὸ τῆς παρούσης γενεᾶς ἔδωκεν ἢ πατρίς. — Χωρὶς νὰ ἐγγίξωμεν τὴν φιλοτιμίαν τῶν συναδελφῶν μας, τοὺς ὁποίους σεβόμεθα, νομίζομεν ὅτι θέλομεν τύχει τῆς συναινέσεώς των, εἰ ἀρνητικῶς λύσωμεν τὸ ζήτημα. Θεωρουμένων πάντοτε δύο ὄρων, τῆς σημερινῆς δηλ. προόδου τῆς ἐπιστήμης, καὶ τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως ὡς ἐπενεργούσης εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀνάπτυξιν καθ' ἡμᾶς· αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν πολλοὶ τῶν ἐν αἰωνίᾳ τῇ μνήμῃ συναδελφῶν μας ἀπέλιπον τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὸ τέμενος. Νομίζομεν δὲ ἀρμόδιον νὰ ἐπέμβωμεν, ὡς πρὸς τοῦτο, εἰς τινὰς λεπτομερείας, διότι ἐξεταζόντες τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας οἱ προγενεστεροὶ ἡμῶν ἰατροὶ, τῆς τέχνης παρὰ ἰτηθέντες, εἰς ἄλλα ἀντικείμενα ἐνδόξως διετέλεσαν, ἀναγινώσκομεν σελίδα τῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀναπτύξεως τοῦ ἔθνους. Θεωροῦμεν δὲ ὡς πρῶτον τῆς σειρᾶς τῶν ἰατρῶν τούτων τὸν ἀείμνηστον Παναγιωτάκην τὸν Μαυροκορδάτον, ὅστις ἀρξάμενος τοῦ ζα-

δίου του μὲ μίαν ἀξιοσημείωτον διατριβὴν ἐπὶ τῆς τοῦ ἔμβριου κυκλοφορίας, ἐτελεύτησεν ἀνεώξας εἰς τοὺς συμπατριώτας του τὰ ἀπόρρητα τῆς Ὀθωμανικῆς πολιτικῆς.

Ἡ κατάστασις τῆς τότε κοινωνίας, περιστέλλουσα τὴν ἐπιστημονικὴν ἀνάπτυξιν, ἠνάγκασε πολλοὺς ἰατροὺς νὰ ἀφοσιωθῶσιν εἰς ἄλλας μελέτας, ἐπὶ τῶν ὁποίων τινὲς καὶ ἐδοξάσθησαν. Ἡ ἰατρικὴ σπουδὴ τότε ἐγένετο, κατὰ λόγον ἐλάσσονα παρὰ τὴν σήμερον, σπουδὴ διὰ κλίσιν καὶ δι' ἐκλογὴν. Ἐπέμποντο τότε, σπάνιοι μὲν, ἀλλὰ πάντοτε ἐπέμποντο νέοι Ἕλληνες εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ σπουδάσωσιν, ἠναγκασμένοι ὅμως νὰ ἀποκτήσωσι τοιοῦτον εἶδος μαθήσεως, ὁποῖον ἐδύνατο νὰ ἐκτιμήσῃ ἡ κοινωνία ἐντὸς τῆς ὁποίας ἔμελλον νὰ ζήτωσιν. Ἄλλη δὲ παρὰ τὴν ἰατρικὴν παρόμοιον προνόμιον δὲν παρεῖχε, διὸ καὶ ἦτο τὸ συνάλλαγμα παιδείας καὶ κοινωνικῆς ὠφελείας. Σχεδὸν ἅπαντες ἄρα εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐξεπαιδεύοντο, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ ἐνασχοληθῶσιν ἰδιαιτέρως εἰς ἄλλους κλάδους ἀνθρωπίνων γνώσεων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐκέντα ἰσχυρὰ τῆς φύσεως ὀρμή, ἢ περιστάσεις τοῦ βίου ἤθελον τοὺς προσκαλέσει. Ἐπιστρέφων λοιπὸν εἰς τὴν πατρίδα ἕκαστος, ἀφοῦ βαθμηδὸν διὰ τῆς ἰατρικῆς πράξεως ἀνυψοῦτο καὶ ἐφημίζετο, εἰσεχώρει εἰς ἕτερον στάδιον, μεταχειριζόμενος ὄχι τὰς μεγάλας, ἀλλὰ τὰς ποικίλας γνώσεις, ὅσας εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν εἶχεν ἀποκτήσει. Ἡ κοινωνία ἐδύνατο νὰ ἔχῃ τυχαίαν ἀνάγκην γλωσσογράφου ἢ μαθηματικοῦ, ἢ φιλοσόφου, ἢ διπλωμάτου, ἢ φυσικοῦ ἱστορικοῦ, καὶ ἐπειδὴ εἰδικοί ἄνθρωποι τότε δὲν ὑπῆρχον, προσέτρεχεν εἰς τοὺς πεπαιδευμένους, μεταξὺ τῶν ὁποίων μέγα μέρος ἦσαν ἰατροὶ, διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν πρόσκαιρον ἀνάγκην. Ὅθεν οἱ ἰατροὶ μετέφραζον βιβλία ἱστορικὰ, φιλοσοφικὰ, φιλολογικὰ, μετέσχον παντὸς εἶδους συζητήσεως, πάσης ἐπιστήμης, ἐδίδασκον μαθηματικὴν, φιλοσοφίαν, καὶ ὠδὰς ἔψαλλον, καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ἀφιερόνοντο. Ὅταν ἡ εἰδικότης τῶν γνώσεων ἦτο ἀδύνατος, καὶ τὰ φῶτα ὀλίγα εἰς ὀλίγους συνεκεντρωμένα, οἱ ἐγκυκλοπαιδικῶς παιδευθέντες ἀνελάμβανον

τὴν ὁποῖαν εἶχον ἄλλοτε οἱ φιλόσοφοι κοινωνικὴν ἐπισημότητα, εἰσχωροῦντες εἰς πᾶν ζήτημα, εἰς πᾶν ὅ,τι ἀπέβλεπε τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ὄντα, ὑπ' ὅποιανδήποτε ἔποψιν, θεωρούμενα· διὸ καὶ τῶν ἱατρῶν τινὲς διεκρίθησαν εἰς ἄλλο τι παρὰ τὴν ἱατρικὴν ἀπτικήν. πρὸς τοῦτοις φυσικὸν ἦτο νὰ ἐπιθυμήσωσιν οἱ ἀγγιχνοῦστεροι ἢ φιλοδοξώτεροι αὐτῶν μνεῖαν τοῦ ὀνόματός των νὰ μεταδώσωσι, μὴ εὐχαριστούμενοι εἰς τὴν ἐπικερδῆ μὲν τότε ὑπόληψιν ἐμπείρου ἱατροῦ, ἀλλὰ διαρκοῦσαν μόνον μέχρι τοῦ τέματος τῆς ζωῆς. Τί δὲ ἐδύναντο νὰ ἐκπληρώσωσιν, ὅπως εἰς τὴν ἐπιστήμην των ἀποθανατισθῶσιν, ἐντὸς κοινωνίας μεμονωμένης καὶ βαρβάρου διατελοῦντες, μακρὰν τοῦ ἐπισημονικοῦ κόσμου, καὶ τῆς προόδου ἀπώτατοι; ἢ διὰ ποῖον νὰ συγγράψωσι; πῶς νὰ νικήσωσι τὰς προλήψεις, ὅσαι ἐκώλυον τὰς ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις; τίνοι τρόπῳ μόνοι καὶ ἀπομεμακρυσμένοι νὰ προηγηθῶσι μιᾶς προόδου, τῆς ὁποίας ἡγεμόνες ἦσαν εἰς τὴν Εὐρώπην ἱατροὶ ἔνδοξοι καὶ πολλοὶ, παντὸς βοηθήματος λαγχάνοντες, καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ἐμφυχοῦμενοι; Ὅθεν οἱ πρὸ ἡμῶν ἱατροὶ ἐνησχολήθησαν εἰς ἄλλας μελέτας, ἢ τύχης ἕνεκα, ἢ διὰ κλίσιν, ἢ καθότι προητοιμασμένοι δι' ἰδιαιτέρας μαθήσεως παιδίωθεν ἀρξαμένης.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, ὁ Κοραῆς, τῆς ἱατρικῆς ἐπαγγελίας παραιτηθεὶς, ἐπεχείρησε νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν βιβλιοθήκην τῶν προγόνων, καὶ περὶ παιδείας καὶ σοφίας τοὺς Ἕλληνας συνεβούλευεν. Ὁ Καποδίστριας διέτρεξε στάδιον, τὸ ὁποῖον ἔμελε ταχέως νὰ ἀνυψώσῃ αὐτὸν, εἰς τὰς μεγίστας διαπραγματεύσεις ἐποχῆς τόσον ἀξιολόγου τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας. Φραντζῆς ὁ ἐκ Ζακύνθου ἤξιώθη νὰ ἐκλεχθῆ παιδαγωγὸς τῶν υἱῶν τοῦ Δὸν Πέτρου Α'. τῆς Λυσιτανίας Βασιλέως. Ἀπὸ δὲ τοὺς ἐν Ἑλλάδι διαμείναντας, οἱ γνωστοὶ τὴν σήμερον εἰς ἡμᾶς ἀνεπλήρωσαν τῆς κοινωνικῆς εὐτυχίας τὴν στέρησιν, μὲ τὰς ἐκχύσεις τοῦ ποιητικοῦ οἴστρου ὁ Βηλαρᾶς ἐχαριέντισε τὴν φιλολογίαν μας μὲ τὰ ἀφελῆ καὶ δημοτικὰ ποιήμα-

τά του, καὶ ἐσύστητε σχολὴν ὕφους, ἣτις μέχρι τινὸς δὲν ἔλλειπεν ὀπαδῶν, ἤθελε δὲ ἐπὶ μᾶλλον διατηρηθῆ, εἰάν ἡ ἐπανάστασις δὲν ὤθιζε πρὸς τὸν ἀρχαῖσμὸν τὴν γλῶσσάν μας: Κατὰ διπλοῦν λόγον σύντεχνος αὐτοῦ ὁ ὀργίλος Περδικάρης ἐξεθύμανε μὲ ἀτελευτήτους στίχους τὴν Ἀρχιλόχειον χολὴν του. Ἐπὶ τούτοις δὲ ἄξιός μνείας εἶναι καὶ ὁ ἱατρὸς Σακελλάριος, ὁ παρηδήσας τὸν Χριστόπουλον, καὶ τὴν Ὠγγυίαν συντάξας. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ κατὰ τὰς πολυειδεῖς γνώσεις των διαπρέψαντες ἱατροὶ, σύγχρονοι μὲ τὸν Χριστόπουλον, τὸν Φόσκολον, τὸν Βαρδαλάχον, τὸν Χαρμπούρη, τὸν Βενιαμίν, τὸν Γαζῆν [παρалаίπομεν τοὺς ἔτι ζῶντας]. ἄκτινες ὅλοι τῆς λαμπρᾶς ἡοῦς τῆς παλιγγενεσίας μας ἐφάνησαν. Ἀφοῦ δὲ ἡ ἐπανάστασις τῶν ιδεῶν ἐπέφερεν ἐκείνην τῶν ὄπλων, ἐκ τῶν ἱατρῶν μετέσχον τοῦ ἀγῶνος πολυειδῶς. Μὲ τούτους καὶ ἄλλους ὀλίγους τὴν φιλολογίαν κοσμήσαντας, κλείει ἡ πρώτη τῶν Ἑλλήνων ἱατρῶν περίοδος. Ἄρχεται αὕτη, ὡς ἴδομεν, ἀπὸ τὸν Μαυροκορδάτον, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Ἕλληνας, ἀπὸ τὴν δουλοσύνην ἠθικῶς ἀνακύπτοντες, ἤρχιζον νὰ ὠφελῶνται ἀφ' ὅσα μέσα αὐτῇ ἡ μᾶστιξ τῆς τυραννικῆς καταπίεσεως δὲν ἐδυνήθη νὰ μηδενώσῃ, καὶ ἀνεπτεροῦτο ἡ ἐλπίς μελλούσης μεταβολῆς: τελευτᾷ δὲ, ὅταν ἐπληρώθη τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας τὸ ἐπιπονώτατον καὶ ἐνδοξον κατόρθωμα. Τιμᾷ βεβαίως τὸ ἱατρικὸν σῶμα, ὅτι τὰ μέλη αὐτοῦ μετέσχον κατὰ μέγα μέρος τοιαύτης ἀναμορφώσεως, ἀπὸ πολλοῦ καὶ μακρόθεν προετοιμασθείσης, δι' ὀλίγων καὶ ἀσθενῶν μέσων. Δέγομεν ὅτι ἡ περίοδος αὕτη τελευτᾷ μὲ τοὺς συγχρόνους μας, διότι ἤδη τακτοποιουμένη ἡ κοινωνία προσφέρει ἰκανὴν ἀσχολίαν εἰς τὰς εἰδικότητας, καὶ οἱ ἱατροὶ ἔχουσι ζᾶδιον, καίτοι ἀτελές, νὰ ἐργασθῶσι διὰ τὴν ἐπιστήμην.

Αἰτίαι, ὡς ἴδομεν, ἐνυπάρχουσι εἰς τὰς ἀνάγκας ἄλλης ἐποχῆς, ἐβράδυνον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς ἱατρικῆς, ἀποσπάσαι αὐτῆς τὰ ἐκλεκτὰ μεταξὺ τῶν ἱατρῶν πνεύματα μ' ὅλα ταῦτα τινὲς ἐξ αὐτῶν περὶ τὴν ἐπιστήμην ἀξιολόγως ἐφιλοπόνησαν. Ἡ Ἑλληνικὴ ἀγχίνουα διεκρίνετο

καθ' ὅλα, ὡς ἂν ἀνυπέρβλητα προσκόμματα δὲν ἤθελον τὴν ἀποτρέψει. Ἄρκει νὰ ἀναφέρωμεν δύο ἰατροὺς, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα συνδεδεμένα μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπιστήμης εὐρίσκονται. Εἶναι δὲ ὁ μὲν πρῶτος ὁ Κεφαλήν Δαλλαδέκιμας, περιώνυμος Παθολόγος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Παταυίου, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ λοιποὶ καθηγηταὶ ἐνεκα τῆς εἰσδρομῆς τῶν Γάλλων ἀπὸ τὴν σχολὴν ἐλειποτάκτησαν, ἀνεδέχθη μόνος καὶ αὐτοσχεδίως τὴν διδασκαλίαν πασῶν τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν, μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν, ὥστε καὶ τῆς ἐπωνυμίας "σκεῦος ἐπιστημῶν" [vaso delle Scienze] ἠξιώθη. Πρὸς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀνήγειραν τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ, μεταξὺ τοῦ ἐντὸς τῆς ἐν Παταυίῳ πλατείας [Pia' della valle] ἀνδριαντίνου χοροῦ τῶν σοφῶν τῆς Ἰταλίας. Ὁ δὲ ἕτερος εἶναι Βονδιόλης ὁ Κερκυραῖος, ὅστις μετὰ τὸν Βουφαλίην καὶ Αἰμιλιάνην, δὲν ὑπέκυψεν ὑπὸ τὸν ἰσχυρὸν φανατισμὸν διαδοθέντα εἰς Ἰταλίαν ἀπὸ τὸ δόγμα τοῦ Τομαζίνη, καὶ συνέγραψε κατὰ τῆς νοσολογικῆς θεωρίας τοῦ Ἰταλοῦ Παθολόγου. Τελευταῖον διὰ νὰ ἀνακεφαλαιώσωμεν τὰ πάντα ἄρκει νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ἡ τόσον περίφημος τότε Παταυῖν τῆς ἰατρικῆς σχολῆς κατείχετο, σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν, ἀπὸ Ἑλλήνας, δηλαδὴ ἐκτὸς τοῦ Δαλλαδέκιμα, ἀπὸ τὸν Ζωγράφον καθηγητὴν τῆς Κλινικῆς, τὸν Στράτικον τῆς Φυσικῆς, καὶ τὸν περικλεῆ Χαρμπούρη τῆς Χημείας. Οἱ ὁμογενεῖς οὗτοι, ὡς καὶ ἕτεροι εἰς ἄλλο εἶδος Εὐρωπαϊκῆν δόξαν κτησάμενοι, καὶ τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ὡς μὴ ἀφορῶντα τὸ ἀντικείμενον τῆς διατριβῆς παραλείπομεν, τὴν πατρίδα καταλιπόντες, ὅπως τύχωσι σταδίου ἀναλόγου τῆς ἀξίας των, εἰς ξένας φυλάς ἐδίδαξαν, εἰς ξένην γλῶσσαν συνέγραψαν, καὶ περὶ ξένων ἠγωνίσθησαν. Ἄλλ' ἡμεῖς ἀξιούμεν τὴν ὁποίαν εἰς ἡμᾶς μετέδωσαν δόξης κληρονομίαν.

Τὴν παρέκβασιν ταύτην, καίτοι μὴ συντείνουσαν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ ἀντικείμενον μας, ἐνομίσαμεν ἀναγκαίαν διὰ νὰ ὀρίσωμεν τὰς περὶ τὴν ἰατρικὴν πρόοδον ἀξιώσεις μας.

Περιερχόμενοι τῶν νέων Ἑλλήνων ἰατρῶν τὴν πινακοθηκὴν, ἀνεβλέψαμεν τὴν περιωπὴν, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτοι ἀνυψώθησαν. Δὲν εἶναι δὲ ἀναντιρρήτον, ὅτι πολὺ ἀκόμη ὑπολείπεται εἰς ἡμᾶς ἕως οὗ νὰ τοὺς ὑπερβῶμεν, καὶ νὰ ἐξομοιώσωμεν τὰς πρὸς ἐπαύξεισιν τῆς μαθήσεως προσπάθειάς των ; Κολακεύει βέβαια τοὺς νέους ἡ ἰδέα, ὅτι εἰς αὐτοὺς χρεωστεῖται κατὰ μέγα μέρος μία πρόδος, τὴν ὁποίαν λογαριάζουν, ὄχι κατὰ τὰς δυνάμεις των, ἀλλὰ κατὰ τὴν ζέσιν τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ ζήλου των, καὶ χρονολογοῦσιν ἀπὸ μιᾶς ἐποχῆς πλησιεστέρας, παρ' ὅ,τι πρέπει, ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἴδον τὸ φῶς τῆς μαθήσεως. Ἄλλ' ἡ ἀχλὺς τῆς ἀμαθίας δὲν ἀπέτρεψε τοὺς πατέρας ἡμῶν νὰ ἀτενίσωσιν εἰς αὐτὸ, ἔνιοι δὲ τόσον νὰ τὸ πλησιάσωσιν, ὥστε καὶ νὰ ἀνάψωσι δι' αὐτοῦ τὸ πῦρ τῆς νοητικῆς ἀναμορφώσεως τοῦ ἔθνους.

Ἄλλ' ἂν ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἰατρικῶν μαθημάτων διδόνται ἐπὶ τὸ κείμενον μεταφρασμένων συγγραμμάτων, ἔνιοι δὲ τῶν καθηγητῶν ἀναγινώσκουσιν ἀπλῶς αὐτό. Τοιαύτη μέθοδος δεσμεύει τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τοῦ λόγου ὅταν ἡ διδασκαλία ἐξέρχεται, ὡς δημηγορία, ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ καθηγητοῦ κατέχοντος τοῦ ζητήματός του τὸν ὀρίζοντα, καὶ ἄνευ γραφικοῦ προσκόμματος ἐκτυλίσσεται μὲ ὄλην τὴν φορὰν τῆς ἐμπνεύσεως, καὶ τὴν δύναμιν τῆς διαλεκτικῆς, παρασύρει ἐπὶ τῶν πτερύγων αὐτῆς τοὺς νόας τῶν ἀκροατῶν, χωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ τὴν προσοχὴν των. Διὰ τῆς ἀπαγγελίας ὁ καθηγητῆς τὰ θεωρήματά του μὲ περισσοτέραν ὑπλότητα, ἀνάπτυξιν, ἐνάργειαν καὶ εὐκρίνειαν ἀποδεικνύει, πληρέστερον τὴν ὕλην τοῦ λόγου ἐξαντλεῖ, προμαντεύων, ὡς διὰ μαγνητικῆς διαδόσεως, τὰ μέρη καθ' ἃ ἀποροῦσιν οἱ ἀκροαταί, καὶ σαφηνίζων αὐτὰ μὲ πλῆθος ἰδεῶν καὶ ἐπιχειρημάτων, τὰ ὁποῖα εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ νοῦς του ἀνακαλεῖ ἢ ἐφευρίσκει. Εἶναι τόσον δύσκολον νὰ μάθῃ τις μίαν ἐπιστήμην διὰ τῆς ἀκροάσεως γραπτῶν μαθημάτων, ὅσον καὶ διὰ μόνης τῆς κατ' ἰδίαν ἀναγνώσεως. Ἐκτὸς τῆς ἑλλει-

πούσης αναπτύξεως, δὲν ὑπάρχει καὶ ἐκείνη ἡ νευρική, διὰ
 νὰ εἶπω οὕτω, συγκοινωνία, ἣτις τόσον τὴν διάδοσιν τῶν
 ἰδεῶν ἀπὸ τὸν λέγοντα εἰς τὸν ἀκούοντα βοηθεῖ.

Ἀναφέρομεν ταῦτα, διότι θέλομεν κάμει τυχαίαν χρή-
 σιν, ὅταν ἀντιποιηθῶσιν ἀποκλειστικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς
 διδασκαλίας.

III.

Δύο γὰρ ἐπιστήμη τε καὶ δόξα· ὧν τὸ μὲν ἐπί-
 στασθαι ποιεῖ τὸ δὲ ἀγνοεῖν. Ἡ μὲν ἐπιστήμη
 ποιεῖ τὸ ἐπίστασθαι, ἡ δὲ δόξα τὸ ἀγνοεῖν.

(Ἰπποκρ. Νόμ.)

Τὸ θετικὸν καὶ αὐστηρὸν πνεῦμα τῆς φιλοσοφίας τῆς
 18ης ἑκατονταετηρίδος, ἐπενήργησε θαυμασίως εἰς τὰς πε-
 ρὶ τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως ἐπιστήμας. Ἐφήρμοσεν εἰς αὐ-
 τὰς μέθοδον εὐρυτάτην, πλουσίαν καὶ ἀναλυτικὴν, εἰσή-
 γαγεν εὐκρίνειαν περὶ τὰς θεωρίας, ἀπέδιώξε τὸν δογματι-
 σμὸν, καὶ ἀνέπτυξε τὴν περὶ τὰς παρατηρήσεις ἀκρίβειαν
 καὶ λεπτομέρειαν, διὰ τὰ ὅποια σεμνύνονται σήμερον αἱ πε-
 ρὶ τὸ συγκεκριμένον ἐπιστήμαι. Ἀπὸ τοῦ ἐγκυκλοπαιδι-
 σμοῦ ὀρμηθεῖσα, διεύθυνε τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν
 ἀνάλυσιν, ἕνεκα τῆς ὁποίας οἱ κλάδοι τῶν ἐπιστημῶν, με-
 θετικὰς γνώσεις πλουτισθέντες, ἐπὶ μᾶλλον διεηρέθησαν. Αἱ
 ἰατρικαὶ ἐπιστήμαι ὠφελήθησαν, ὡς αἱ φυσικαὶ, ἀπὸ τὴν
 φιλοσοφίαν ταύτην· ἐπροώδευσαν, καὶ ὅσον προοδεύουσι
 τόσῳ μᾶλλον διευθύνονται πρὸς τὸ εἰδικώτερον καὶ τὴν ἀ-
 νάλυσιν, τόσῳ μᾶλλον ἐξερευνῶσι τὰ φαινόμενα, ἀντὶ θεω-
 ριῶν τὰ μερικὰ γινόμενα προτιμῶσαι, τόσῳ μᾶλλον προ-
 σελκύουσιν ἡμᾶς εἰς μονογραφικὰς μελέτας. Ὅθεν ἠῤῥη-
 σαν αἱ περὶ αὐτὰς θετικαὶ γνώσεις μας, εἰς τρόπον ὅσπερ,
 τὰ νεωστὶ ἀνακαλυφθέντα, ἢ ὑπ' ἄλλην ἔποψιν σπουδα-
 σθέντα γινόμενα ἀποτελοῦσιν ἤδη κλάδους, εἰς βαθμὸν
 ἐπιστημῶν, σχηματισθέντας. Εἰς τὸν αἰῶνά μας ἐμορφώ-
 θησαν ἐπιστήμαι, καὶ εἰς τὸν ἰατρὸν χρησιμώταται, ἡ Γενικὴ
 Ἀνατομία, ἡ Τοπογραφικὴ Ἀνατομία καὶ ἡ Ὀργανικὴ Χη-
 μεία. Αἱ μικροσκοπικαὶ παρατηρήσεις, ἐπαναληφθεῖσαι

καὶ ἐπεκτανθεῖσαι, ὠδήγησαν ἐγγύτερον τὸν φυσιολόγον εἰς τὰς μοριακὰς τῶν ὑγρῶν τοῦ σώματός μας κινήσεις καὶ συγκράσεις. Πειραματικαὶ δοκιμασίαι ἐπὶ νέων τοῦ παρατηρεῖν μέσων ἐβύθισαν τοὺς ἰατροὺς εἰς ἐρεῦνας, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεκάλυψαν σημεῖα πρώην ἄγνωστα, ἀποκαταστήσαντα τὴν ἐπίκρουσιν καὶ ἀκρόσιν διαγνώσεως βοηθήματα, εἰς πάντα ἰατρὸν ἀπαραίτητα. Αἱ μαθήσεις αὗται δὲν πρέπει νὰ λείπωσιν ἀπὸ Πανεπιστήμιον, οὐδ' ἀπὸ δευτερεύουσιν σχολῆν.

Τούτων δὲ ἐξαιρουμένων, ἐλλείπουσιν, ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν τὴν σχολῆν, μαθήματα ἄλλα ἀναγκαιότερα, καὶ ἄφορῶντα ἐγγύτερον τὴν πράξιν· ἐλλείπει ἡ σπουδὴ τῶν κλάδων τῆς Νοσολογίας, ἣτις εἶναι κυρίως τὸ τελικὸν τοῦ ἱατροῦ ἀντικείμενον. Δὲν βλέπομεν ποῦ θέλουσι διδαχθῆ οἱ φοιτηταὶ περὶ τὰς νόσους τῶν παιδῶν, τὰς νόσους τῶν γυναικῶν, τὰ πάθη τοῦ δέρματος, τὰ σιφιλιτικά, τοὺς διαλείποντας πυρετοὺς, τὴν ὀφθαλμολογίαν κτ λ., καὶ ὅσα ἄλλα μόλις, εἰς ἓν μάθημα Εἰδικῆς Παθολογίας ἐνδεικνύμενα, ἀποτελοῦσιν ὡς εἶναι γνωστὸν, κλάδους ἐκτεταμένους. Ἴδου τόσαι γνώσεις μὴ ἀποκτώμεναι, ἢ περιορισμένως πως, ἐντὸς τῆς σχολῆς, μ' ὅλον ὅτι ἄνευ τούτων ὁ ἰατρὸς δεινὰς ἀπορίας θέλει ἀπαντήσῃ εἰς τὴν πράξιν, ὅτε ἡ περιφιλανθία του δὲν θέλει ἀποτρέψῃ αὐτὸν ἀπὸ κινδυνωδέστατα δοκίμια.

Νομίζομεν ὅτι, ὁσάκις τὰ πνεῦμα τῆς ἀναλύσεως καὶ εἰδικότητος δὲν διευθύνει τὴν σύστασιν τῆς σχολῆς, οἱ μαθητευόμενοι, εἰς δὲν ἐξέλθωσιν ἡμιπαῖδευτοι, ἀτελῶς θέλουσι μνηθῆ τὴν ἱατρικὴν. Δὲν πρέπει νὰ ἀποξηραίνηται ἡ ἐπιστήμη εἰς δόγματα, ἢ ἀξιώματα, ἢ καθολικεύσεις, ἀλλὰ νὰ εἰσδύῃ μερικότερον εἰς τὴν σπουδὴν τῶν γινομένων, καὶ νὰ προκίξῃ τὸν νοῦν μὲ θετικὰς γνώσεις, διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ τοὺς νέους ἐμμένοντας τυφλοὺς ἐπὶ πᾶσι καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἐφαρμοστάς ἀποκλειστικῶν ἰδεῶν, ὅσας ὡς ἐκ διδασκαλικοῦ συνθήματος παρεδέχθησαν, διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ πῶς δεῖ φιλοσοφικῶς διστάζειν, καὶ διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτοὺς πολυμαθεῖς, ἐμπείρους καὶ ἀξιῶς πρακτικούς. Κα-

λοῦμεν δὲ πρακτικούς, ὄχι ἐκείνους, οἵτινες δυστυχῶς πολλοὺς πάσχοντας εἶδον, μὲ τὸ αὐτὸ βλέμμα, μὲ τὸ ὅποιον θεωρεῖ εἰς νοσοκόμος, ἢ ἐγήρασαν ἰατρικεύοντες, χωρὶς νὰ φωτισθῶσιν ἀπὸ τὴν πείραν τῶν αἰῶνων, καὶ χωρὶς νὰ συμβουλευθῶσι τὰ ἐξαγόμενα ἄλλων μεγάλων καὶ ἐκτεταμένων παρατηρήσεων, ἀλλὰ ἐμμένοντες μόνον καὶ μόνον εἰς τὰς ἰδίας στρεβλὰς καὶ περιορισμένας τῶν φαινομένων διερμηνεύσεις. Τοῦτο δὲν λέγεται πρᾶξις, οὐδὲ πείρα. Ἡ πείρα, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, εἶναι νοητικῆς ἐργασίας, καὶ ὄχι ἐκτάσεως χρόνου ἀποτέλεσμα. Δύναται τις νὰ διεαχθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐν βραχεῖ, ὅ,τι διὰ πολὺν καιρὸν δὲν προσήλωσε τοῦ ἄλλου τὴν προσοχήν. Δὲν δίδουσι πείραν αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ὁ νοῦς, ὅστις μᾶλλον ἢ ἡττυν ταχέως ἀντιλαμβάνεται. Ἡ πείρα εἶναι κατὰ λόγον τῶν προηγουμένων γνώσεων, καὶ τῆς ἐπιδεκτικότητος τὴν ὅποιαν ἔχει ὁ νοῦς νὰ παρατηρῇ, ν' ἀνακαλύπτῃ, νὰ ἐξάγῃ συμπεράσματα ὀρθά. Ὁ εἰς διδύσκεται ἀπὸ ὀλίγα γινόμενα, ἐνῶ ἕτερος ἐπαναλαμβάνει τὰ λάθη του χωρὶς νὰ τὸ συναισθανθῇ ποσῶς. Ὅθεν ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἀληθὴς πρακτικὸς, ὅστις ἠξεύρει νὰ ἐφαρμώσῃ ἐπιτυχῶς, εἰς τὰ ἀτομικὰ γινόμενα, τὰς ὕσας κερκῆται πλουσίας γνώσεις, νὰ κατανοῇ ὀρθώτατα τὰς ἀπὸ τῆς νόσου ἐνδείξεις, καὶ νὰ ἐπινοῇ ἀφ' ἑαυτοῦ θεραπευτικὰς τροπολογίας.

Διὰ νὰ ἐξέλθωσι δὲ τοιοῦτοι ἰατροὶ ἀπὸ τὴν σχολὴν, εἵπομεν, ὅτι ἀπαιτεῖται νὰ διαγραφθῇ ὁ ὀργανισμὸς αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἀναλυτικῆς μεθόδου, σκοπὸν ἐχούσης νὰ μορφώσῃ τοὺς νέους εἰς πειραματικὴν σπουδὴν, καὶ νὰ δωρήσῃ εἰς αὐτοὺς ἐκλεκτὴν παλυμάθειαν. Νομίζομεν δὲ ὅτι πρὸς ἐπιτευξίν τῆς πρακτικῆς ταύτης καὶ μερικωτέρας μαθήσεως, πρέπει νὰ ἐμφυχώσωσιν ἰδιωτικούς διδάκτορας περὶ μονομερῶν κλάδων διδασκαλίας. Πολλοὶ τοιοῦτοι δύνανται τὴν σήμερον νὰ ἐπασχοληθῶσιν ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων, ὅποια εἶναι οἱ διαλείποντες πυρετοὶ, τὰ πάθη τῶν παιδῶν, τῶν γυναικῶν, τοῦ δέρματος, τὰ σιφιλιτικὰ, ἢ παθολογικὴ ἀνατομία, ἢ ἐπὶ κρουσίς καὶ ἢ ἀκρόασις, ἢ ὀφθαλμολογία,

ἡ τοπογραφικὴ ἀνατομία, καὶ ἄλλα ὅσα ὑπὸ ἰδιαίτεραν ἔποψιν θεωρούμενα, σπουδῆς μερικωτέρας χρήζουσιν τοιούτοτρόπως ἢ ἐπιστήμη δὲν θέλει προβαίνειν ὡς στενὸς ῥύαξ, τοῦ ὁποίου δὲν αὐξάνουσιν αἱ πηγαὶ, ἀλλὰ θέλει καλλιερῆται ὡς πλούσιος κήπος, εἰς ὃν ἕκαστος ἀνατρέφει διάφορα εἶδη δένδρων. Τέλος πάντων, ἀπὸ τὸ φυτώριον τοῦτο τῶν ἰδιωτικῶν ἐδδακτόρων, θέλουσιν ἀναφανῆ οἱ διαπρέποντες εἰς τὸ στάδιον τῆς διδασκαλίας, καὶ ἀπὸ καλῶν ἀπαρχῶν μείζονα ὑπισχνούμενοι. Ἀλλὰ ποῖος ἤθελεν ὑποπτευθῆ ποτὲ, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο ἔμελλε νὰ διεγείρῃ σφοδρὰν ἀνθίστασιν, ἐκ μέρους ἐκείνων, τῶν ὁποίων κύριον χρέος εἶναι ἡ πρόοδος τῆς ἐπιστήμης!

Ἐπιθυμοῦντες νὰ συντελέσωσι πρὸς ἀποπλήρωσιν τοῦ κύκλου τῆς ἱατρικῆς διδασκαλίας, τινὲς, τῶν ἐκτὸς τοῦ Πανεπιστημείου, ἱατρῶν, ἐζήτησαν νὰ παραχωρηθῆ, κατὰ τὸν κανονισμόν, εἰς αὐτοὺς ἢ ἄδειν διὰ νὰ παραδώσωσι μαθήματα, ὡς ἰδιωτικοὶ διδάκτορες. Ἀλλ' ἡ σχολὴ, τῇ ἱεραρχικῇ αὐτῆς ἀξιοπρεπείᾳ ἐνσοβοῦσα, ἀνένευσεν. Ἐλάσσων θεὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἱατρικοῦ Ὀλύμπου θέλει προσαγορευθῆ ὁ μόνος ἐκείνος, ὅστις ἀναβῆ εἰς τὰ Πανεπιστήμια δώματα, ἐξετασθεῖς πρότερον παρὰ τῶν καθορισμένων τοιαύτη ἢ βουλὴ τῶν ἀθανάτων ὧ Ἀσκληπιέ!

“ Tantaene animis Aesclepiadeis irae ? ”

Ἀγνοοῦμεν πῶς θέλει ἀποφανθῆ ἡ ἀρμόδιος Γραμματεία ἐπὶ τῆς ἀξιώσεως ταύτης. Ἡμεῖς δ' ἐν τούτοις, τολμῶμεν νὰ ἀντιτείνωμεν τὰς ἡμετέρας παρατηρήσεις. Ἀπτόμενοι δὲ τοῦ θέματος τούτου, ἐπιθυμοῦμεν ὅτι οὐδεὶς νὰ μὴ διστάσῃ περὶ τοῦ ἡμετέρου πρὸς τὴν σχολὴν σεβασμοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἀποδιδόμενον πρὸς τινὰ σέβας εἶναι κατὰ λόγον τῆς γνώσεως, τὴν ὁποίαν οὗτος ἔχει ἑαυτοῦ.

Ἐὰν τυχόν τις ἀπαιτήσῃ νὰ παρεδρεύσῃ μὲ γηραιὸς τις ἐπιστήμης πατέρας, οἵτινες ἀπέκτησαν τὸ ἀξίωμα, διελθόντες τοὺς ἐπιστημονικοὺς ἀγῶνας, φωτίσαντες διὰ συγγραμμάτων, ἢ μεγαλωφελῆ ἀνακαλύψαντες, οὐδεὶς ἤθελε

παραγνωρίσει τὴν ἀνισότητά. Ἄλλ' ὅταν ζητήσῃ τις νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν διδασκαλίαν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἀνύψωσαν καθηγητὰς ὄχι ἐπιστημονικοὶ ἀγῶνες, ὄχι συγγράμματα, ὄχι ἀνακαλύψεις, ὄχι σπάνιαι γνώσεις, ἀλλὰ σπύδουσα ἢ βία τοῦ συμπληρῶσαι ὡς τάχιστα τὴν ἰατρικὴν σχολὴν, ὅταν, λέγομεν, εἰς τὴν διδασκαλίαν τούτων, ζητήσῃ τις νὰ προσθέσῃ καὶ τὸ ἐξαγόμενον τῆς ἰδίας, περὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν σπουδαζόντων νέων, προθυμία, ὄχι ὡς καθηγητῆς τακτικὸς, οὐδ' ἔκτακτος, οὐδ' ἐπιτίμιος, ἀλλ' ὡς ἰδιωτικὸς διδάκτωρ, ἀναδεχόμενος ἀγῶνα ἀνευ ἀμοιβῆς, καὶ παρέχων ἐγγύησιν τὸν κίνδυνον τῆς ἰδίας ὑπολήψεως, μὴ ἐξασφαλιζομένης ἀπὸ τὴν καθοσίωσιν διπλώματος καθηγητοῦ, δὲν βλέπομεν τί τὸ κωλύον τὴν σχολὴν νὰ ἱκανοποιήσῃ εὐχὴν τόσον δικαίαν καὶ κοινωφελῆ. Τὴν ἀποτρέπει τάχα ὁ ζῆλος τοῦ νὰ διατηρήσῃ ἀκέραιον τὸ κλέος ἀρχαίας καὶ λαμπρᾶς σχολῆς, ὁ φόβος μήπως ἀποκόψῃ πολύτιμον ἄλυσσον φωτοδότου διαδοχῆς, καὶ παρενθέσῃ κρικὸν κίβδηλον; Ἡ τάχα εἶναι ζῆλος περὶ τὴν ἐπιστήμην, ὅστις ἀνεγείρει περίφραγμα εἰς τὴν ἐπέκτασιν αὐτῆς, καὶ ἀπαρνείται τὴν προσθήκην εἰδικῆς διδασκαλίας, τόσον ἀναγκαίας, ὡς ἴδομεν, εἰς τοὺς φοιτητὰς; Ἐὰν τοῦτο εἶναι ζῆλος, τί θέλει εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός της; Τότε μόνον ἤθελεν ἴσως εὐρη δικαιολόγησιν τινὰ κατὰ τοῦτο ἢ σχολῆ, ὅταν ἢ λεπτομέρεια τῆς ἰατρικῆς διδασκαλίας, ὅταν τὰ εἰδικὰ μαθήματα ἀνεπληροῦντο ἅπαντα ἐντὸς αὐτῆς, καὶ ἐντελεστάτη σειρὰ τηλαυγῶν μαθημάτων ἀπεκαθίστα περιττὴν, τρόπον τινὰ, πᾶσαν ἄλλην ἀνάπτυξιν· ἀλλ' ἐνῶ μέλλει νὰ μορφωθῇ ἢ ἐθνικὴ ἰατρικὴ, οἱ ἀληθεῖς ζηλωταὶ αὐτῆς χρεωστοῦσι ν' ἀφήσωσιν ἐλευθέραν τὴν παλαιστραν, εἰς τὴν ὁποίαν, μεταξὺ τῶν ἀποτυχιῶν, θέλουσιν ἀναφανῆ οἱ ἄξιοι νὰ προᾶξωσι τὴν ἐπιστήμην εἰς τὴν Ἑλλάδα. Φοβεῖται ὁμῶς τὰς ἀποτυχίας! — Διατί; Ἐπιδίδουσι οἱ καθηγηταὶ πάντες; — Δὲν ἔχουσιν ἐγγύησιν τῆς μελλούσης τῶν μαθημάτων ἀξίας ἀπὸ τοὺς ἰδιωτικοὺς διδάκτορας. — Καὶ ποίαν ἐγγύησιν ἔδωκαν οἱ τακτικοὶ καθηγηταί; ὅποια πιστὰ ἔδω-

κάν ἐκεῖνοι, ὧν τινῶν ἡ διδασκαλία ἀπαρατρέπως ἐπιβαλ-
λομένη εἰς τοὺς φοιτητὰς, εἶναι ἡ μόνη δι' αὐτοὺς ὁδὸς μα-
θήσεως ; — Τὴν ἀτομικὴν πεποιθήσιν τῆς σχολῆς, ἡ ὁποία
ἐξέλεξεν αὐτοὺς. Λοιπὸν, εἰς αὐτὴν ἐπαρκῆ διὰ καθηγητὴν
τακτικὸν, ἀμετάθετον, τοῦ ὁποίου ἡ ἔδρα ὑποτιθεμένη ὡς
κυρία καὶ μοναδική, ἀφ' ἧς ἐξαρτᾶται τῶν νέων ἡ ὠφέλεια,
ἀποκαθιστᾶ αὐτὸν ὑπόλογον μεγαλητέρας εὐθύνης, διατί νὰ
μὴ ἐπαρκῆ καὶ διὰ ἰδιωτικὸν διδάκτορα, ὑποκείμενον ὄντα
εἰς ἄλλην ἐξέλεξι post factum, εἰς τὴν ἐξέλεξι τῶν μα-
θητῶν, οἵτινες, ἔχοντες τὸ ἐλεύθερον θέλουσιν ἐγκαταλεί-
ψῃ τὴν σχολὴν αὐτοῦ, εἰς δὲ εὐρῶσι τὴν προσδοκουμένην
ὠφέλειαν ;

Ἀμφισβητοῦμεν ὁμῶς εἰς τὴν σχολὴν τὸ δικαίωμα τοῦ
ἀπαιτεῖν ἐξετάσεις ἀπὸ τοῦ ἰδιωτικοῦ διδάκτορα. Τὸ
παραχωρεῖ ὁ κανονισμὸς τοῦ Πανεπιστημίου ; Τότε διατί
ἡ Νομικὴ σχολὴ δὲν ἀπεκρίθη ὁμοίως εἰς τὰς αἰτήσεις ἰδι-
ωτικῶν διδασκτόρων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπένειμεν, ἀπ' ἐναν-
τίας, προθύμως τὴν ἄδειαν τῆς διδασκαλίας ; καὶ ἡ νομικὴ
σχολὴ εἶναι, [ὑποτίθεται τοῦλάχιστον], ἁρμοδιωτέρα πα-
ρὰ τὴν ἰατρικὴν εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν διατυπώσεων. Ἐὰν
δὲ δὲν συνέλαβε φόβον οὐδένα ἢ νομικὴ σχολὴ, τίνας πτο-
εῖται ἢ ἰατρικὴ, ὥστε ἀποκλείει τὴν διδασκαλίαν, καὶ τὴν
ἀποκαθιστᾶ μοναδικήν, ἢ μόνην διέξοδον ἔχουσαν τὰς ὑπ'
αὐτὴν ἐξετάσεις ; Διατί προτείνει τοιοῦτον μέτρον, περὶ τοῦ
ὁποίου δὲν ἐμάθομεν, οὐδ' ἠκούσαμεν ποτὲ ὑπάρχοντος εἰς
τι τῶν Εὐρωπαϊκῶν Πανεπιστημείων ;

Τὰ μαθήματα τῶν διδασκτόρων, ἐν Παρισίοις, παραπλη-
ρωματικὰ τῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ διδασκαλίας ὄντα, θε-
ωροῦνται τόσο ἀναγκαῖα καὶ ἐπωφελῆ, ὥστε περιλαμβά-
νονται ὑπὸ μιαν ὀνομασίαν σημαίνουσαν ἀποχρώτως τὸν
σκοπὸν τῆς εἰδικῆς περὶ τὴν ἐπιστήμην ἀναπτύξεως. Ἡ
σχολὴ τῶν ἰδιωτικῶν διδασκτόρων καλεῖται " π ρ α κ τ ι κ ῆ
σ χ ο λ ῆ " [Ecole Pratique]. Ἐκατὸν περίπου διάφο-
ρα εἰδικὰ μαθήματα ἐν αὐτῇ κατ' ἔτος παραδίδονται. Αἱ ἔ-
δραι εἰσὶν ἐλεύθεραι· μία ἀπλή ἄδεια τοῦ σημαντόρος τῆς

ιατρικῆς σχολῆς παραχωρεῖ τὸ δικαίωμα τοῦτο, καὶ εἰς μόνον τὸν σημάντορα, οὐχὶ εἰς τὴν ὀλομέλειαν τῆς σχολῆς, διευθύνονται αἱ περὶ τῆς ἀδείας αἰτήσεις. Ἡ δὲ ἀδεία εἶναι ἀνεξάρνητος, καθ' ὑποχρέωσιν διδομένη, ἐὰν ὁ αἰτῶν ἔχῃ δίπλωμα προλύτου. Κατὰ ταύτην τὴν διάταξιν, ἡ ἰδιωτικὴ διδασκαλία δὲν καθυποβάλλεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς σχολῆς; δυναμένη; νὰ τὴν περιστείλῃ κατ' ἀρέσκειαν, ἀλλὰ μόνον ἐφορεύεται ὑπὸ τοῦ σημάντορος, πρὸς ἐξέλεξιν τῶν προσόντων τοῦ αἰτούντος. Εἰς τὴν σχολὴν τῶν Παρισίων, δὲν ἔδοξεν ἀρμόδιον νὰ ὑποκύψωσιν οἱ ἰδιωτικοὶ διδάκτορες, εἰς ἐξετάσεις προτεινομένας παρὰ τῶν καθηγητῶν. Ἄλλ' ἡ σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν ἔχει περιφανέστερον κλέος νὰ διεκδικήσῃ; διαπυροῦται ὑπὸ διακαέστερον περὶ τὴν ἐπιστήμην ζῆλον; Ὡς ἀποχρῶντα πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν διδασκαλίαν προσόντα τιμῶνται, ἐν Παρισίοις, τὸ δίπλωμα προλύτου, καὶ ἡ ἱατρικὴ ἐπαγγελία, ἐνῶ ἐκεῖ πολλοὶ εἰσὶν οἱ περίδοξοι περὶ τὴν ἐπιστήμην, αἱ δὲ ἔδραι ἀποκτῶνται διὰ συναγωνισμοῦ, ἐνῶ ἐκεῖ τὸ πλῆθος τῶν ἱατρῶν κατακαλύπτει τὴν μέλλουσαν ἀξίαν ἢ ἀνικανότητα τῶν ἐφιεμένων τῆς ἰδιωτικῆς διδασκαλίας, καὶ ἡ ἀπαλλοτριώσις τῶν σχέσεων διατίθησι μᾶλλον ἀπαθῶς καὶ ἀμερολήπτως τοὺς ἐξεταστὰς, ἐνῶ ἐκεῖ τέλος πάντων, ἡ ἀξία τῶν ἐξεταστῶν ἤθελε δώσῃ κύρος μέγα εἰς τὰς ἀποφάσεις των. Ἄλλ' ἡ σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν, τοσαύτην ἐκτιμᾷ τὴν ἀπόστασιν ἑαυτῆς, ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἱατροὺς τῆς Ἑλλάδος; τόση ἡ πληθὺς; τούτων, ὥστε μεταξὺ τῶν ἀγνώστων, νὰ μὴ διακρίνονται εἰμὴ διὰ μόνων τῶν ἐξετάσεων, οἱ δυνάμενοι νὰ ἀναδεχθῶσι τὴν ὅποιαν ἀντιποιοῦνται ἰδιωτικὴν διδασκαλίαν ἀνάλογον ἐκείνης τῆς σχολῆς; Ἀπ' ἐναντίας ἔτεροι ἐξέφρασαν, ὅτι τὸ ὀλιγάριθμον τῶν ἱατρῶν, καὶ αἱ μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις ἀποκαθιστάνουσιν ἀδύνατον τὸν ἐπισημονικὸν συναγωνισμόν, καὶ ἐλαττόνουσι τὸ κύρος τῶν ἀποφάσεων τοῦ ἐξεταστικοῦ κριτηρίου. Πῶς νὰ συμβιβᾶσωμεν λοιπὸν τὴν ἀποβολὴν τοῦ διὰ τὰς ἱατρικὰς ἔδρας συναγωνισμοῦ, μετ' τὴν ἀπαίτησιν ἐξετάσεων διὰ τὴν ἰδιω-

τικὴν διδασκαλίαν; Ἐὰν εἶχον κατὰ νοῦν νὰ ἀπαιτήσωσι δείγματα τῆς περὶ τὴν διδασκαλίαν ἀξίας, ὤφειλον νὰ τὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους τῶν ἐδρῶν τῆς σχολῆς, καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἀὐπροαιρέτως διδάσκοντας. Ἐὰν δὲ ὁ συναγωνισμὸς εἶναι ἀδύνατος, προτιμητέος ὁ διαγωνισμὸς τῶν διδασκάλων, ὡς ἀσφαλέστερος καὶ καταδηλότερος· διότι ἐκλεγόμενος καθηγητὴς ὁ ἰδιωτικὸς διδάκτωρ ἔδωκεν ἤδη δοκίμια τῆς ἱκανότητός του, καὶ ὄχι δυσφανῆ, δι' ἐξετάσεων, δείγματα.

Περὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἐνδιετρίψαμεν, ὄχι μὲ πικρίαν, ἀλλὰ μὲ τόνον τινὰ, πολλῶν μᾶλλον διότι, δὲν πρόκειται λόγος περὶ ἀτόμων, ἢ ὑλικῶν ἀπολαυῶν, ἀλλὰ περὶ ἐπιστήμης καὶ προόδου. Ἐνῶ δὲ τὸ ἔθνος, ὅσον προοδεύει, ἐπιθυμεῖ νὰ φθάσῃ ἀνωτέραν τῆς ἤδη ἀπολαυομένης νοητικῆς; του ἀναπτύξεως βαθμίδα, πρέπει νὰ προβλέψωμεν, ὅτι ταχέως θέλει ἀπαιτήτῃ μάθησιν εὐρυτέραν, ἀνάλογον τῆς καθημερινῆς προόδου του. Πρὸς τούτοις, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπιστήμας, δὲν προχυρούμεν μόνον δι' αὐτομάτου ἀναπτύξεως εἰς ὅ,τι προσφέρει αὐτῇ ἡ κοινωνία ὀριζομένης, ἀλλὰ δι' αἰείποτε πλουσιωτέρας; εἰσαγωγῆς γνώσεων παρὰ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ὅθεν ἐκείνον νομιζόμεν ἀληθῶς περὶ πολλοῦ ποιούμενον τὴν πρόοδον καὶ τὴν μάθησιν, ὅστις ἐκπληρῶν τὸ καθήκον τῆς ἐπιστήμης του, δὲν θέλει ὁμως νὰ διαμένῃ ἢ πρόοδος ἰσόπεδος μὲ τὰς γνώσει ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἀφήσιν ἀκώλυτον τὴν βλάστησιν τῆς ἐθνικῆς ἀναπτύξεως.

IV.

Πάσης αἰτιολογίας καὶ θεραπείας προηγεῖσθαι ὀφείλει σημεῖωσις. (Ἐρωτιανὸς)

Διὸ καὶ καθύλου δεῖ ἔχασθαι τῶν γινομένων, καὶ περὶ ταῦτα μὴ ἐλαχίστως γίνεσθαι.

(Ἱπποκρ. Παραγγ')

Τῆς ἰατρικῆς σχολῆς ἔπεται ἡ Ἱατρικὴ Ἑταιρεία. Ἐξέδιδεν αὕτη πρὸ καιροῦ ἑφημερίδα ἰατρικὴν " τὸν Ἀσκληπιὸν, " ἅπαξ κατὰ διμηνίαν. Ἐν ἐλλείψει ἰατρικῶν πονημάτων, ἐν περιοδικὸν ἰατρικὸν σύγγραμμα ἦτον εἰς ἄκρον,

ἀναγκαῖον. Πλὴν, κατὰ δυστυχίαν, ὁ Ἀσκληπιὸς ἐτελεύτησεν, ὄχι τοῦ Διὸς ὀργισθέντος, ἀλλ' ἤδη δι' αἰτίαν ἰσχυροτέραν — τὴν ἔλλειψιν πόρων. Εὐχόμεθα νὰ τὸν ἀναστήσῃ πάλιν ἡ Κυβέρνησις, θεωρουμένης ἀπαραιτήτου μιᾶς ἰατρικῆς ἐφημερίδος πρὸς βελτίωσιν τῆς τέχνης. Ἐπειδὴ δὲ ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ εἰσακουσθῇ αὕτη, ἡ τῶν ἰατρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡμετέρα ἅμα εὐχὴ, δὲν νομίζομεν ἀνάρμοσον νὰ ἐκθέσωμεν σκέψεις τιὰς, περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ μέλλουσα ἐφημερίς ὄφειλε νὰ διαπραγματεύηται περὶ τὸ ἀντικείμενόν της. Πρὸ πάντων δὲ, ἵνα ἐπιτύχῃ τὸν πρὸς τοὺς ἰατροὺς τῆς Ἑλλάδος σκοπὸν της, ὄφειλεν, ὅσον τὸ δυνατόν, νὰ ἀπέχη τῶν καθολικεύσεων, νὰ ἀμελήῃ ἐρασιεῖς μαρτυριῶν καὶ περικοπῶν ἀρχαιολόγου ματαιοπονίας, διὰ τῶν ὁποίων τὴν ἄμεσον παρατήρησιν, πῆν ἀπ' εὐθείας πείραν ἀναπληροῦ ἀμφίβολος πολυμάθεια, καὶ νὰ ἐπασχολῆται ἰδιαζόντως εἰς τὰ θετικὰ καὶ ὠρισμένα ἐξαγόμενα, ὅσα προκύπτουσιν ἀπὸ τὰς καθημερινὰς περὶ τὴν ἐπιστήμην, μὲ τόσῃν ἀνάλυσιν γινομένης, ἐργασίας, ὅπως, ὡς οἶόν τε, τελειοποιήσῃ ὅ,τι ἐστὶ πρᾶξις τῆς ἰατρικῆς. Αὐτὴ ἡ φύσις τῶν ἐφημερίδων δὲν εἶναι ἡ σύνθεσις, ἀλλὰ ἡ ἀνάλυσις, ἡ λεπτομέρεια, ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ, καὶ τῶν μερικῶν γινομένων ἡ ἐκτίμησις. Νομίζομεν, ὅτι ἡ ἐφημερίς αὕτη ἠδύνατο νὰ διακριθῇ εἰς δύο μέρη· εἰς τὸ πρῶτον νὰ κατατάσσωνται ἀνάλεκτα ἐκ τῶν ἰατρικῶν ἐφημερίδων τῆς Εὐρώπης, ἐμπεριέχοντα τὰς ἀδιαλείπτως γινομένας νέας παρατηρήσεις, ἀνακαλύψεις ἢ ἐφευρέσεις, καὶ, ἐν ἐνὶ λόγῳ, πᾶν ὅτι χαρακτηρίζει τὴν καθημερινὴν τῆς ἐπιστήμης πρόοδον. Αἱ σύγχρονοι αὐταὶ φιλοπονήσεις τῶν ζηλωτῶν τῆς ἰατρικῆς εἶναι ἀποχρώντως πολλαὶ, ὥστε κατασχολῶσι δέκα ἰατρικὰς ἐφημερίδας ἐν Παρισίοις. Περὶ τούτων, ἄλλο δὲν ἔχομεν νὰ ἀπαιτήσωμεν εἰμὴ ὀρθὴν ἐκλογὴν. Εἰς δὲ τὸ δεύτερον μέρος νὰ ἐκδίδωνται πρωτότυποι παρατηρήσεις, ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατουσῶν νόσων, διὰ νὰ συλλεχθῶσι, κατὰ πάντα τρόπον, τὰ διδόμενα διὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατόν νὰ γίνωσι γνωσταὶ αἱ αἰτίαι τῶν ἐνδη-

μικῶν νοσημάτων, καὶ καταδηλόταται ἡ ἔδρα καὶ ἡ φύσις αὐτῶν, ἰδίως δὲ τῶν πυρετῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀναλογία ὑπερβαίνει ἐκείνην πάσης ἄλλης ἀσθενείας. Εἶναι ἀξιοσημείωτον, ὅτι, εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ "οὐσιώδεις" λεγόμενοι πυρετοὶ, κατὰ πρῶτον οἱ διαλείποντες, μετ' αὐτοὺς οἱ συνεχεῖς, ἐπισκῆπτουσι πολυπληθέστεροι τῶν γνησίων φλογώσεων, τὰς ὁποίας ὁμως συνεπάγουσιν. Ἡ τάξις καθ' ἣν, αἱ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόσοι ὑπερτεροῦσιν ἀλλήλας κατὰ λόγον τοῦ συχνοῦ τῆς ἐπισκῆψέως των, εἶναι ὡς ἀκολουθῶς· διαλείποντες πυρετοὶ διαφόρων εἰδῶν — συνεχεῖς οὐσιώδεις πυρετοὶ [φλογιστικοὶ, χοληρικοὶ, γαστρικοὶ, τυφοειδεῖς] — φλογώσεις γαστροπηπτικαὶ μεταβαίνουσαι, ὅσάκις προξενῶνται ἀπὸ διαλείποντας πυρετοῦς, εἰς χρονικὰς φλογώσεις ἢ ἀλλοιώσεις τῶν ὑποχονδριακῶν σπλάγχων καὶ τοῦ στομάχου — φλογώσεις τῶν ἐντέρων, διάρροιαι — μηνιγγο ἐγκεφαλῖται παρατηρούμενοι συνεχῶς εἰς τὰ βρέφη, καὶ ἐπικείμενοι εἰς τὰς λοιπὰς ἀσθενείας αὐτῶν — βρογχίται καὶ πλευροπνευμονίαι — ἐρυσιπέλατα· οἱ ὀξεῖς ἀρθρίται εἶναι σπυριώτεροι τῶν μνησθεισῶν φλογώσεων· ἡ αἱματοκελαινικὴ σομακάκη [stomacace scorbutique] παρατηρεῖται εἰς πολλοὺς. Πρὸς τούτοις ἀξιοὶ ἐπιστάσις καὶ σκέψεως εἰσὶν αἱ συχναὶ τῶν ἐγκύων ἐκτρώσεις, καὶ τὰ χρονικὰ τῶν ὠθηκῶν πάθη, τὰ ὁποῖα, εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν εἶναι τόσον σπάνια, ὅσον ἤθελε νομίσαι τις κατ' ἀρχὰς· ὡς ἐπιτοπλείστον, αἱ σκοτεινὰ ἀσθένεια αὐτῶν ἐνσημαίνονται διὰ μιᾶς νευρικῆς φαινομενολογίας ἐχούσης τὴν ἔδραν τῆς εἰς τὰ ἐξαρτήματα τῆς μήτρας. Τὸ ἐνδεικνύομεν μόνον, διότι ἡ ἐκτύλισις τῶν ἰδεῶν τούτων δὲν ἔχει ἀνήκουσαν χώραν τὴν ἀνὰ χείρας διατριβὴν.

Μεταξὺ τῶν νοσημάτων, τὰ ὁποῖα ἐμνήσθημεν, οἱ οὐσιώδεις πυρετοὶ εἶναι ἀξιοὶ σπουδῆς βαθυτέρας, διότι ὑπὲρ τὰς ἄλλας ἀσθενείας πλεονάζουσι, καὶ βαρύτεροι ἀποβαίνουσιν· ἡ δὲ θεραπεία τῶν συνεχῶν φαίνεται μᾶλλον ἀβέβαιος. Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ διαλείποντες ἀσφαλέστερον θεραπεύονται, ἀντὶ ταύτης ὁμως τῆς ἱαματικῆς ἐπιτυχίας·

ἀπολείπουσι συνεχῶς ὀργανικὰς βλάβας, αἱ ὁποῖαι, διότι ἐμμένουσαι μᾶλλον χρονικαί, δὲν ἐπαπειλοῦσιν ἔλαττον τὴν ὑπαρξιν, ἢ τοῦλάχισον τὴν συντέμνουσι, καὶ καταντῶσιν αὐτὴν ἀνευρηγῇ. Εἰς φλογιστικὰς ἀσθενείας, ἢ ἔδρα τοῦ πάθους γινώσκεται εὐκρινῶς, ἐνίοτε μὲ γεωμετρικὴν ἀκρίβειαν, ἢ φύσις αὐτῶν εἶναι σαφὴς καὶ γνησίαι, ἢ θερμπεΐα ὁμοειδῆς, ἀλλ' οἱ οὐσιώδεις πυρετοὶ ποικίλοι κατὰ τὸν τύπον, ποικίλοι κατὰ τὸ εἶδος, παραλλάσσοντες κατὰ τὴν ἐπιδημικὴν αὐτῶν μορφήν καὶ βαρύτητα, διεγείρουσιν ἀμφισβητήματα καὶ ἀπορίας διηνεκεῖς, περὶ τὰς ὁποίας περιστρέφονται αἱ ἰατρικαὶ αἰρέσεις. Ἐγκαυχώμεθα ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἀπολιπόντες μυτηριώδη συστήματα παθογενείας οἱ ἰατροὶ, ὑπογραμμὸν ἔχοντες τὴν Ἐκλεκτικὴν μέθοδον, ἐπεχείρησαν νὰ ἄξωσιν εἰς φῶς τὸ ζήτημα διὰ νέων παρατηρήσεων ἢ δὲ θερραπεΐα κατέστη, ἐὰν ὄχι ἀσφαλεστάτη, ἀπλουστέρα ὅμως καὶ λογικωτέρα.

Ὁ Ἀσκληπιὸς ἔπρεπε νὰ συνταχθῇ ὡς ἀποθήκη ἀναλόγων ἐρευνῶν, περὶ τοὺς πυρετοὺς ἀμφισβητουμένης οὐσίας, γινομένων ἐν Ἑλλάδι, ὅπου αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος νόσοι ἐμφαίνονται ὑπὸ πάντα τύπον, καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀλληλένδετον αὐτῶν μετὰ τοῦ κλίματος καὶ τῶν ὠρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀλληλουχίαν. Περὶ τῶν πυρετῶν τούτων ἀναφύονται πολλὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἂν καὶ διασαφηνισθέντα ἐν μέρει, ἐπιδέχονται εἰσέτι καὶ ἐτέρας ἐξιχνεύσεις, τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὰς παραλλαγὰς, κατὰ τὰς ὁποίας, ὡς εἶναι γνωστὸν, αἱ νόσοι αὗται τροπολογοῦνται ἀπὸ τὴν διαφορὰν τοῦ κλίματος, καὶ τοῦ ἐπιδημικοῦ χαρακτήρος. Οὕτω δύνανται π. χ. νὰ προτανθῶσι τὰ ἀκόλουθα. Πῶσον καὶ κατὰ ποῖον τρόπον μετέχει τῶν πυρετῶν ἡ φλόγωσις τοῦ γαστρεντερικοῦ σωλήνος; Γνησίαι τοῦ στομάχου καὶ τοῦ δωδεκαδακτύλου ἐντέρου φλογώσεις εἰσὶν οἱ χοληρικοὶ πυρετοὶ, ἢ εἰς ἄλλο τι ἐδρεύει ἡ νόσος; Ποῖαι αἱ ἀνατομικαὶ ἀλλοιώσεις εἰς τοὺς τυφοειδεῖς πυρετοὺς; Αἱ ἐξελκώσεις τῶν Πειριαιῶν καὶ Βρυεραιῶν ἀδένων εἶναι σταθεραὶ; Κατὰ ποίαν ἐποχὴν ἄρχεται ἡ ἐμφάνισις αὐτῶν; Ποῖων σπλάγ-

χων αἱ βλάβαι ἐπιπλέκουσι συνεχέστερον τοὺς περιοδικοὺς πυρετοὺς; Ἴδου τόσα θέματα ἀφορῶντα τὴν γενικὴν καὶ εἰδικὴν παθολογίαν, ἐπὶ τῶν ὁποίων, διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης, διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς τέχνης, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Θεραπείας, ἀπαιτεῖται ἢ ἀπ' εὐθείας παρατήρησις. Δὲν πρέπει νὰ παραμεληθῇ οὐδὲν τῶν μέσων τεινόντων νὰ φωτίσωσι τὴν Θεραπείαν, τὴν δὲ πρᾶξιν εἰς τὰς ἀληθεῖς βιάσεις της νὰ στερεώσωσι.

Ἐννοῦμεν ὅτι, τὸ κυριώτερον τῶν διαλυόντων τὰς παθολογικὰς ἀπορίας βοηθημάτων, εἶναι αἱ αὐτοψίαι τῶν ὀργανικῶν ἀλλοιώσεων, διότι ἀμφίβολος μένει τῶν παθολογικῶν φαινομένων ἢ ἐρμηνεία, ὡς αἰετὸν δὲν διασαφηνίζεται ἀπὸ τῆς Παθολογικῆς Ἀνατομῆς; τὰ ἀναντίρρητα καὶ ψηλαφητὰ τεκμήρια. Ἡ ἔλλειψις τούτων συμφέρει εἰς τοὺς ἀγύρτας, διότι ἔχοντες συγκεχυμένην ἰδέαν τῶν νόσων, δύνανται, χωρὶς τὰς νεκροψίας, ἀκολάστως νὰ ἀντικαταστήσωσι τὰς περὶ μίαν δοθεῖσαν ἀσθένειαν ἀπαιτουμένης γνώσεως, δι' ἀσαφῶν καὶ γελοίων ὑπεραντολογιῶν, τῶν ὁποίων ἐλλείπει ἢ βίαστος· βλάπτει ὅμως τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Δὲν ἐπεκτεινόμεθα ἐπὶ ἀντικειμένου ἐναργεστάτου, ἐξακολουθοῦμεν δὲ ἐκθέτοντες τὴν γνώμην μας, περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ἐννοοῦμεν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς ἰατρικῆς.

Ἡ φιλοσοφικώτερα μελέτη ἐν τῇ ἰατρικῇ εἶναι ἡ τῶν ἐπιδημιῶν, διότι ἐξερευνᾷ οὐχ ἥττον τὸ μερικὸν εἶδος, ὅσον τὴν γενικὴν τῶν νόσων φαινομενολογίαν μὲ τὰς κοσμογονήνας αἰτίας συνδεομένην. Ἡ σπουδὴ τῶν ἐπιδημιῶν εἶναι ἡ κοπὴ τῶν παθολογικῶν συστημάτων, καὶ ἐφώτισεν αἰετοποτε τὴν Θεραπείαν, ἢ διώρθωσε τὰ ὑποπλανήματα αὐτῆς. Ἐὰν δὲν δίδῃ πάντοτε λόγον περὶ τῶν κατὰ τὰς χώρας, ἢ κατὰ τοὺς καιροὺς μεταβολῶν τῶν νόσων, ἐὰν δὲν ἀποκαλύπτῃ πάντοτε τὰς αἰτίας τῶν ἐπιδημιῶν, τοῦλάχιστον ἐνδεικνύει αὐτὰς, βασιλίζει δὲ εἰς τὸ δοκιμαστήριον τῆς πείρας τὰς Θεραπευτικὰς μεθόδους, μεταδίδουσα διδάγματα θετικὰ καὶ ἀναντίλεκτα. Κατὰ δυστυχίαν δὲν σπανίζουσιν

ἐν Ἑλλάδι οὐτ' ἐνδημίαι, οὐτ' ἐπιδημίαι, καὶ πρὸς αὐτὰς πρέπει νὰ προσηλωθῇ ἰδιαιτέρως ἡ ἐπιστημονικὴ διεξερευνησις. Τότε θέλει ἐπανέλθῃ ἡ Ἑλληνικὴ ἰατρικὴ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἱπποκράτους, ὅταν, κατὰ μίμησιν αὐτοῦ, ἐξακριβώτῃ καὶ περιγράψῃ τὰς μερικὰς καὶ γενικὰς εἰκόνας τῶν ἐνδημίων νοσημάτων, καταγράφουσα μόνον ἀκριβῆ κλινικὰ καὶ παθολογικὰ γινόμενα.

Ἐπὶ τούτοις δὲν πρέπει ν' ἀμεληθῇ ἡ σπουδὴ τῆς κράσεως [constitution] τῶν κλιμάτων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ ἐξίχνευσις τῶν νοσοποιῶν αἰτιῶν. Οἱ ἰατροστατιστικοὶ πίνακες ἐμπεριέχουσιν ὅσα διδόμενα δύνανται νὰ χωρέσωσιν εἰς τὰ στενὰ ὄρια, καὶ τὸ ἰδιαιτερον σχῆμα τοῦ προτανθέντος διαγράμματος· πρέπει ὅμως νὰ θεωρηθῶσι μᾶλλον ὡς ὕλη ἐπιστημονικῆς ἐπεξεργασίας· ἔλλειπει ἐν ὕφασμα ἐντελές ἐμφαῖνον τὴν περιεκτικὴν εἰκόνα τῶν κλιμάτων τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο ἀπαιτῶνται ἀναπτύξεις ὀριστικώτεραι, περὶ τῆς εἰς τὴν ζωικὴν οἰκονομίαν ἐπηρείας μιᾶς χώρας τόσον ποικίλης, ἐξακριβοῦσαι τὴν ἐπὶ τοῦ σώματος ἐνέργειαν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς καταστάσεως, τοῦ ρεύματος τῶν ἀνέμων, τῆς ὑδρομετρικῆς καὶ βαρομετρικῆς μεταβολῆς, τοῦ εἶδους τῆς καλλιεργείας, τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, τῆς τοπογραφικῆς θέσεως, τῆς συνθέσεως καὶ ποσότητος τῶν ὑδάτων κλπ. τοῦ εἶδους τῆς τροφῆς, τοῦ τρόπου τῆς ἀνατροφῆς κτλ. Πᾶς ἐν Ἑλλάδι ἰατρὸς εὐρέθῃ εἰς θέσιν νὰ παρατηρήσῃ, πόσον, εἰς τὴν γῆν ταύτην, αἱ αὐτόματοι τῶν ἀσθeneiῶν κρίσεις εἰςὶ συνεχέστεραι καὶ σταθερώτεραι, καὶ πόσον παραλλάσσει ἡ μορφή τῶν ἐπικρατουσῶν νόσων κατὰ τὰς διαφόρους θέσεις. Ἐννοεῖ τις καλλίτερα τὸν Ἱπποκράτην, ἀφοῦ παρατηρήσῃ τὰ φαινόμενα τῶν ἀσθeneiῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἐπήρεια τῆς φύσεως ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐνταῦθα μᾶλλον ὀριστικὴ, μᾶλλον σαφής, μᾶλλον ἔντονος, παρὰ ἀλλαχοῦ, καὶ πολλῶ μᾶλλον, καθότι πᾶν τμῆμα τῆς γῆς ταύτης ἔχει ὡς διαφόρου κλίματος ἐνέργειαν. Ἀπὸ μίαν εἰς ἄλλην πόλιν ἀπερχόμενός τις αἰσθάνεται διαφορὰν εἰς τὴν τροπολογίαν τῶν λειτουργιῶν

τῶν ὀργάνων του, καὶ εἰς τοῦ πνεύματός του τὴν διάθεσιν εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ κατανοήσῃ ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν ἐπήρειαν τῆς καταστάσεως τῆς ἀτμοσφαιρίας, τῆς πνοῆς τῶν ἀνέμων, τῆς φύσεως τῶν ὑδάτων, τῆς προσόψεως τοῦ ὀρίζοντος, τῆς τοπογραφικῆς θέσεως. Αἱ ἐνδημικαὶ ἀσθένειαι διαφέρουσι κατὰ τὰ κλίματα· αἱ ὦραι τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ αἱ λοιπαὶ κοσμογῆϊναι αἰτίαι συνεπιφέρουσι σταθερὰ εἶδη νόσων. Πάθος εἰς μίαν ἐπαρχίαν αὐτομάτως βελτιούμενον ἐπιβαρύνεται εἰς ἄλλην. Διαφέρουσι κατὰ τόπους αἱ κράσεις, οἱ χαρακτηριστῆρες, ἢ ἀνάπτυξις τοῦ νοῦς, ἢ διάθεσις τῆς ψυχῆς. Τούτων ἀπάντων ἡ μελέτη, ἡ περιγραφή, ἡ ἐξακρίβωσις, ὁ λόγος τῆς φυσικῆς, πρὸς τὸ ἠθικὸν σχέσεως συνιστῶσιν ὀλοκληρον Ἰπποκρατικὴν μάθησιν, περιστρεφομένην εἰς ἀντικείμενα, τῶν ὁποίων τὸ σύνολον ἠθέλαμεν καλέσει φυσικὴν ἔποψιν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ ὁποίου οὐδὲ τὴν ἀρχὴν οὐδεὶς ἐπεχείρισε.

Ταῦτα προσδοκῶμεν ἂν παρὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

V.

Ὁ δὲ παρεὼν λόγος τοῖς εἰς ἰητρικὴν οὕτως ἐμπορευομένοις ἐναντιώσεται (Ἰποκρ. περὶ τέχνη)
 Ἦς γὰρ μηδεὶς ἐστὶν ἰδιώτης, ἀλλὰ πάντες ἐπιστήμονες διὰ τὴν χρῆσιν τε καὶ ἀνάγκην, οὐ προσήκει ταύτης οὐδένα τεχνίτην καλέεσθαι.

(Ἰπποκρ. παρὰ ἀρχ. ἰατρικ.)

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τοὺς ἰατροὺς, καὶ τὴν ἰατρικὴν πρᾶξιν. Διατρίβουσιν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ἐννενήκοντα περίπου ἰατροὶ ἐπιστήμονες, πλείονες δὲ τούτων ἐμπειρικοὶ, ἄδειαν ἐπαγγελίας ἔχοντες, πρὸς πληθὺν λαοῦ 900,000, δηλ. εἰς ἰατρὸς καὶ εἰς ἐμπειρικὸς ἀνὰ 10,000 κατοίκων. Διὸ ὑπάρχει ἐν γένει ἔλλειψις ἰατρικῆς βοήθειας, μᾶλλον δὲ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἀφοῦ οἱ πλείστοι τῶν ἰατρῶν διαμένουσιν εἰς τὰς ἐπισημοτέρας πόλεις τοῦ κράτους· εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ μέρη οἱ νοσοῦντες παραδίδονται εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐμπειρικῶν καὶ τοῦ πεπρωμένου.

Εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσωμεν πῶς, ἀφοῦ ἄδειαι ἰατρι-

κῆς ἐπαγγελίας εἰς τοὺς ἐμπειρικοὺς παρεχωρήθησαν, ἀπαι-
 τῶνται ἐξετάσεις αὐστηρόταται ἀπὸ τοὺς εἰς Εὐρωπαϊκὰ
 Πανεπιστήμια τὴν τέχνην σπουδάσαντας. Δὲν φαίνεται
 ἀντίφασις πρὸς χάριν τοῦ ἐμπειρισμοῦ; ἢ τάχα ἐδόθη βα-
 φῆ τελειοποιήσεως εἰς ἀγύρτας, δι' ἑξαμήνου εἰς τὴν Ἰα-
 τρικὴν σχολὴν διδασκαλίας; Ἐὰν ἦναι τόσον δυσχερὴς ἡ
 ἐπιτυχία τῆς ἱατρικῆς μαθήσεως, ὥστε δὲν παρέχει ἐχέγγυα
 πιστὰ πενταετῆς πλήρης σειρὰ ἐντελῶν μαθημάτων,
 ἀπὸ καθηγητὰς μεγάλης ἀξίας, μὲ μέσα ἄφθονα, καὶ πρῶ-
 ξιν εἰς νοσοκομεῖα ἐντελῆ, καὶ παρατήρησιν ἐκτεταμένην
 παρὰ πατέρων τῆς ἐπιστήμης ὀδηγουμένην, τελουμένην δὲ
 εἰς νέους μεμορφωμένους καὶ τὴν προκαταρκτικὴν καὶ φιλο-
 σοφικὴν μάθησιν ἐκπαιδευθέντας, δὲν ἔχομεν μὲ ποῖον μέ-
 τρον ἀναλογίας νὰ σταθμίσωμεν τὴν μέλλουσαν ἀξίαν ἀν-
 θρώπων ἀγραμμάτων, οὔτινες δὲν ἔμαθον νὰ συλλογίζων-
 ται ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς φύσεως, ἐπὶ μιᾶς ἀναλλοιώτου
 πράξεως πάντοτε τυφλόττοντες, καὶ τὴν ἐπιστήμην ὡς εὐ-
 τελῆ κερδοσκοπίαν ἤδη ἐπιτηδευθέντες. Ἐξ μηνῶν προφο-
 ρικὰ μαθήματα, ἄνευ νοσοκομείων, ἄνευ πρακτικῆς ὀδηγίας
 καὶ ἐφαρμογῆς, δὲν ἐπαρκοῦσι διὰ νὰ διώξωσι τὰς προλή-
 ψεις, καὶ τὴν γεγηρακυῖαν τοῦ μὴ σκέπτεσθαι ἔξιν, ὅχι δὲ
 καὶ ἱατροὺς νὰ μορφώσωσιν. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι πολὺ πε-
 ρισσότερος κόπος ἀναγκαιοῖ διὰ νὰ διορθωθῇ ἐκπεφασμι-
 σμένος νοῦς, παρὰ νὰ ἀναπτυχθῇ ὑγιῶς ὁ νηπιᾶζων. Διδα-
 σκαλία τόσον περιωρισμένη καὶ βραχεῖα, ὥστε ὡς σπινθῆρ,
 σβεννύμενος ἅμα ἀμυδρὰν ἀναλαμπὴν διαδόσας, ἐνδεικνύει
 τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστήμης μόλις, δὲν ἤθελεν ἐνστάξῃ εἰς
 αὐτοὺς ἀρχὰς ἐπιπολαίους καὶ γεννήσῃ ἰδέας μονομερεῖς,
 τόσῳ δὲ μᾶλλον ἐπιμόνους καὶ ἰσχυρογνώμονας, καθότι ἔ-
 χοντες τῆς ἡμιμαθείας τὴν προκατάληψιν νομίζουσιν οἱ
 ἐμπειρικοὶ, ὅτι ἐπληρώθη εἰς αὐτοὺς πλέον ἢ διπλὴ χάρις
 τῆς πείρας καὶ τῆς θεωρητικῆς μαθήσεως; Ποῖος ἡμιμα-
 θῆς δὲν ἔχει ἴδια δόγματα ἀναλλοίωτα; καὶ ποῖα ἀποκλει-
 στικά δόγματα δὲν τυφλόττουσιν; Οἱ ἐμπειρικοὶ οὗτοι οὐ-
 δεμίαν ἰδέαν ἔχουσι τῆς φυσικῆς δῶδου τῶν ἀσθενειῶν, τῆς

διαδοχής τῶν περιόδων των καὶ τῆς δυνάμει τῆς φύσεως νοσεπεξεργασίας· οὐδύλλως ὑποπτεύονται, ὅτι ἡ θεραπεία δὲν στηρίζεται, εἰμὴ ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως τοῦ τρόπου μετὸν ὁποῖον αὐτὴ ἡ φύσις τὰς νόσους διαλύει, καὶ μερικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν ἐκτελεῖ ἄλλο, εἰμὴ νὰ βοηθῇ τὴν φύσιν, νὰ διευθύνῃ αὐτὴν πρὸς καλὴν ἔκβασιν, νὰ μετριάξῃ ἢ νὰ κεντῇ τὴν ἐργασίαν τῆς διαλύσεως. Προσπαθοῦσιν ἐν γένει νὰ ἀποκόψωσι τοὺς πυρετοὺς, [τοὺς ὁποῖους ἅπαντας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετ' ἀλλήλων συγχέουσι], διὰ φλεβοτομιῶν καὶ καθαρσιῶν, ἀμφοτέρων λυπηρὰν ποιοῦντες κατάχρησιν. Δὲν ἤξεύρουں ποῦ νὰ ἐπισχῆσωσι, διότι ἀγνοοῦσι τὴν διάρκειαν καὶ δίοδον τῶν νόσων, μηδὲ δύνανται νὰ ἐκτιμήσωσι τὸν ὄρον εἰς ὃν ἡ ἀσθένεια, ἐπὶ τὴν παραβολὴν τῆς ἔφθασεν. Ὅθεν κατὰφέρουσιν ἡρακλείους βολὰς κατὰ κεφαλὴν τῆς νόσου, διότι τῆς προγνώσεως ἁμίροι, φοβοῦνται νὰ προσδοκῶσι παρατηροῦντες, καὶ εἰς τὴν τυφλότητα τῆς ἀγνοίας, δὲν παύουσι τὰς συνεχεῖς, ἀλλεπαλλήλους καὶ σφοδρὰς προσβολὰς των, εἰμὴ ὅταν τὸ πάθος ἢ τὸν πάσχοντα μετὰ τόσον ἀγῶνα ἀποκάμωσιν. Οὐδεμία ἐπιστημονικὴ ἐπίβλεψις δὲν ἐξελέγχει, ἐὰν ὁ ζῆλος τῶν θερμῶν τούτων τῶν νόσων ἀλεξητήρων κατεπολέμησε μᾶλλον τὸν ἀσθενῆ ἢ τὴν ἀσθένειαν. Ἡ δὲ θεραπεία αὐτῶν εἶναι ἐν γένει συμπτωματικὴ· μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξακριβώσωσι τὴν ἔδραν καὶ τὴν φύσιν τῶν νόσων, δὲν ἐννοοῦσι τὴν φυσιολογικὴν τῶν φαινομένων ἀλληλουχίαν, τὸν λόγον τῆς παραγωγῆς δευτερογενῶν παθῶν, οὐδὲ τὴν ἰδέαν τῆς παθολογικῆς τῶν ὀργάνων ἀλλοιώσεως ἄνευ νεκροψιῶν κέκτηνται. Διὸ ἀντὶ νὰ ἀνιχνεύσωσιν ἐν γνώσει τὰ συμπτώματα, καὶ διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπαγωγῆς ὀδηγούμενοι ἀπὸ σημείον εἰς σημείον, καὶ ἀπὸ συλλογισμὸν εἰς συλλογισμὸν, νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς παθολογικῆς ἔδρας, καὶ διὰ τῆς ἐξαιρέσεως νὰ τὴν ἐπιβεβαιώσωσι, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπὸ τὴν περιωπὴν τούτου τοῦ τελικοῦ τῆς συνθέσεως τέρματος, νὰ θεωρήσωσι τὸ σύνολον τῆς ἀσθενείας, τὴν παραγωγὴν τῶν φαινομένων αὐτῆς νὰ ἐξηγήσωσι καὶ τὴν ἔνδειξιν τοῦ εἴδους καὶ τοῦ μέτρου

τῆς θεραπείας ἀπὸ τῆς φύσεως τὴν λαλιὰν νὰ προσλάβω-
 σιν, οἱ ἐμπειρικοὶ περιμένουσι νὰ προσκρουσθῶσι τυχαίως
 αἱ αἰσθήσεις των ἀπὸ τὰ συμπτώματα, καὶ ἐκλαμβάνοντες
 ἕκαστον αὐτῶν ὡς θεραπευτικὴν ἔνδειξιν, προσβάλλουσι
 τὸν πυρετὸν—μὲ φλεβοτομίας, τὸ ἄλγος—μὲ βδέλλας· τώ-
 ρα τὸ ἄλγος εἶναι εἰς τὸν στόμαχον—βδέλλαι εἰς τὸ ἐπι-
 γάστριον· διεδόθη εἰς τὰ ὑποχόνδρια — βδέλλαι εἰς τὰ ὑ-
 ποχόνδρια· ἐξήφθη εἰς τὴν κεφαλὴν — βδέλλαι εἰς τὴν κε-
 φαλὴν — βδέλλαι εἰς τὸ πρωκτὸν — βδέλλαι πανταχοῦ
 κυνηγῶσαι τὸν νομάδα τοῦτον τὸ σῶμα περιτρέχοντα πόνον
 διὰ νὰ τὸν καταφθάσωσι. Ποῖον εἶναι ὅμως τὸ σύνολον
 τῆς ἀσθενείας; ποίαν ἀξίαν ἔχει αὐτὸ τὸ ἄλγος ὡς σύμ-
 πτωμα; ποίας φύσεως εἶναι; — βδέλλαι! καὶ ἡ πανάκειος
 ἐπικουρία τῶν καθαρσίων καὶ κλυσμμάτων πτερυγίζει τὸ
 κέντρον τῆς ὑποστώσεως τὸν ἡρωϊκὸν τοῦτον πόλεμον βδελ-
 λικῆς φάλαγγος·

Clysterium donare,

Postea seignare,

Ensuita purgare.

Reseignare, repurgare, et reclysterisare.

Εἶναι μᾶλλον ὅμως συγχωρητέα ἢ κατάχρησις τῆς ἀντι-
 φλογιστικῆς μεθόδου. Ἐὰν φαίνεται ἀπαραίτητος μία ἀπο-
 κλειστικὴ μέθοδος εἰς τὸν ἐμπειρισμὸν, αὕτη εἶναι ἡ καταλ-
 ληλοτέρα πρὸς τὰ κλίματα τῆς Ἑλλάδος· καὶ ἂς ἀποδοθῇ
 χάρις, διὰ τοῦτο, εἰς τοὺς εἰσαγαγόντας ἐν Ἑλλάδι τὰς ἀρ-
 χὰς τῆς Βρουσσαϊκῆς ἀναμορφώσεως, καὶ ἀπαλλάξαντας
 τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν ἐμπειρικὴν φαρμάκευσιν. Ὅμως κατὰ
 δυστυχίαν ἐξακολουθεῖ εἰσέτι ἡ τυφλὴ τῶν δραστηρίων
 φαρμάκων χρῆσις, καὶ ἐξαιρέτως τῶν ἐμετο-καθαρτικῶν,
 ἐξ ὧν προκύπτουσι γαστρο-εντερικαὶ φλογώσεις, ἰδίως δὲ
 εἰς τὰ ξηρὰ τῆς Ἑλλάδος κλίματα. Ἐκτὸς τούτων, μετα-
 χειρίζονται πλῆθος ἄλλο βοτάνων κεντιστικῶν, τονικῶν, ἐ-
 ρεθιστικῶν. Πολλάκις δὲ τὸν θείαν τῆς κινήσης ἀπὸ σω-
 τήριον φάρμακον εἰς δλέθριον τοξικὸν μεταβάλλουσι, δί-
 δοντες εἰς πυρετοὺς ἡμισυνεχεῖς, δευτερογενεῖς, συνοδεύον-

τας κεκαλυμμένας φλογώσεις, διότι υπέλαβον ὡς διάλειψιν βραχείαν αὐτοῦ ἀναβολήν. Σπανίως δὲ διακρίνουσι τὰ διάφορα εἶδη τῶν διαλειπόντων πυρετῶν, καὶ τὰς ἐπιπλοκάς αὐτῶν, διὰ τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα θεραπεία, μέχρῃ οὐ ἀπλουστευθῆ ὅλως διόλου ὁ περιοδικὸς παροξυσμὸς, τοῦ εἰδικοῦ φαρμάκου χρήζων. Τὰ φάρμακα εἶναι, ὡς ἡ λόγχη τοῦ Ἀχιλλέως τὴν διπλὴν ἔχουσα χάριν τοῦ φονεύειν καὶ ἰᾶν. Οἱ δὲ ἐμπειρικοὶ καταχρῶνται αὐτῶν τόσῳ μᾶλλον, καθότι ἡ ἀντιμισθία τοῦ ἔργου των, ἐπὶ τῆς ποσότητος τούτων λογιζέται εἰς πολλὰ μέρη δὲν πληροῦνται διὰ τὰς ἐπισκέψεις των· ὁ ὄχλος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ διὰ ποῖον λόγον προσήκει ἀντιμισθία εἰς νοερὰν ἐργασίαν, ὁποία εἶναι μία συμβουλή ἢ μία ἐπίβλεψις μὴ ἐπασχολούσα, κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ, εἰμὴ τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν, ἄνευ κόπου σωματικοῦ καὶ δαπάνης κεφαλαίων, πληρόνει ὅμως τὰ φάρμακα, διότι ἔχουσι πραγματικὴν ἀξίαν. Οἱ δὲ ἐμπειρικοὶ κάλλιστα ἐκ τοιαύτης προλήψεως ἠξεύρουσι νὰ ὠφεληθῶσιν, ἐμπορευόμενοι τὰ φάρμακα, μετὰ τὴν ἀνάργυρον καὶ παντελεήμονα ἐπίσκεψιν των. Ὅθεν ἡ ἀπολαυή των εἶναι κατὰ λόγον τῆς ποσότητος τῶν πωλουμένων ἰατρικῶν· καὶ ἄξιοι ἐπαίνου καὶ εὐγνωμοσύνης, ἐὰν ἐχορήγουν τοῦλάχιστον ἀθῶα καὶ ἀδρανῆ εἶδη, ἀλλ' εἰς τὴν θεραπευτικὴν κερδοσκοπίαν, διὰ νὰ δείξωσι πολυτιμωτέρας τὰς προσπάθειάς των εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀπαιδεύτου ὄχλου, μεταλλάσσουσι συχνάκις τὰς κόνεις καὶ τὰ καταπότια, ἐξαντλῶντες ὅλην τὴν φαρμακολογικὴν δραστηριότητα εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ βαλάντιον ἅμα τοῦ ἀσθενοῦς.

Ὡς ἐξεφράσθημεν ἀνωτέρω, κλίνομεν παρὰ πάντα ἄλλον νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰς περιστάσεις, ὅσαι ἠνάγκασαν εἰς τοιαύτας περὶ τὴν ἰατρικὴν παραχωρήσεις. Συμφωνοῦμεν πρὸς τούτοις, ὅτι ἦτον ἡ ἄδεια τῶν ἐμπειρικῶν διάταξις μιᾶς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐπροσπάθουν νὰ συμβιβάσωσι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ παρελθόντος μὲ τὰς ἀνάγκας τοῦ μέλλοντος, παραχωροῦντες ὑπὸ τὸν περιορισμὸν τοῦ νόμου, ὅ,τι δὲν ἠδύναντο νὰ ἀφαιρέσωσι διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως. Ἀλλὰ

διατί δὲν περιώρισαν τοῦλάχιστον τὰ καθήκοντα αὐτῶν, εἰς ἐκεῖνα ἐνὸς ἐπιτηρητοῦ τῆς ὑγείας [officier de santé], τοῦ ὁποῖου ἡ ἰατρικὴ ἐπαγγελία ἐφορεῦται καὶ διευθύνεται ἀπὸ τὰς συμβουλὰς, ἢ τὴν ἐπιτόπιον ἐπίβλεψιν ἐπιστημόνων ἰατρῶν, ὥστε ἡ εὐθύνη νὰ ᾖ ἀνάλογος τῶν γνώσεων; Οἱ ἐν Γαλλίᾳ ἐπιτηρηταὶ τῆς ὑγείας σπουδάζουσι τρία ὀλόκληρα ἔτη εἰς τὰ Πανεπιστήμια, ὅμως, καὶ τοὶ ἐκπληρώσαντες τὰ τρία τέταρτα τῆς ἐν τῇ σχολῇ σπουδῆς, δὲν ἀπολαύουσι τὰ αὐτὰ μὲ τοὺς ἰατροὺς προνόμια, μηδὲ νέμονται ὑπὸ ἰδίαν αὐτῶν εὐθύνην τὴν ζῶν τῶν ἄλλων. Οἱ δὲ ἐμπειρικοὶ μας τὰ αὐτὰ μὲ τοὺς ἰατροὺς προνόμια ἔχουσι, τὰ αὐτὰ δικαιώματα, ὀλιγωτέραν ἠθικὴν ταραχὴν, διότι καὶ ὀλιγωτέραν μάθησιν, καὶ μικροτέραν ἠθικὴν εὐθύνην ἐνώπιον τῆς κοινῆς γνώμης. Κατέχουσι δὲ τοὺς δευτερεύοντας δήμους, ἄνευ διαγωνισμοῦ, φορολογοῦντες διὰ τῶν φαρμάκων, μονοπωλοῦντες αὐτὰ, ἐπιβάλλοντες αὐτὰ, συμφωνοῦντες προηγουμένως διὰ τὴν Ἰατρικήν, προμισθούμενοι διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν συμφωνίαν, Ἰατρικοῦντες, δοκιμάζοντες, φονεύοντες χωρὶς ἔλεγχου καὶ χωρὶς εὐθύνης. Ὁ ἐμπειρισμὸς ἐκυρώθη ὡς γνησίᾳ καὶ νόμιμος ἐπαγγελία. Καὶ ἐπειδὴ αἱ ἀνθρώπιναι πράξεις ὑπερπηδῶσι πάντοτε τὰ ὄρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὰς περιστέλλει ὁ νόμος, ἢ νομιμότης τοῦ ἐμπειρισμοῦ χρησιμεύει ὡς ἐμψύχωσις εἰς τοὺς ἀγύρτας, ὡς ἀναγνώρισις ἰκανότητος εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀπαιδεύτου ὄχλου, καὶ καλύπτει ὀπισθεν αὐτοῦ τὸν χορὸν τῶν γραϊδίων καὶ τῶν ἀγυρτῶν, μὲ τὴν σοφίαν τῶν ὁποίων μετέχει, ὡς ἀρῦόμενος ἀπὸ τὴν αὐτὴν πηγὴν τῆς μωρᾶς καὶ ἀπαιδεύτου πειράσεως. Μίαν ἐξαίρεσιν ποιοῦμεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐμπειρικῶν, χάριν τῶν πρακτικῶν χειρουργῶν, καὶ μάλιστα τῶν Ἰατρικῶν κατὰ τὴν ἐπάναστασιν τοὺς τραυματίας τοῦ ἀγῶνος στρατιώτας, ὡς μετασχόντων τῆς ἱερᾶς ἐκείνης πάλης ἀξίῳ σεβασμοῦ. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἔχουσι οὗτοι κατὰ παράδοσιν ὀρθὰς τινὰς τῆς χειρουργίας γνώσεις. Οἱ ἐρχόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπιστήμονες ἰατροὶ χρεωστοῦσιν ἐξετάσεις αὐστηροτάτας, διὰ πολλῶν ἡμερῶν διαρ-

κούσας, καὶ περιστρεφόμενας εἰς τὴν Ἀνατομίαν, τὴν Φυσιολογίαν, τὴν Φαρμακολογίαν, τὴν Γενικὴν Παθολογίαν, τὴν Εἰδικὴν Νοσολογίαν, τὴν Θεραπευτικὴν, τὴν Μαιευτικὴν, τὰς Χειρουργικὰς Ἐγχειρίσεις, τὴν Χειρουργικὴν Νοσολογίαν, τὴν Δικαστικὴν Ἱατρικὴν, ἐν ἐνὶ λόγῳ εἰς ἀπάσας τὰς ἰατρικὰς ἐπιστήμας, ἐγγράφως, προφορικῶς τε καὶ ἐπὶ τῆς κλινικῆς. Ὅσον ἐπαρκεῖ διὰ διαγωνισμόν. Ἡ ψηφοφορία γίνεται βαθμολογικῶς ἀναλόγως τῆς δειχθείσης ἰκανότητος. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἀπολαύει ὁ διεθλὼν λαμπρῶς τὸν ἀγῶνα, ὅ,τι καὶ ὁ μόλις ἐπιτυχὼν ἐν ἀπλοῦν δίπλωμα ἐν τὸς τοῦ ὁποίου μνεῖα τῆς ἀναδειχθείσης ἰκανότητος δὲν γίνεται. Δίκαιον πᾶς ἀγὼν νὰ παρέχῃ ἀνταμοιβήν. Δὲν λέγομεν νὰ στερεωθῇ ἱεραρχικὴ βαθμολογία ἰατρῶν, ὡς εἰς ἄλλα τινὰ μέρη πᾶς περιορισμὸς τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως εἶναι λείψανον βαρβαρότητος· τὸ στάδιον πρέπει νὰ ᾔηται ἐλεύθερον ὄχι πάντοτε ἡ ἀκμαία τελειοποίησις εἶναι κατὰ λόγον τῶν πρώτων οἰωνῶν αἰσίων. Ὅπως καὶ ἂν ᾔηται ὁμως, ἡ διαφορὰ τῆς ψηφοφορίας πρέπει νὰ ἔχῃ πραγματικόν τι ἐξαγόμενον, εἰς χώρας μάλιστα μικρὰς, ὅπου τὰ προσκόμματα εἶναι ἀναπόφευκτα, ἡ δὲ ἰκανότης δύναται νὰ καταπιεσθῇ, μὴ εὐρίσκουσα στάδιον εὐρὺ μὲ εἰδικὰς διεξόδους, ὅπου νὰ ἐξαντλήσῃ τὴν δραστηριότητα αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Κυβέρνησις συναισθάνεται τὴν ἀνάγκην ἰατρῶν ἀξίων ὡς ὑπαλλήλων, ὀφείλει νὰ παραβλέψῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν, πᾶν ἄλλο παρὰ τὴν ἰκανότητα ἰδιαιτέρον προσόν, καὶ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν ἐκ τῶν ἐξετάσεων γνῶσιν τῶν ἐπισημόνων, διὰ νὰ μεταχειρισθῇ ἐκείνους, ὅσοι μὲ ἐξειδικασμένην ἰκανότητα, μὲ περισσότερον ζῆλον, καὶ μὲ μεγαλητέραν εὐκολίαν δύνανται νὰ ὑπερητήσωσι τὰ σχέδιά της, ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν τοῦ λαοῦ βελτίωσιν, ἐμψυχώνουσα οὕτω τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης· διότι ὡς ἡ ἐπιστήμη μορφώνει τοὺς ἄνδρας, τ' ἀνάπαλιν οἱ ἄνδρες τὴν ἐπιστήμην ἀνυψοῦσι, προάγουσι καὶ τελειοποιοῦσι.

VI

Ἐτι γοῦν καὶ νῦν, ὅσοι ἰητρικῇ μὴ χρέονται, οἷτε βάρβαροι καὶ τῶν Ἑλλήνων ὄμοροι, τὸν αὐτὸν τρόπον ὄνπερ ὑγιαίνοντες, διατέονται, πρὸς ἡδονήν· καὶ οὐτ' ἂν ἀπόσχοντο οὐδενὸς ὧν ἐπιθυμίουσιν, οὐδὲ στείλαιντο.

(Ἱπποκρ. περὶ ἀρχ. ἰητρικ.)

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπιστημόνων ἰατρῶν, ὡς εἶπομεν, ἐνδιαμένουσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ εἰς τινὰς ἄλλὰς τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Ἑλλάδος πόλεων· δῆμοι ὀλόκληροι σπανίζουσιν ἰατρῶν, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ἀποθνήσκουσιν ἄνευ βοηθείας, ἢ ἐκτελοῦντες ἐφ' ἑαυτῶν κινδυνώδη δοκίμια συμβουλευόμενα ἀπὸ τὸν τυχόντα. Διότι ἕκαστος μὲν ἀνθρώπος τὴν ἰδίαν τέχνην ἐπιτηδεύεται, ἀλλ' οὐδεὶς ὑπάρχει τυχαίαν τινα ἰατροίαν μὴ ἐπιστάμενος. Μόνος ὁ ἀληθῆς ἰατρὸς μὲ πάλλουσαν καρδίαν ἐπιτηρεῖ τὴν θεραπείαν του, ὑψηλὴν εὐθύνην εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν του συνείδησιν συναισθανόμενος· πᾶς ἄλλος ὅμως, ὅπως συμπονώων εἰς τὴν δυστυχίαν τοῦ ἄλλου δόξῃ, πραγματικὴν βοήθειαν διὰ λόγων ἀναπληρῶν, συμβουλὰς θεραπευτικὰς δωρεῖται, τῶν ὁποίων τὰ ἀποτελέσματα ξένη αἴσθησις θέλει δοκιμάσῃ. Ὁρθῶς δὲ ὁ φιλόσοφος τῆς ἰατρικῆς Ζιμερμάνος ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ἀνήγαγε, κατὰ τοῦτο, τὴν ἰατρικὴν, τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν. Ἀκούων πάντας περὶ πολιτικῶν ἀμφισβητοῦντας, καὶ πάντας συμβουλὰς εἰς τὰ περὶ τὸν βίον δίδοντας, καὶ πάντας ἀφέψημά τι φυτοῦ ἢ κατάπλασμα, ἐν περιπτώσει, διατάσσοντας, δὲν νομίζει τις, ὅτι αἱ ἀρχικαὶ τῶν ἐπιστημῶν τούτων γνώσεις ἐνυπάρχουσιν εἰς κατάστασιν ἐμφύτων ἰδεῶν; Τοιαύτην τύχην ἔχουσιν ὅσαι ἐπισήμαι οὐχὶ εἰς τὴν βεβαιότητα, ἀλλ' εἰς τὴν πιθανότητα ζηριζονται· οὕτω βλάπτουσι τινὲς ἰατρικῶς τοὺς ὁμοίους των ἐξ ἀγνοίας. Ἐὰν δὲ τοιαῦτα λάθῃ συμβαίνωσιν εἰς μέρη, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἡ ἰατρικὴ ἐξασκεῖται δεόντως, ποῖος θέλει τὰ ἀποτρέψῃ, ὅταν ὁ ἀσθενὴς, σερούμενος τῆς ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ ἰατροῦ παραμυθίας, στρέφει

τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς ἀντίληψιν, πρὸς τὸ μέρος ὁπόθεν μία ἀκτὶς ἀπατηλῆς ἐλπίδος κολακεύει τὴν ἀγάπην τῆς ἑαυτοῦ διατηρήσεως; Ἐκεῖ λοιπὸν ἡ ἰατρικὴ εὐρίσκεται ὡς εἰς τὴν πρωτίστην ἐν Αἰγύπτῳ κατάστασιν, ὅτε οἱ ἀσθενεῖς ἐξετίθεντο εἰς τὰς ὁδοὺς, περιμένοντες παρὰ τῶν ὁδοιπόρων τυχαίαν συμβουλήν Ἰατρείας. Ἄλλὰ διὰ τί νὰ ἀναφέρωμεν περὶ δῆμων, ἐν οἷς οἱ ἀσθενοῦντες παραδίδονται εἰς τὴν δύναμιν τῆς φύσεως, εἰς τὸ πεπρωμένον καὶ εἰς τὰ ἀπὸ τῶν ἀμαθῶν δοκίμια, ἀφοῦ εἰς αὐτὰς τὰς Ἀθήνας, ὑπὲρ τὸ τρίτον τῶν θνησκόντων ἀποβιῶσιν ἄνευ ἐπισκέψεως ἰατροῦ;

Ἡ ἀποδεκάτωσις αὕτη εἶναι ἀξιοδάκρυτος. Τὸ δὲ ἀμάρτημα οὐχὶ τῶν ἀσθενούτων. Γνωστὸν εἶναι, ὅτι οἱ τῆς κατωτάτης τάξεως τοῦ λαοῦ ἐπιμελοῦνται μᾶλλον τὰ ὑλικά συμφέροντα, παρὰ τὴν ὑγείαν ἑαυτῶν, ἢ παραμελοῦντες τὰς ἀρχὰς τῆς ἀσθενείας, δὲν προσφεύγουσιν, εἰμὴ ὅταν ἡ ἰατρικὴ βοήθεια καταντᾷ ἀνίσχυρος. Ἡ δὲ μέμφις ἀνωφελῆς εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀμαθίας καὶ τῆς ἔνεκα δυστυχιῶν ἀπαθούσης ψυχῆς. Ἡ ἐπαύξεισις τῶν φώτων, καὶ τῆς προερχομένης ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν εὐζωίας εἶναι ἡ ἀπ' εὐθείας θεραπεία· διότι ἡ μὲν μία τοῦ ἀνθρώπου τὴν τύχην ἀνυψοῦσα, ἐμπνέει εἰς αὐτὸν μεγαλητέραν τῆς ἀξίας του συναίσθησιν, ἡ δὲ ἄλλη συντείνει ἀποσπῶσα αὐτὸν ἀπὸ τὴν κτηνώδη κατάστασιν. Καὶ ποῖος ἰατρὸς δὲν εἶδεν ἀνθρώπους μὲ ἀνεξήγητον ἀδιαφορίαν θανατηφόρως τὴν ζωὴν παραμελοῦντας, ἔνεκα ὑπολογισμῶν εὐτελῶν, παραλειπομένων ὡσὰκις πρόκειται περὶ ἀπολαυῆς στιγμιαίων ἡδονῶν ἢ πάθους ὀρμῆς; Τόσον εἶναι ἀληθές, ὅτι τὰ ἐνστίγματα αὐτὰ εἶναι ἀδύνατα, ὅταν ἡ ἔξις δὲν τὰ ἐνισχύσῃ!

Οἱ διέποντες ἄρα τὰ συμφέροντα τῶν δῆμων θέλουσιν ἐπανορθώσει τὰ ἑλλείματα τῆς ἀμαθίας, καὶ προλάβῃ τῶν ἀπόρων τὴν ἀνάγκην, ἐπιβλέποντες εἰς αὐτοὺς, ὡς εἰς τέκνα, τῶν ὁποίων ἡ ἀνατροφή δὲν ἐτελειοποιήθη εἰσέτι, ὥστε νὰ διακρίνωσι τὸ καλόν. Πρέπει ὅμως νὰ φροντίσωσι περὶ τούτου οἱ δῆμοι, διότι ὁ χωρικὸς τοὺς ἀγύρτας, ὡς ἀναργύρους καὶ ἰαματικούς νὰ δοξάσῃ ἐθίσας, καὶ πωλητὰς

μόνων τῶν φαρμάκων, δὲν θέλει ἀναγνωρίσει ποτὲ εὐ-
συνείδητον ἱατρὸν ἀποστρεφόμενον νὰ πωλῇ, ὡς πόσι-
μον χρυσόν, τὸ ὕδωρ καὶ τὰς ὑπόπτους κόνεις καὶ τὰ
μυστηριώδη καταπότια. Πόσον δὲ περιέργοι εἶναι αἱ
πράξεις τῶν καπηλευομένων τὴν ἱατρικὴν, οἱ ἀναγνώσται
θέλουσι καταλάβει ἀπὸ τὰ ὀλίγα, ὅσα ὀρῶμεθα νὰ πε-
ριγράψωμεν. Ἡ εἰκὼν ἐνδιαφέρει, τοῦλάχιστον ὑπὸ τὴν
ἠθικὴν ἐποψίν, ὡς σκηναὶ δημοτικῶν ἐθίμων.

Νοσεῖ ὁ πτωχὸς ἐπαρχιώτης· δὲν λείπουσιν ἀρωγοὶ
πολλῶν εἰδῶν. Ἐκάστης ὁμως τάξεως αὐτῶν τὰ μέλη
ἔχουσιν ἰδιαίτεραν ἰκανότητα, καὶ τρόπον τοῦ ἐπαγγέλλε-
σθαι. Εἶναι δὲ πρὸ πάντων τὸ γραῖδιον, δεύτερον ὁ Παθὸς,
μετὰ ταῦτα ὁ ἀγύρτης· ἕκαστος μιᾶς εἰδικότητος ἐπιμελεῖ-
ται. — Ἄλλ' ἰδοὺ τὸ γραῖδιον ἐμβαίνει ὁ ἀσθενὴς εἰναιβρέ-
φος· ἔχει σπασμούς· ἡ γραῖα ἐγχείει πυρίτιδα κόνιν ἐντὸς
ὑδατος, καὶ μὲ τὸ διάλυμα αὐτοῦ σημειώνει τὸ ἐκτύπωμα
τοῦ Σταυροῦ, ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ μικροῦ ἀσθενοῦς, ἐπὶ
τῶν δύο παρεῖων, τοῦ πώγωνος, καὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας
τῆς γλώσσης. Λαοσσῶν τὸ σημεῖον τῆς ἀπολυτρώσεως·
ἀλλὰ πρὸς τί ἡ πυρίτις; μήπως τὸ ἐξωτικὸν πνεῦμα
τρέμει τὴν πυριφλεγῆ κόνιν ὑπὲρ τὴν ὄσμην τοῦ θυμιάμα-
τος; Καὶ διὰ τί νὰ μὴ μεταχειρισθῶσι μελάνην, μεθ' ἧς
χαράττεται καὶ ἐπὶ τῶν παροτίδων ἡ σφραγὶς τοῦ Σολο-
μώντος; Τὰ ζητήματα ταῦτα διέμειναν εἰσέτι ἀδιάλυτα.
Καὶ εἰς πόσους ἄλλους δεισιδαίμονας ἐξορκισμοὺς δὲν ἔχει
πεποίθησιν ὁ λαός; Ἀείποτε, παρασύρεται ὅπου τὸν συγ-
κινήσωσι τελεταὶ, ἀπὸ τὴν ἔμφυτον εἰς τὸν Ἕλληνα εὐ-
αισθησίαν, τρεφομένην εἰς ἐκφράσεις τῶν παθημάτων του
καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν του. Δὲν κινεῖται μόνον ἀπὸ τὴν συνεί-
δησιν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν καρδίαν, ὡσπερ ὁ ἀρχαῖος πρόγονός
του, ὅστις εὗρε ποίησιν καὶ τελετὰς καὶ πηγὴν τεχνικῆς
καλλονῆς εἰς τὴν Μυθολογίαν. Ὅμοιου αἰσθήματος κι-
νουμένη ἡ μήτηρ, θεωροῦσα δὲ τὰς συμβουλευούσας αὐτήν, ὡς
συμπονούσας τὸ ἐγκαταλελειμμένον τέκνον τῆς, τὸ παραιτεῖ
εἰς τὰς ἐμβληματικὰς τερατουργίας, κατὰ τῆς κακῆς ἀρχῆς

ἀποτεينوμένας, ὅποια καὶ ἂν ᾖναι. Ἡ δὲ τερατουργία κατήντησε τέλος πάντων ἔθιμον. Ἡ ἐκ τοῦ ὄχλου γυνὴ δὲν δύναται νὰ ἀντισταθῇ εἰς συμβουλὰς γραίας, περισσοτέραν πείραν ἐχούσης καὶ διηγουμένης τὰ θαύματα καὶ τεράστια τῆς διαλελυμένης πυρίτιδος. — Ἴδὲ λοιπὸν τὸ βρέφος σημειωμένον, ὡς τὰ πρωτότοκα τῶν Ἰουδαίων τέκνα εἰς τὰ ὅποια ἄγγελος θανάτου δὲν εἰσεχώρει. — Ἐκφράζει δὲ μὲ τὰς κραυγὰς τοῦ ὀδύνας. — Τώρα διερχόμεθα ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην τῶν Μάγων εἰς τὴν χειρουργίαν, ἀληθῆ χειρουργίαν, διότι μόνον ἐργαλεῖα ἔχει τὰς χεῖρας, δι' ὅλας τὰς ἀγνώστους ἐγχειρίσεις τῆς στροφῆς τοῦ ὀμφαλοῦ, τῆς ἀποκαταστάσεως κατ' εἰκασίαν ἐξαρθρώσεων, τῆς συμπίεσεως τοῦ λαιμοῦ, τῆς ἀνυψώσεως τῶν νεφρῶν, τῆς καταβίβασεως τῶν ὤμων κτλ. — Ἡ γραία ἐξετάζει μήπως ἐξηρθρώθησαν οἱ ὦμοι τοῦ βρέφους, καὶ τοι μὴ ἐπαρθέντος ἀπὸ τῆς κοιτίδος αὐτοῦ — καὶ τί μὲ τοῦτο; ἡ ἐξάρθρωσις δύναται νὰ ᾖναι αὐτόματος· πρόκειται περὶ τεραστίων. Λοιπὸν ἐγχειρίζουσα εἰς τὰς παλάμας ἢ γραία τοὺς μαλακοὺς καὶ ἀπαλοὺς ὤμους τοῦ βρέφους, κατάγει, ἀνασειεῖ, πιέζει καὶ ἐπιτρίβει αὐτοὺς, καὶ προπαρασκευάσασα ἔμπλαστρον μὲ ὠὰ καὶ σμήγμα εἰς μαλλίον ἐπιτεθειμένα, περιδεσμῆ ὄλον τὸ στήθος ἐντὸς τῆς θήκης ταύτης, ἣτις ἀποξηραινόμενη περισφίγγει καὶ, κωλύουσα τὴν ἀναπνοὴν τοῦ μικροῦ βασανίζομένου, προξενεῖ ἐγκεφαλικάς συμφορήσεις. — Οἱ ὦμοι ὅμως εἶναι εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν — Οὐδεὶς ὁ ἀμφιβάλλων. — Τώρα τί ἄλλο ἔχει; — Διάρροϊαν. — ὦ! Ἐλύθη ὁ ὀμφαλὸς του! — Καὶ τὸ γραῖδιον εἰσάγον τὸν λιχανὸν τῆς δεξιᾶς εἰς τὴν οὐλὴν τοῦ ὀμφαλοῦ, τὴν εἰστρέφει, ὡς ἀνατρέπεται δάκτυλος χειροκτίου, καὶ περιενδύουσα οὕτω τὸν δάκτυλόν της μὲ τὴν σάρκα τοῦ παιδὸς, περιστρέφει κύκλον δεξιόθεν καὶ κύκλον ἀριστερόθεν ἐντὸς τῆς κοιλίας· ἰδοὺ ὁ ὀμφαλὸς δεδεμένος καὶ ἐςρεμμένος. Ἡ ἐγχείρησις αὕτη εἶναι κοινοτάτη· τὴν ἐκτελοῦσι καὶ οἱ ἀσθενεῖς ἐφ' ἑαυτῶν, συνθλῶντες οὕτω τὰ σπλάγχνα τῆς κοιλίας, ὡς

τε νὰ προξηνήσωσι διαφόρους βλάβας, τῶν ὁποίων βραδέως συναισθάνονται τὰ ἀποτελέσματα.

Ἄλλ' ἕτερος νοσῶν πυρέσσει. Ἡ ἰατρίσσα, (τώρα ἔγεινεν ἰατρίσσα, ὄχι χειρουργός, μηδ' ἐξορκίστρια), ἡ ἰατρίσσα τὸν ποτίζει κοχενίλλην καὶ ἰνδικὴν βαφὴν [indigo] διὰ νὰ τῷ δροσίση τὸν καύσωνα καὶ νὰ βιάσῃ τὴν ἔκρηξιν τῶν ἐρυθρῶν φακοειδῶν κηλίδων [taches rouges lenticulaires] εἰς τοὺς τυφοειδεῖς πυρετοὺς παρατηρουμένην. Κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτῆς ἡ βαφὴ ἐκχυομένη εἰς τὸ δέρμα πρέπει ὡς ὁμόχρους, νὰ συνεπάγῃ τὴν νοσοεργὸν ὕλην ἐμφωλεύουσαν, ὡς νομίζουσιν, εἰς τὰς κηλίδας. Ἀλλὰ μήπως πονοῦσι τὰ νεφρὰ αὐτοῦ; — Καὶ τίνος πυρέσσαντος δὲν ἀλγοῦσιν αἱ ὀσφῦς; — λοιπὸν ἔπεσαν τὰ νεφρὰ αὐτοῦ. Τότε ἡ γραῖα ρίπτει αὐτὸν πρηγῆ, καὶ συλλαμβάνουσα, ὡς γραμμὴν ὀριζόντιον τοῦ δέρματος τῆς πεταμένης ὀσφυϊκῆς χώρας, μετὸν ἀντίχειρα καὶ λιχανὸν ἐκάστης χειρὸς, παραλλήλως πρὸς τὴν ἐτέραν διακειμένης, αἶρει αὐτὴν ὡς πτυχὴν, τὴν ἀνασεῖει ἐλαφρῶς, τὴν παραιτεῖ, δράττεται ἄλλης ὀλίγον κατωτέρω, καὶ πάλιν ἄλλης βαθμηδὸν κατιοῦσα, ἕως οὗ τὸ διατρέξῃ ὄλον, ἀπαραλλάκτως ὡς πρᾶττουσιν αἱ γυναῖκες διὰ νὰ σχηματίσωσι τὰς πτυχὰς χιτῶνος ἢ περιλαιμίου· τοῦλάχιστον ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ἔχει κακόν τι, εἰμὴ τὴν δυσάρεστον καὶ αἰδήμονα τοῦ ἐγχειριζομένου θέσιν. Ἄς ἀφήσωμεν ὅμως τὰς ἐργασίας ταύτας, τὰς ὁποίας ὁ κάτοικος τῆς ἐπαρχίας δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ. Ἐνδεχόμενον καὶ μόλις γεννηθῆ, νὰ καθυποβάλλῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, εἰς τὰς χεῖρας μιᾶς τοιαύτης γραῖας, ἣτις μαλάσσουσα ταύτην, ὡς ὁ γλύπτης τὸν πηλὸν, προσπαθεῖ νὰ τῆς ἐγχαράξῃ ζωηροτέρας τὰς γραμμὰς, νὰ στρογγυλώσῃ πρὸς τὸ σφαιρικότερον τὸ κρανίον, νὰ εὐθύνῃ τὰς ὀφρῦς, καὶ ἀνασπᾷ διὰ νὰ καταστήσῃ εὐοπτοτέραν καὶ εὐπρεπεστέραν τὴν ῥίνα, ὡσὰν νὰ ἐγεννᾷτο ἄμορφος ὥσπερ ἡ μυθολογουμένη ἄρκτος, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἢ γλῶσσα τῆς μητρὸς ἀναγλύφει.

Ἄσον γελοῖαι αἱ βάνουσοι βασκαναῖαι, ὄχι ὅμως καὶ ἀ-

μελητέαι παρὰ τῶν περὶ πολλοῦ ποιουμένων τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδῶν. Αἱ πρῶται δὲ αὐταὶ βάσανοι, ἐπηρεάζουσι, πρὸς ἅπαντα τὸν βίον τὴν υγίειαν καὶ τὴν νοητικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Κ. Μαυρογιάννης.

Φ Ι Λ Ο Σ Ο Φ Ι Α .

Ὁ λόγος γίνεται μὲν ὡς ἐνδιάθετος σπουδαίας μελέτης ὑπόθεσις εἰς τοὺς Ἱατροὺς καὶ φιλοσόφους ἀνερευνῶντας τὰ ὑλικά αὐτοῦ ὄργανα, ἢ τὴν αὔλον οὐσίαν, ἣτις δι' αὐτοῦ ἐνεργεῖ· ἐνασχολεῖ δὲ ὡς προφορικός καὶ γραπτὸς Γραμματικούς καὶ Δεξικογράφους καὶ Ῥήτορας καὶ Ἱστορικούς καὶ Δικηγόρους. Ἄλλ' ἀπὸ τὰς διαφόρους αὐτοῦ ιδιότητος περίεργος μάλιστα φαίνεται ἡ ἄμεσοςσχέσις πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ δύναμις, τὴν ὁποίαν μεταχειριζόμενοι ὡς μοχλὸν κινουσίην ὀλοκλήρους λαοὺς δημαγωγοὶ, καὶ πορθηταί, καὶ ἐφημεριδογράφοι καὶ πολιτικοὶ καὶ διδάσκαλοι. Διὰ τοῦτο ἐπιχειρῶ νὰ ἐξετάσω [*] ἐνταῦθα συντόμως τὴν γλώσσαν ὡς ἀρχὴν μὲν τοῦ κοινωνικοῦ βίου, μέσον δὲ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀκριβέστατον, ὅσον ἐνδέχεται, τῶν ἠθῶν ἀπεικόνισμα.

Κείμενος ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου βαθμοῦ τῆς κλίμακος τῶν ὄντων ὁ ἄνθρωπος ὑπερτερεῖ μάλιστα τὰ ἄλλα ζῶα κατὰ τὴν ἐντελέχειαν τῆς διανοίας· καὶ εὐλόγως ἤδη ἐβρέθη ὅτι, ἂν ἔμενε περιωρισμένον εἰς τὰς φυσικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, τὸ εὐγενὲς τοῦτο καὶ πολυμήχανον δημιούργημα ἤθελε καταντήσει ἀσθενὲς τρώντι καὶ ἄθλιον· ἐπειδὴ διὰ τοῦ νοῦς ὁ ἄνθρωπος περιλαμβάνει τὴν φύσιν ὀλόκληρον καὶ ὑποτάσσει τὰ στοιχεῖα, ἢ μεταβάλλει αὐτὰ εἰς αὐτόματα ὑπηρετοῦντα τὰς χρεῖας καὶ τὰς ἀπολαύσεις του· ὅθεν πέτεται μὲν ὑπεράνω τῶν νεφελῶν, ὅπου ἐνατενίζομεν ἐκστατικοὶ

(*) Τὸ ἦρθρον τοῦτο, κἀναβος ἢ μᾶλλον ἀπόσπασμα μακροτέρας διατριβῆς ἐκδοθησομένης ἴσως ὅταν ποτὲ συγχωρήσωσιν αἱ περιστάσεις, ἐστάλη εἰς τὸν Ἑραμιστὴν ἀνεπεξέργαστον σχέδιον, ὁποῖον ἦτο εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ συντάκτου.

ὑψούμενον τὸν αἰτὸν, ἣ καὶ μένων ἀκίνητος ἐπὶ τῆς γῆς, περιπλανᾶται εἰς τὸ ἀπέραντον τοῦ οὐρανοῦ χάος,

Ἄστρα περισκοπέων ἀνομένων ἐνιαυτῶν

ἀπομακρύνει δὲ τὸν κεραυνὸν διὰ μαγικῆς, οὕτως εἰπεῖν, ῥάβδου, ἣ διασχίζει τοὺς ὠκεανούς καταφρονῶν τὴν ὄρμην τῶν ὑδάτων δι' αὐτοῦ τοῦ ὕδατος, συνάπτων δὲ τοὺς διεσῶτας τόπους καὶ χρόνους μεταδίδει ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ τὰς ἐννοίας του καὶ εἰς μόνος καταπαλαίει πολυαριθμούς πολεμίων τάξεις, ὥστε δικαίως εἶπαμεν ἤδη ὅτι κατεστάθη κύριος τῆς κτίσεως.

Ἄλλὰ μεταξὺ τῶν ὑπερόχων τούτων τοῦ ἀνθρώπου πλεονεκτημάτων πρῶτον βεβαίως κατέχει τόπον ὁ λόγος, γέρας ἀληθῶς πολύτιμον τοῦ δημιουργοῦ, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς· ἐπειδὴ ὑπάρχει οὐχὶ μόνον βοηθός, ἀλλὰ καὶ συμπλήρωμα τούτου· ὅθεν ὑλοποιῶν, τρόπον τινὰ, τὰς αὐτοῦ ιδέας διὰ τῶν σημείων, κοινοποιῶν δὲ αὐτὰς εἰς τοὺς ἄλλους καὶ πλουτιζόμενος αὐτὸς ἀμοιβαίως ἀπὸ τὰς τῶν ἄλλων, ἔχει πατρίδα ἅπασαν τὴν οἰκουμένην, κατεστάθη σύγχρονος ὄλων τῶν αἰώνων, καὶ ἡ ὑπαρξίς του διαιωνίζεται. Ὅποτεθέντος δὲ ὅτι ἔλειπέ ποτε ὁ λόγος, καὶ τὸ πνεῦμα τότε κατήντα ἄχρηστον καὶ ἀνωφελές, ὥστε οὔτε ἱστορία, οὔτε παράδοσις, οὔτε συζήτησις, οὔτε ἐπιστήμη, οὔτε κοινωνία ὑπήρχον· ἐπειδὴ δὲν ἔπρεπε νὰ ὀνομάζεται οὕτως ἡ τυχηρά τινων ἀτόμων συνάντησις μὴ δυναμένων νὰ ἐκφράσωσι πρὸς ἀλλήλους τὰς χρείας των, νὰ συνάψωσι σχέσεις καὶ νὰ συνεργασθῶσιν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος· ἀλλ' ἀντιβλεπομένων δίκην ἐννεῶν πρὶν μάθωσι νὰ παραστήσωσι διὰ τῆς δακτυλογίας ὅ,τι αἰσθάνονται.

Καὶ ὁ μὲν προφορικὸς λόγος ὑπάρχει σκιὰ, οὕτως εἰπεῖν, φεύγουσα τῆς διανοίας, ὁ δὲ γραπτὸς εἰκὼν αὐτόχρημα καὶ ἐσχάτη σχεδὸν τελειοποίησις, γίνεται ἀνεξάλειπτον αὐτῆς σύμβολον. Καὶ πάλιν ἐκεῖνος μὲν σχετίζει τὸν ἀνθρώπον μὲ τοὺς παρόντας, οὗτος δὲ μεταφέρει τὰς ἐννοίας ἡμῶν εἰς μακρυνούς χρόνους καὶ ἀγνώστους χώρας, ὥστε κυρίως ἀποδεικνύει ἐναργέστατα τὸν ἀληθῆ τοῦ ἀνθρώπου

προορισμὸν εἰς τὴν κοινωνίαν, τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κατάστασιν. Εἶπα δὲ φυσικὴν ταύτην, ἐπειδὴ αἱ ἄγρια φυλαὶ ἢ τελευτῶσαι γίνονται ἡμεροί, ἢ ἀκληεῖς, ἀίδηλοι ἀφανίζονται εἰς σκοτεινὴν νύκτα. Τοῦτο δὲ ἐννοήσαντες οἱ ἀγχίνοες ἡμῶν προπάτορες ὠνόμασαν τὸν ἄνθρωπον μέροπα, καὶ τὴν λέξιν ταύτην ὁ Ὅμηρος μεταχειρίζεται ὡς συνώνυμον τοῦ Λατινικοῦ mortalis. Ἀλλὰ καὶ εἰς Ἀσιατικὰς γλώσσας πολλὰς ἢ λέξις ἄνθρωπος σημαίνει φωνητικὸν ζῶον, καὶ τοῦτο φαίνεται ὡς σύμφυτος ἢ κύριος τοῦ εἴδους του χαρακτήρ· ὥστε ἂν ἀντὶ τὰ εἴπωμεν, ὀρίζοντες τὸν ἄνθρωπον, ζῶον λογικόν, ἐλέγομεν διαλογικόν, ἢ φωνητικόν, ἐπλησιάζομεν ἴσως πλείοτερον τὴν ἀλήθειαν· καθότι ἐκεῖνο μὲν τὸ κατηγορούμενον δὲν εὐρίσκεται πάντοτε, τοῦλάχιστον ἐντελῶς, τὸ δὲ δεύτερον τοῦτο ὑπάρχει ἀσυγκρίτως σταθερώτερον.

Σκεπτόμενοι δὲ καθ' ἑαυτοὺς πῶς ἐκτελοῦνται αἱ διάφοροι τοῦ νοῦς ἐνέργειαι, καταλαμβάνομεν ὅτι ὁ συλλογισμὸς συνίσταται εἰς διάλογόν τινα μυσικὸν καὶ ἐνδόμυχον, καθ' ὃν αἱ ἰδέαι ἀλληλοδιαδόχως γεννῶμεναι συνδέονται μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς, αἱ ὁποῖαι τὰς παριστώσιν εἰς τὸν ἔξω κόσμον. Δι' αὐτῶν τρώντι τῶν κατὰ συνθήκην συμβόλων εἰδοποιούμεν τὰς ἀναμνήσεις, καὶ χωρὶς τούτων δὲν ἐδυνάμεθα ποτὲ νὰ διατηρήσωμεν τὰ ἴχνη τῶν σκέψεων, ἢ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ἀλληλουχίαν τῶν αἰτιῶν καὶ ἀποτελεσμάτων. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ἀπόλυτον τῆς βοήθειας τῶν λέξεων ὡς πρὸς τὴν ἐνθύμησιν τῶν ὑλικῶν ἀντικειμένων· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα διαφέρει ὅταν πρόκειται περὶ ἀφηρημένων ἰδεῶν, ἢ ἠθικῶν ἐντυπώσεων. Πῶς δυνάμεθα τρώντι νὰ τὰς προσηλώσωμεν εἰς τὸν νοῦν χωρὶς τινος σχήματος· τὸ δὲ σχῆμα τοῦτο τί ἄλλο ὑπάρχει, εἰμὴ ἡ ὀνομασία των. Ἄς δοκιμάσωμεν π.χ. νὰ ζωγραφίσωμεν εἰς τὸν παλίμψαισον πίνακα τῆς διανοίας τὴν πίστιν, τὸ δίκαιον, τὴν εὐστάθειαν, τὴν τάξιν, καθὼς εἰκονίζομεν τὸ δένδρον, τὸ πτηνόν, τὸ ἄζρον· καὶ ἂν δὲν κατορθώσωμεν τοῦτο, ἀνάγκη νὰ πιστεύσωμεν ὅτι διαλογιζόμεθα διὰ τῶν λέξεων. Διανοεῖται δὲ ἕκαστος

κατὰ τὴν γλῶσσάν του· καὶ ἡ ἰδέα ἐξαστράπτει εἰς τὴν φαντασίαν μὲ φράσιν ἤδη ἔτοιμον, ὥστε φαίνεται ὡς εἶν ἡκούομέν τινα ὁμιλίαν. Διὰ τοῦτο ἐμβριθεῖς φιλόσοφοι ἀνεκάλεσαν αἰφνηδίως τὰς ἐννοίας των διὰ τοῦ βοηθήματος τούτου καὶ δεσμῶται καταδικασμένοι εἰς τρομερὰν ἐρημίαν, κατόρθωσαν νὰ συγγράψωσιν ἀξιόλογα βιβλία, τοῦ μυστικοῦ τούτου μονολόγου ὑπομνήματα. Οὕτω πάλαι ποτὲ ὁ Βοέτιος συνέταξεν εἰς τὴν σιωπὴν τῆς φυλακῆς τὴν περὶ παραμυθίας πραγματείαν του· ἐφ' ἡμῶν δὲ αὐτῶν ὁ Σίλβιος Πελικῶς στερημένος πάντων τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ φωτὸς· πάντοτε, ἐμελέτα εἰς τοὺς κεάδας τῆς Αὐστρίας τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας καὶ ἀνοχῆς *le mie prigioni*. Οὕτως ἔτι καὶ ὁ Εὐλλερὸς τυφλὸς διέλυε τῆς ὑψηλῆς γεωμετρίας προβλήματα. οὕτω τέλος πάντων ἄλλος, ἐκ γενετῆς ἀόμματος, ὁ Σένδερσων, ὅστις ἀπέθανε κατὰ τὸ 1739, ἔφθασε νὰ παραδίδῃ μαθηματικά, νὰ ἀναγορευθῆ μέλος τῆς Βασιλικῆς τοῦ Λονδίνου ἐταιρείας καὶ καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κανταβριγίας, διδάσκων, πρᾶγμα παράδοξον, τὴν θεωρίαν τοῦ φωτὸς, τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν εἶδε, καὶ τῶν λοιπῶν φαινομένων τῆς ὀπτικῆς. Ἀλλὰ τίς ἀνάγκη νὰ ζητῶμεν μακρὰν εἰς ξένους τόπους παραδείγματα, ἐν ᾧ ἔχομεν συμπατριώτην καὶ καύχημα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς τὸν Ὀμηρον.

Ὁ λεγόμενος ἄρα διαλογισμὸς ὑπάρχει ἐνδιάθετος ὁμιλία τοῦ ἀνθρώπου καθ' ἑαυτὸν ἐρωτῶντος καὶ ἀποκρινομένου παρὰ μέρος· ἀλλ' αὕτη δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ λέξεων. Διὰ τοῦτο ὅστις δὲν γνωρίζει νὰ ἐκφράσῃ τὰς ἰδέας του, σπανίως ἔχει ἀνεπτυγμένον πολὺ τὸν νοῦν του· ἐπειδὴ τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα παριστάνουσι τὴν ἔννοιαν, αὐτὰ πολλάκις καὶ τὴν διεγείρουσι. Ὅθεν ὁ ἀμαθὴς περιπλανώμενος εἰς τὴν κοιλάδα ἢ τοὺς βουνοὺς βλέπει ἀναισθήτως καὶ ἀνωφελῶς ὅλα τὰ περὶ αὐτὸν ἀντικείμενα· ἐξ ἐναντίας δὲ ὁ βοτανικὸς, ὁ γεωλόγος καὶ ζωολόγος ἐμφοροῦνται ἠδονῆς εἰς ἕκαστον βῆμα, ἐπειδὴ ὅσα προσβάλλουσι τὴν ἀκοὴν ἢ τὴν ὄρασίν των εὐρίσκονται ἤδη ἀπόθετα καὶ

κατατεταγμένα εἰς τὴν μνήμην των δυνάμει τῶν λέξεων ὡς τὰ βιβλία εἰς τὰς διαφόρους θέσεις των.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ἦσαν, ὡς φαίνεται, τόσον κατὰ τοῦτο πληροφορημένοι, ὥστε διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος λόγος παρίσανον καὶ τὴν ἐνάρθρωσιν τῆς φωνῆς καὶ τὸν νοῦν αὐτόν· διὰ δὲ τοῦ ἄλογος καὶ ἀλόγιστος ἐσήμαινον τὸν εὐήθη ἢ μωρὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἂν ὁμως ὑποτεθῆ ὅτι ἡ ἔννοια ὑφίσταται χωρὶς ὑλικὸν σημεῖον, πάλιν δὲν θέλει εἶναι ἐντελής. Εἴτε δὲ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, εἴτε διὰ τῆς ἀκοῆς προσβάλλει τὸ σημεῖον τοῦτο, δὲν ὑπάρχει διαφορὰ ὡς πρὸς τὸ ἀποτελεσμα.

Ἄλλ' ἡ μὲν ψυχὴ δὲν ἐνεργεῖ τίποτε χωρὶς τῶν σωματικῶν ὀργάνων τὴν βοήθειαν· ἡ δὲ ἔννοια μένει ἀτελεσφόρητος [ἀνεργητος] ἂν δὲ ἐκφράζηται διὰ λόγου. Ὁ λόγος ἄρα ὑπάρχει ὑλικὸν, οὕτως εἰπεῖν, μέρος τῆς διανοίας, ὃν τρόπον τὸ σῶμα ὑπάρχει τὸ ὑλικὸν τοῦ ἀνθρώπου ζοιχείον. Καθὼς δὲ ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ διὰ τοῦ σώματος αἰσθανόμεθα τὴν ψυχὴν, ἐπὶ τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ λόγου αἰσθανόμεθα τὴν διάνοιαν, ὥστε, ἐν κεφαλαίῳ, ὁ λόγος δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς αὐτόχρημα ἐμφύχωσις ἢ ἐνσάρκωσις τῆς διανοίας, καθὼς εἰκονικώτατα εἶπε συγγραφεὺς τις Γάλλος ὁ Πορταλῆς.

Διατί ἄρά γε οἱ ἐννοιὶ ἔχουσιν ἐν γένει ἀμβλὺν τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἦθος ἡλίθιον; ἐπειδὴ στεροῦνται σημεῖων διὰ νὰ τελειοποιήσωσι τὰς ἀντιλήψεις των. Ἄλλ' ὅταν τῆς ἀγωγῆς βοηθούσης μάθωσι νὰ ἐφαρμόζωσι σημεῖα εἰς τὰς ιδέας, καθὼς ἐφαρμόζομεν ὀνόματα εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον, τότε τὸ πρόσωπον αὐτῶν φαιδρύνεται καὶ λαμβάνει ὅλως ἄλλην ἔμφασιν. Ἐξ ἐναντίας δὲ οἱ τυφλοὶ ἔχουσι ζωηροτέρους μὲν τοῦ προσώπου τοῦς χαρακτήρας, ὀξύτερον δὲ καὶ τὸ πνεῦμα, ὡς κληρωθέντες τὸ πλεονέκτημα τῶν σημεῖων τούτων.

Ἄνθρωπον εὐφυῆ μὲν εἰς τὸ λογιστικόν, καθὼς τὸ ἐκ Σικελίας παιδίον ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὅποιου ἀνέφερον τοσάκις αἱ ἐφημερίδες ἐφέτος καὶ πέρυσι, μὴ ἔχοντα δὲ ἀριθμητικῶν σημεῖων γινώσκιν νομίζεις ἱκανὸν νὰ διαπρέψῃ ὡς ἀριθ-

μητικός; Ἄλλὰ τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐνεργείας τοῦ πνεύματος· ἀπόδειξις δὲ τούτου τὰ κατὰ διαφόρους καιροὺς εἰς τὸ βάθος τῶν δασῶν εὑρεθέντα παιδία· ἐπειδὴ ἀφ' οὗ ἐδιδάχθησαν νὰ λαλῶσι καὶ οὕτως ἀνεπτύχθη ὁ νοῦς των, ἐρωτήθησαν περὶ τῶν συμβεβηκότων τοῦ ἐρημικοῦ των βίου· ἀλλὰ τίποτε δὲν ἀπεκρίθησαν θετικόν· διότι αἱ ἀναμνήσεις των ἦσαν ἐπιπόλαιοι. Ἐκ τούτων δὲ ἰδιαιτέρως ὁ ἄγριος τῆς Ἀβερνίας δὲν ἐδυνήθη νὰ διηγηθῇ τὰ περὶ τῆς προτέρας του καταστάσεως· ἐπειδὴ αἱ περιστάσεις ἔρρευσαν ὡς τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ, μὴ ἀφεῖσαι οὔτε ἵχνος εἰς τὸ πνευμά του. Ἄλλ' ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐνθυμεῖτο ἄριστα τὴν ὁποίαν ἔλαβε πληγὴν πεσὼν ἀπὸ τινος δένδρου· ἐπειδὴ πλατεία οὐλὴ ἐντύπωσε, οὕτως εἶπεν, εἰς τὴν μνήμην του τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο. Καλῶς ἄρα ἐρρέθη ὅτι πρέπει νὰ δέσωμεν τὴν ιδέαν μὲ σύμβολα, ἂν θέλωμεν νὰ τὴν διατηρήσωμεν. Παραλογοῦνται δὲ ἴσως καὶ οἱ φιλόσοφοι, ὅσοι ἔφθασαν νὰ συζητήσωσιν ἂν τὸ λογικὸν ὑφίσταται ἄνευ τοῦ λόγου, ἢ ἄλλου τινὸς σημείου· ἐπειδὴ καθὼς τὸ παιδίον πρέπει νὰ αἰσθανθῇ πρὶν συνειθίσῃ νὰ ὁμιλῇ, ὁμοίως ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσῃ πρὶν μάθῃ καὶ νὰ συλλογίζηται.

Ἐπάρχει δὲ τοιαύτη σχέσις μεταξὺ τῶν σημείων καὶ τῆς διανοίας, ὥστε αὕτη ἀναπτύσσεται καθ' ὅσον ἐκεῖνα πολλαπλασιάζονται· ὅθεν ὁ πλοῦτος τῶν λέξεων ἀναγγέλλει ὡς ἔγγιστα τὴν πρόοδον τῶν ἐθνῶν, καὶ ὁ πολυμαθέστατος κατὰ τὰς γλώσσας ἔχει ἐν γένει καὶ πλειοτέρας ιδέας. Διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον διφυῆ τὸν Κέκροπα, κατὰ τὴν παρατήρησιν τῆς Κ. Στάελ, ὡς λαλοῦντα τὴν αἰγυπτιακὴν καὶ ἑλληνικὴν. Ἐκτὸς δὲ τούτων τοῦ μὲν εὐήθους ἢ φράσις φαίνεται ἰσχνὴ καὶ δύσκολος, τοῦ δὲ πεπαιδευμένου οἱ λόγοι διακρινόμενοι κατὰ τὴν γλαφυρότητα περιλαμβάνουσι καὶ πολὺν νοῦν, ὥστε μικρὰ αὐτοῦ λέξις μόνον ὡς δαρεϊκὸς, ἢ ὡς χρυσοῦν νόμισμα περιέχει μεγάλην ἀξίαν καὶ δύναμιν. Ὁ αὐτὸς δὲ εὐρίσκει ὀνόματα εἰς παράστασιν ὅλων τῶν ἰδεῶν· ὅθεν τὴν τελειότητα τῆς ἐπιστήμης ἀποδεικνύει ἢ

πληθὺς τῶν ὄρων. Ἔχομεν δὲ τούτου παράδειγμα τὴν φυσικὴν ἱστορίαν. Ἐπειδὴ πόσον ἄρα γε ἡ ἔλλειψις τοῦ βοηθήματος τούτου ἐμπόδισε τὴν πρόοδον τῶν ἀρχαίων! Πόσα δὲ καὶ φυτὰ καὶ ζῶα καὶ ὄρυκτὰ αὐτῶν κατήντησαν ἄγνωστα ἢ δυσδιάκριτα εἰς ἡμᾶς μὴ ἔχοντα σαφεῖς καὶ ἀναμφιβόλους τοὺς χαρακτῆρας!

Καὶ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, ὁ Θεόφραστος, ὁ Διοσκορίδης καὶ Πλίνιος ἦσαν ἄνδρες ὁμολογουμένως σοφοὶ καὶ ἐξερεύνησαν πολυπραγμῶνως τὴν φύσιν· ὁ Διναῖος ὅμως πρῶτος ἐδημιούργησεν ὡς ἐκ χάους τὴν ἐπιστήμην τῶν φυτῶν, τῶν ὄρυκτῶν καὶ τῶν ζῶων, συνάψας τὰ ὄντα κατὰ χαρακτῆρας εὐλήπτους καὶ εὐσυνόπτους· ἀλλ' οἱ χαρακτῆρες οὗτοι ὑπάρχουσι σημεῖα, τὰδὲ σημεῖα ταῦτα συνιζῶσι τὴν γλῶσσαν· Ἐντεῦθεν ἄρα συμπεραίνομεν ὅτι ἡ τελειοποίησις τοῦ λόγου ἐπιφέρει τὴν τελειοποίησιν τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἤδη μόνῃ ἡ χημικὴ ὀνοματολογία ὑποτελεῖ σύνοψιν ἢ ἐπιτομὴν ἐπιστήμης· Ἐξ ἐναντίας δὲ ἡ φιλοσοφία [α] καὶ νομικὴ καὶ πολιτικὴ καθυστεροῦσιν ἴσως καὶ διὰ τῶν ὀνομάτων τὴν σύγχυσιν. Πόσον ἀθῶον αἷμα κατέβρεξε τὴν γῆν διὰ τοῦτο καὶ φωνάζει ἐκδίκησιν ὡς τὸ τοῦ Ἀβελ! ὅποιον σκότος ἐπιπολάζει εἰς τόσα συγγράμματα, καὶ πόσους πολέμους αὐτὰ δὲν ἐκίνησαν!!! ἡ λέξις νόμος σημαίνει ἄρα γε τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς Ὀθωμανοὺς, τοὺς Γάλλους καὶ Ῥώσους; ἡ δ' ἐλευθερία διεγείρει τὴν αὐτὴν ἀπαραλλάκτως ἔννοιαν εἰς τὴν Σπάρτην, ἢ τὴν Βενετίαν, εἰς Παμισίους καὶ τὴν Βιέννην, τὸ Λονδίνον καὶ τὴν Πετρούπολιν; Ἀλλ' ἴσως αἱ ιδέαι τινῶν ἐπιστημῶν δὲν ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πραγματικὴν ὑπαρξιν, διότι τὰ σημεῖα προσδιωρίσθησαν αὐτογνωμῶνως εἰς πλάσματα τῆς φαντασίας

(α) Ἐπιγράψας τὸ δοκίμιον τοῦτο φιλοσοφία δὲν ἐνόησα βέβαια τὴν τριχοτόμον σχολαστικὴν φιλοσοφίαν, οὔτε ἐφαντάσθην ποτὲ νὰ εἰσχωρήσω εἰς τὸν ἀδιεξίτητον λαβύρινθον, ὅπου περιπλανῶνται σκιαμαχοῦντες οἱ ζηλωταὶ ταύτης, διὰ φόβον ἢ ἔλλειψιν οὐσιωδεστέρων ζητημάτων ἐρεῦντες· ἀλλ' ἐξέλαβον τὴν λέξιν εἰς πολὺ γενικωτέραν ἔννοιαν.

διαφέροντα μόνον κατὰ τὸν βαθμὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐγκα-
φαλικῆς ἐξάφρεως, κατὰ τὴν ἀνάγκην τῶν πολιτικῶν περι-
στάσεων, κατὰ τὰς προλήψεις τῶν λαῶν, καὶ κατὰ τὰ
συμφέροντα τῶν διεπόντων τὴν τύχην των.

Ὅχι, ἐπισήμαιδὲν ὑπάρχουσιν, οὔτε ὡς ἀλήθειαί· πρέπει
να πρεσβεύονται ὅσαι ἰδέαι δὲν συνομολογοῦνται ὁμοίως.
ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐξίσου, ὅπουδήποτε καὶ ἂν γεν-
νηθῶσιν.

Ἐθεωρήσαμεν μέχρι τοῦδε τὴν γλῶσσαν ὡς τελειότητος·
ὄργανον· λείπεται ὅμως· νὰ τὴν ἐξετάσωμεν καὶ ὡς ἔκφρα-
σιν ἠθικῆς ἐθνῶν καὶ ἀτόμων· ἐπειδὴ καθὼς τὸ πνεῦμα εἰ-
κονίζεται εἰς τὰ ὄμματα, ἢ καρδία ἀντανακλᾶται εἰς τὴν
φωνήν. Ἐπάρχει τῶντι ἀναλογία τις ἀναμφισβήτητος με-
ταξὺ τῶν παθῶν καὶ τοῦ ἤχου· διὰ τοῦτο ἡ βραδύτης ἢ
γοργότης τῆς ἐναρθρώσεως καὶ ἡ τραχύτης ἢ ὀμαλότης τῶν
φθόγγων ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τὰ ἦθη καὶ τὸ πνεῦμα τῶν δι-
αφόρων λαῶν· ὥστε ἀναντιρρήτως ὁ Σύριος δὲν διαλέγεται
ὡς ὁ Θραῖξ, οὔτε ὁ Σκύθης, ἢ ὁ Συβαρίτης ὁμοιάσῃ ποτε
τὸν Σπαρτιάτην. Πρὸ πολλοῦ δὲ καὶ ὁ Ἰπποκράτης πα-
ρετήρησεν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν εὐκράτων τόπων τῆς Ἀσίας
εἶχον τὴν φωνὴν ἡδυτέραν παρά τοὺς ἄλλους. Ἄλλ' ἔκτος
τούτου ἔχουσιν οἱ μὲν μεσημβρινοὶ λαοὶ πάθη ἡμερα, ὑπάρ-
χουσι δὲ ἐπιρρεπεῖς εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὴν ὀκνηρίαν· οἱ
δὲ ὑπερβόρειοι κεντούμενοι ἀπὸ τὴν χρεῖαν καὶ ἀντιπαλαί-
οντες κατὰ τῆς φύσεως ἐξαγριοῦνται καὶ ἀποβαίνουσιν ἀνε-
παισθήτως ὀργίλοι δύσκολοι καὶ ἀνήσυχτοι. Ἐκ τῆς αὐτῆς
δὲ γενικῆς αἰτίας προέρχεται καὶ ἡ τραχύτης τῆς προφορᾶς.

Ὅθεν ἡ γλῶσσα τῶν ἀρκτικῶν κλιμάτων ἔπρεπεν ἀνα-
γκαίως νὰ ὑπάρχη μονότονος καὶ δύσσηχος. Ἐπειδὴ ἡ
σκαϊότης τῶν ἠθῶν καθιστᾷ ἀναίσθητον τὸν ἄνθρωπον εἰς
τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ὀμαλότητα, διὰ δὲ τὸ θυμοειδὲς καὶ τὴν
ἀνυπομονησίαν ὁ τοιοῦτος γίνεται συνεκδοχικὸς καὶ αἰνιγ-
ματίας, προκρίνων τὰς συντόμους λέξεις, τὴν ἔκθλιψιν τῶν
φωνηέντων καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα σύμφωνα, τοῦ ὁποῦτου τού-
του δίδει παραδείγματα ἀξιόλογα ὁ περίφημος Ἀδισσῶν

εἰς τὸν Θεατὴν του [The Spectator letter No 135].

Ἡ ἱστορία ἐπιβεβαιοῦ τὰ λεγόμενα. Ἐπειδὴ συγγραφεῖς σύγχρονοι καὶ αὐτόπται τῶν Κίμβρων παρετήρησαν αὐτοὺς ἔχοντας τὴν φωνὴν τραχείαν, καὶ ἰσχυρὰν ὡς τὰ ἄγρια θηρία. Ἐκκλησιαστικὸς δέ τις ἀνώνυμος εἶπεν ὅτι συνέτριβον ὡς εἶπεν τὰς λέξεις, ἀντὶ νὰ τὰς προφέρωσι, καὶ ἐμάσσων μᾶλλον τὰς συλλαβὰς ἢ τὰς ἐξεφώνουν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Φράγκοι δὲν ἠγάπων τὴν ἠδύτητα τῶν φωνηέντων, ὅθεν αἱ λέξεις των εἶχον πλῆθος συμφώνων dextre, ordure, perdre ἦσαν δὲ ἐνταυτῷ καὶ συντομώταται οἷον vin, pain, loin, poine, poing. Τῶν δὲ Κελτῶν ἡ γλῶσσα ἦτο τόσον βαρυηχὴς καὶ τραχύφωνος, κατὰ τὸν Διόδωρον Σικελ. [Βιβλ. Ε.] ὥστε μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πλίνιος ὅτι μία μόνον αὐτῶν λέξις ἤρκει νὰ διαφθείρη ὀλόκληρον Λατινικὸν στίχον. Πλίν. Β. VIII.

Εἰς δὲ τὸν σχηματισμὸν τῆς Γαλλικῆς συνετμήθησαν αἱ Λατινικαὶ λέξεις οἷον ἀντὶ τοῦ casus, ossum, collum, aurum, brachium, pavimentum, nomen, donum, sanguis, ferrum, civitas, οἱ Γάλλοι εἶπαν cas, col, os, or, bras, pavé, nom, don, sang, fer, cité. Ἡ συντομία ὁμως αὕτη δὲν φαίνεται εἰς τὰς ἄλλας νεολατινικὰς γλώσσας ὡς ἡ τῶν Ἰσπανῶν λεγόντων [1] caso, osso, brazo, nombre ἄλλα καὶ οἱ Ἴταλοὶ διετήρησαν ἀκεραιότερα τὸ caso, collo, osso, uero, braccio.

Ἐξ ἐναντίας δὲ ἐφ' ὅσον προβαίνομεν πρὸς τὴν ἄρκτον [λέγει ὁ Bonsteten [2]] ἡ προφορὰ τῶν φωνηέντων περιορίζεται· ἐπειδὴ τὸ ψῦχος συστέλλει, τρόπον τινά, τὸ στόμα, καθὼς τὰ λοιπὰ ὄργανα· ὅθεν τὸ α τῶν Λατίνων προφέρεται ὡς ε εἰς τὸ clarus, amarus, pater, mater, labium, mare, navis, nasus, volare, regnare, clair, mère,

(1) Πολλὰς τοιαύτας περιέργους παρατηρήσεις χρεωστῶ εἰς τὸν κατὸν κἀγαθὸν K. Montalbo πρῶην πρέσβυν τῆς Ἰσπανίας παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει.

(2) Συγγραφεὺς Ἑλβετὸς ἀγγινούστατος ἀποθανὼν πρὸ ὀλίγων μόλις ἔτων.

père, mère, lèvre, mer, nef, nez, voler, regner κτλ. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ εἰς α κατὰληξις μετεβλήθη εἰς e, οἷον τὸ terra, planta, herba, gloria, rosa, lingua, εἰς terre, plante, herbe, gloire, rose, langue· αἱ τοιαῦται δὲ μεταβολαὶ λείπουσιν καὶ ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν καὶ ἀπὸ τὴν Ἰσπανικὴν γλώσσαν. Ἀλλὰ καὶ τὰ σημερινὰ ὀνόματα, ὅσα δανείζονται οἱ Γάλλοι ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς μεταρρυθμίζουσιν ὁμοίως, λέγοντες π. χ. caricature, cavatine, pasquinade, gondole, gazette, ἀντὶ τοῦ caricatura κτλ. Τὸ ἀνίπαλιν δὲ οἱ Ἰταλοὶ τελειοφώνως ἐκφέρουσιν διὰ τοῦ α τὰς Γαλλικὰς λέξεις madame, brigade, botte, λέγοντες madama, brigatta, botta κτλ.

Οὕτως ἄρα ἡ ἐπιρροὴ τοῦ κλίματος καὶ τῆς ζωῆς αἱ ἕξεις δίδουσιν ἰδιαίτερόν τινα εἰς τὴν γλώσσαν τύπον. Ἀλλὰ πρὸ τούτων ἡ φύσις αὐτῆ ἀμέσως, ὡς φαίνεται ἐστέρησέ τινας λαοὺς τὴν εὐκολίαν τῆς προφορᾶς τινων συλλαβῶν καὶ γραμμάτων ὅθεν οἱ αὐτόχθονες τῆς Ἀμερικῆς δὲν ἔχουσιν οὔτε ιδέαν τῶν στοιχείων Β. Π. Μ. Φ. ἐπειδὴ δὲν κλείουσι ποτὲ τὸ στόμα λαλοῦντες· οἱ δὲ ἤχοι Σ. Γκ. Κ. Ξ. ὑπάρχουσιν ὁμοίως ἄγνωστοι εἰς τὰς φυλὰς τοῦ μεσημβρινοῦ Ὠκεανοῦ ἰδιαίτερος δὲ οἱ Αὐστριλιανοὶ δὲν δυνανται νὰ προφέρωσι τὸ Σ. Ἀπὸ τὴν Κινεζικὴν πάλιν γλώσσαν λείπει τὸ Ρ. οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Ὀταϊτῆς δὲν κατώρθωσάν ποτε νὰ προφέρωσι τὸν Captain Cook, εἰμὴ Taptain Tsote ἢ Toute· καὶ πρᾶγμα γελοῖον, ὡς καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς θαλασσοπόρος Bougainville ὠνομάζετο παρ' αὐτῶν Routaveri· ὁ δὲ Ρῶσσοσ Golovkin ἐλέγετο Conovrin εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ Ἀβυσσηνοὶ δὲν ἔχουσιν τὸ Π. ὅθεν ἀντὶ τοῦ Πέτρος καὶ Παῦλος λέγουσιν Κέτρος καὶ Καῦλος. Ὅτε δὲ ὁ Entrecasteux ὑπήγεν εἰς τὰς Φιλονήσους [1793] δὲν ἤκουσέ ποτε ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἐγχωρίων τὴν λέξιν Français· ἐπειδὴ ἀντὶ τούτου ἔλεγον πάντοτε Palançais. Ἀλλὰ τὰ βιβλία τῶν περιηγητῶν περιέχουσι τόσα ἄλλα ἀνάλογα καὶ ἐξίσου περιέργα τοιαῦτα

παραδείγματα, ὥστε νομίζω ἐπαχθὲς τὸ νὰ ἐκτείνω ἐπέκει-
να [1] τὸν περὶ τούτου λόγον.

Πόθεν δ' ἄρα γε προέρχεται τοσαύτη διαφορὰ μεταξὺ
τῶν ἀνθρώπων; ἴσως οἱ κάτοικοι τῶν μεσημβρινῶν κλιμά-
των ἔχοντες χρεῖαν νὰ ἀναπνεύσωσι συχνότερα κατὰ λόγον
τῆς ἀραιότητος τοῦ ἀέρος, μεταχειρίζονται περισσότερα
φωνήεντα· ἐπειδὴ δὲ ἡ θερμότης τοῦ περιέχοντος ὑποχαλαῶ,
οὕτως εἶπεν, τὰ ὄργανα, οἱ λαοὶ οὗτοι ἀνοίγουσι τὸ στόμα
λαλοῦντες, καὶ ἔχουσιν ἀφθότους τοὺς φαρυγγώδεις ἤχους,
καθὼς οἱ Ἴσπανοὶ καὶ οἱ Ἀραβες.

Ἄλλὰ τὸ ψῦχος ἐπιφέρει ὅλως ἐναντία ἀποτελέσματα·
ὅθεν αἱ γλῶσσαι τῶν βορείων ἀνθρώπων διακρίνονται διὰ
τῶν συριστικῶν, ἐπιρρίνων, καὶ οὐρανισκοφῶνων φθύγγων
καὶ ἐκ τῶν λαῶν οἱ μὲν λαρυγγίζουσιν, οἱ δὲ ψάλλου-
σιν, οἱ δὲ μορμυρίζουσιν ὀμιλοῦντες, ὥςτε τὴν φυσικὴν ταύτην
προφορὰν κατανατᾶ ἀδύνατον νὰ ἀλλάξωμεν· μάρτυρες δὲ τού-
του ὑπάρχουσι καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν γλωσσῶν· ἐπειδὴ αὐ-
τοὶ πρὸ πάντων γνωρίζουσιν πόσους κόπους καὶ πόσον και-
ρὸν χρειάζονται διὰ νὰ ἀκούσωσιν ἀπὸ Ἰταλὸν μαθητὴν τὸ
u τῶν Γάλλων· ἀπὸ δὲ Γάλλον τὸ Ἰταλικὸν ge, gi, ce, καὶ
ei, καὶ ἀπ' ἀμφοτέρους τούτους τὰ ἑλληνικὰ χ καὶ ψ. Ὅθεν
διηγοῦνται ὅτι ἐπὶ τῆς στέψεως τοῦ Μαξιμιλιανοῦ [1564]
οἱ πρέσβεις τῶν διαφόρων τῆς Εὐρώπης λαῶν παρουσια-
σθέντες διὰ νὰ συγχαρῶσι τὸν νέον αὐτοκράτορα, ἕκαστος
αὐτῶν ὠμίλησε λατινιστί· ἀλλὰ τόσον διέφερον κατὰ τὴν
προφορὰν, ὥστε οἱ παρεστῶτες ἐπίστευσαν ὅτι ἕκαστος αὐ-
τῶν ἐλάλησε τὴν μητρικὴν αὐτοῦ γλῶσσαν.

Δύναται τις ἄρα γε μετὰ ταῦτα πάντα νὰ ἀρνηθῆ ὅτι ὑ-
πάρχει ἰδιαιτέρα τις προφορὰ κατὰ κλίμα καὶ ἠθικὴν

(1) Desbrosses, Formation mécanique des langues —
Bruce, voyage aux sources du Nib-Golovkin voyage au Japon.—
Encyclopédie méthodique art. Langue.

Flinder's a journey in New-Holland

Cowper a journey in Africa.

τῶν χαρακτήρων διαφορά; Ἐκαστον τῷ ὄντι πάθος σή-
μαίνεται κατ' ἰδιαίτερον τινα τόνον. Οὕτω π. χ. ὁ σκαϊὸς
καὶ ὀργίλος ὀμιλεῖ ἀγρίως καὶ σφοδρῶς, ὁ ἰσχυρογνώμων
ἀποτόμως καὶ τραχέως, ὁ χοληρικός βραχυλόγως καὶ ἀγε-
ρώχως κτλ.* ὥστε ἡ φωνὴ μεταρρυθμίζεται ἀπείρως, καὶ
ἡχεὶ δυνατὴ μὲν ἐπὶ τῆς ὀργῆς, λαμπρὰ δὲ ἐπὶ τῆς χαρᾶς,
βραδεῖα δὲ ἐπὶ τῆς λύπης, περιπαθῆς δὲ καὶ διακεκομμένη
ἐπὶ τοῦ ἔρωτος, εὐκαμπτος δὲ ἐπὶ τῆς φιλίας, τρέμουσα δὲ
καὶ πνιγερὰ ἐπὶ τοῦ φόβου, ὀξεῖα δὲ ἐπὶ σαρκασμοῦ καὶ
χλεύης, μελιτώδης δὲ καὶ σεσυρμένη εἰς τὴν ὑπόκρισιν, τὴν
ἀπάτην καὶ τὴν ῥαδιουργίαν, καθὼς εὐφύεστατα παρέση-
σε καὶ ὁ Ἀριόστος εἰς τὴν θανμασίαν εἰκόνα τῆς Διχο-
γοίας.

Avea placevol viso, abito onesto
Un umil volger d'occhi, un audar grave,
Un parlar si benigno et si modesto
Che pareva Gabriel que dicesse l'ave.

Orlando Furioso C. XIV.

Ἔθεν ἀλλόκοτος χαρακτήρ, διάξροφον πνεῦμα, πονηρὰ φύσις,
κτλ. ὅλα σχεδὸν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον προδίδονται ἀπὸ
τῆς φωνῆς τὸν ἦχον ἔχομεν δὲ τούτου παράδειγμα καὶ τοὺς
μανιακοὺς [1]. Ἐπειδὴ τὰ πάθη αὐτῶν φαίνονται πλέον,
ὡς εἰπεῖν, ἔκτυπα καὶ ἐκφράζονται μὲ πλειοτέραν ζωηρό-
τητα.

Καθὼς δὲ ἀπὸ τὴν φυσιογνωμίαν διέκρινε πολλάκις ὁ
Δαβαταῖρος τὰ ἦθη καὶ τὰς κλίσεις τῶν διαφόρων ἀγνώσων
εἰς αὐτὸν ἀνθρώπων, πολλάκις κατώρθωσάν τινες καὶ ἀπὸ
τὸν τόνον μόνον τῆς φωνῆς νὰ ἐξάγωσι τοιαῦτα συμπερά-
σματα. Οὕτω λέγεται ὅτι καθηγητὴς τοῦ Manchester κα-
τήνησε μετὰ πολλὰς παρατηρήσεις νὰ κρίνη τὰ πάθη καὶ
τὰς κράσεις ἀπὸ μόνον τὴν φωνὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀναφέ-
ρεται δὲ καὶ τυφλὸς, ὅστις καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ

(1) De Gérando des signes et de l'art de penser,

Δεάτρου διέκρινεν ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν τὸν χαρακτήρα τῶν εἰσερχομένων Δεατῶν.

Ἄλλ' ἡ φωνὴ διερμηνεύουσα, οὕτως εἶπεῖν, τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας ἐπενεργεῖ ἰσχυρότατα εἰς αὐτήν. "Ὅθεν οἱ μεγάλοι ῥήτορες δὲν ἠμέλησαν τίποτε διὰ τὰ τελειοποιήσωσι τὴν ἀπαγγελίαν των· καὶ ἡ εὐρυθμος προφορὰ κατὰ συνέχειαν ἀπετέλει πολλάκις τὸ ἥμισυ τῆς ἀπαιτούμενης παρ' αὐτῶν εὐγλωττίας· Ἀναπληροῦσι δὲ ταῦτα τὸν καλὸν χρωματισμὸν συσκιάζοντα μὲν τὰς ἐλλείψεις, ἐξαιρόντα δὲ τὰς καλλονὰς καὶ τὴν τελειότητα τῆς εἰκότος. Κατὰ τοῦτο δὲ πρέπει νὰ θανμάσωμεν τοὺς ἀρχαίους, διότι ἦσαν τόσον ὀξύκοοι καὶ φιλόκαλοι, ὥστε ἀγορεύοντες ἐφρόντιζαν νὰ ἀνακαλῶνται εἰς τὴν ἁρμονίαν διὰ τοῦ τοναρίου, τὸ ὁποῖον οἰκέτης ἰστάμενος ὀπισθεν ἐνέπνεε χρείας τυχούσης [1]. Ἡ φωνὴ τέλος πάντων ἐμπνέει τὰ τρυφερώτατα τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ πόθου αἰσθήματα· ὁ δὲ ἐνθουσιασμὸς τῶν νέων, καὶ αὐτῶν πολλάκις τῶν παρηλικῶν, ὅσοι συχνάζουσιν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δεάτρον, μαρτυρεῖ ὅτι ἡ σειρηνόφωνος μουσικὴ τῆς πρωταγωνιστρίας Κυρίας Βάσσωσ μάλλον παρὰ τὰ Δέλητρα τῆς ὠραιότητος ἐγοητεύσαν τὴν εὐάλωτον Ἑλληνικὴν καρδίαν των. Ἄλλη δέ τις ὑποκρίτρια K. des Garcins διὰ τῆς μαγευτικῆς φωνῆς τῆς ἀφώπλισε δολοφύνους εἰσπηδήσαντας ὡς λύκους εἰς τὴν οἰκίαν τῆς (2). Διὰ τοῦτο καὶ ἡ εὐειδестаτὴ γυνὴ ἔχουσα ἀρρῆνωποτέραν τὴν λαλίαν σπανίως ἴσως δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ πάθος· καὶ δικαίως ὁ Λαβαταῖρος ἔλεγε πρὸς τὸν γραμματέα του· *mon ami faites moi le plaisir d'adoucir votre voix, afin qu'on vous aime davantage*· καθὼς καὶ φιλόσοφος τις ἀρχαῖος συμβούλευε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ νὰ θυσιάξῃ εἰς τὰς χάριτας.

Ἐκ τῶν προειρημένων καταλαμβάνομεν οὐχὶ μόνον διατὶ αἱ γλῶσσαι τελειοποιοῦνται, ἐφ' ὅσον προοδεύει τὸ πνεῦμα,

(1) Πλούταρχ· περὶ ἀοργ· Κυντιλ. instit'

(2) Observations de Moreau de la Sarthe.

ἀλλὰ διατί καὶ ἡ προφορὰ αὐτὴ προσλαμβάνει πλειοτέραν χάριν προχωροῦντος τοῦ πολιτικοῦ βίου· ἐπειδὴ τότε ἡ μὲν ἀκοὴ γίνεται εὐαισθητοτέρα, ἡ δὲ ἀρμονία κατανατᾷ ἀληθῆς ἀνάγκη, καθὼς ἐπὶ τῆς ἐνδόξου ἐποχῆς τῶν ἡμετέρων προγόνων. Οὕτως ἦ τε Γαλλικὴ καὶ ἡ Γερμανικὴ γλῶσσα ἐτελειοποιήθησαν κατὰ τὴν προφορὰν ἐπίσης, καὶ κατὰ τὴν γραφὴν, ἀφ' οὗ προώδευσεν ἡ Εὐρωπαϊκὴ κοινωνία. Καὶ τῆς Ἀγγλικῆς δὲ γλώσσης πολλοὶ δύσηχοι φθόγγοι ἐθυσιάσθησαν εἰς τὴν εὐφωνίαν· ὅποια τρώντι διαφορὰ μεταξὺ τῶν χρόνων τοῦ Βάκωνος αὐτοῦ π. χ. καὶ τοῦ Ἀδισῶνος, τοῦ Ἀμύτου καὶ τοῦ Σατοβριάνδου, τοῦ Λουθήρου καὶ Σλεγερμάγερ!

Μεταβαίνοντες ἤδη ἀπὸ τοῦ ὑλικοῦ, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ διανοητικὸν τοῦ λόγου εὐρίσκομεν φανερωτέραν ἔτι διαφορὰν· ἐπειδὴ καὶ ἠθικαὶ ἔξεις, καὶ θρησκευτικαὶ δοξασίαι, καὶ ἀγωγὴ σπουδαία ἢ παρημελημένη μεταποιοῦσι τὴν διάνοιαν καὶ τοὺς χαρακτήρας τῆς γλώσσης. Ὅποια τρώντι διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἀσυκοῦ καὶ τοῦ χωρικοῦ! Ἀλλὰ καὶ ὁ κάτοικος τῆς αὐτῆς πόλεως διαφέρει κατὰ τὰς διαφοροὺς συνοικίας· πόσον π. χ. παραλλάσσει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ πέρπερος Ψωμαθιανὸς ἀπὸ τὸν αἰμύλον φαναριώτην, εἰς δὲ τοὺς Παρισίους ὁ κομψὸς ἀριστοκράτης τοῦ Saint Germain καὶ de la Chaussée d' Antiu ὁμοιάζει τὸν δημότην τῶν προαστείων [1]; τέλος πάντων εἰς τὴν Ῥώμην οἱ Montigiani καὶ Transteverini δὲν διακρίνονται σχεδὸν, καθὼς τὸ πάλαι οἱ ὄρεινοὶ καὶ πεδινοὶ τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τοῦ Θησέως;

Ἐκτὸς ὅμως τῆς τοπικῆς ταύτης διαφορᾶς ὑπάρχει καὶ ἄλλη τῆς τῶν ἐπαγγελμάτων· ὅθεν ἐκάστη τάξις κοινωνίας ἔχει ἰδιαιτέραν τινὰ διάλεκτον, ἄλλας φράσεις καὶ διάφορον λεξικόν· οὕτω π. χ. ὁ δικανικὸς ὁμιλεῖ πάντοτε περὶ κατασχέσεως καὶ τὸ ἔξω τοῦ προκειμένου καθ' ἡμᾶς χυδαῖστὶ λεγόμενον αὐτὸς θέλει τὸ εἰπεῖ ἐξώδικον· καὶ ὁ ἰατρός δὲ ἀναφέρει τὰ πάντα εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν νόσων, καὶ ἐκεῖθεν ἐξαντλεῖ καὶ τὰς ἰδέας καὶ τὰς φράσεις του κτλ.

(1) Ἀναφέρομεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅ,τι εἶδομεν.

Αν δ' ἀπὸ τῶν μερικῶν ἔλθωμεν εἰς τὰ γενικώτερα καὶ ἀπὸ τὰ ἐπαγγέλματα εἰς τὰ ἔθνη εὐρίσκομεν τοὺς Ἰουδαίους ἀποδεικνύοντας ἔτι μᾶλλον τὴν διπλὴν ταύτην τοῦ λόγου καὶ τοῦ πνεύματος σχέσιν. Οὗτος τῶντι ὁ λαὸς διαμείνας, τρόπον τινὰ, ὄρθιος ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς θρησκείας καὶ τῆς πολιτικῆς του διοικήσεως, διετκορπισμένος καθ' ὅλον τῆς οἰκουμένης τὸ πρόσωπον, ὁμιλῶν δὲ πάσας τὰς γλώσσας διατηρεῖ πάντοτε τὴν πρωτότυπον σφραγίδα τῆς ἐθνικότητος· διότι παντοῦ διακρίνεται ἀπὸ τὴν προφορὰν, καθὼς ἀπὸ τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν φυσιογνωμίαν, ὥστε συνιστᾷ ιδιόρρυθμόν τινα κοινωνίαν, πόλιν ἐντὸς πόλεως καὶ λαὸν ἐν μέσῳ ἄλλου λαοῦ.

Τὸ ὕφος, εἶπεν ὁ εὐφραδῆς Βυφῶν, ὑπάρχει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ δηλ. τὸν χαρακτηρίζει ὕθεν βύλε δύο ἢ τρεῖς συγγραφεῖς νὰ πραγματευθῶσί τι ὑποκείμενον, καὶ ἕκαστος αὐτῶν θέλει ἀκολουθήσει ἰδιαίτερον δρόμον κατὰ τε τὰς ιδέας καὶ τὴν αὐτοῦ ἔκθεσιν διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ αὐτὸ τέλος. Διακρίνονται δὲ κατὰ τοῦτο αἱ γυναῖκες· ἐπειδὴ εἰς τὰ χαριέντα αὐτῶν ψελλίσματα εὐρίσκομεν ἐνωμένην τὴν ἀβρότητα τῶν αἰσθημάτων καὶ τοῦ λεκτικῆς τὴν ἀφέλειαν, ὥστε ὁ φοβερὸς Μιραβὼ ἔμενεν ἐκστικὸς εἰς τὰς ἐπιστολάς τῆς Σεβινιέ, ὁ λέων δηλ. ἐθαύμαζε τὴν κεμάδα.

Τὴν διαφορὰν δὲ ταύτην εὐρίσκομεν οὐχὶ μόνον ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον οὕτως οἱ πλείστοι Ἕλληνες, μάλιστα δὲ οἱ Ἀθηναῖοι, ἦσαν ἐν γένει ἀγχίνοες, τροπικοὶ καὶ διακεχυμένοι κατὰ τὸν λόγον ὀλίγον ὅμως ἐμβριθεῖς, καθὼς καὶ οἱ Γάλλοι ἐξ ἐναντίας δὲ ἠερίνοια, ἠε σταθερότης καὶ πολεμικὴ ἀξία τῶν Σπαρτιατῶν ἐνωμένα μετὰ τὴν Θεοσέβειαν καὶ τὴν πολιτικὴν δεινότητα φαίνονται εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῆς γλώσσης καὶ τὸ σύντονον τῆς φράσεως τῶν Ῥωμαίων, τοῦ πρωτοτύπου τῆς Ἀγγλικῆς δυνάμεως. "Ὅθεν ὅτε ὁ Βόκχος ἀποφασίσας νὰ ἐγκαταλίπη τὸν γαμβρόν του Ἰουγούρθαν πρότεινε συνθήκην εἰς αὐτοὺς διὰ τὴν αἰσχροὺν ταύτην λειποταξίαν, τί νομίζομεν ὅτι ἀπήντησαν;

S. P. Q. R. Regē Bocho veniam datꝛ pacem et amicitiam si meruerit ”.

Εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις περιλαμβάνονται πλήθος πραγμάτων, τὰ ὅποια τῶν σημερινῶν διπλωματῶν τὸ Συμβούλιον ἤθελεν ἐκφράσει διὰ μακρῶν λόγων.

Ἴδου δὲ καὶ ἑτέρα συνθήκη.

“Poeni Sicilia universa excedunt, cum Hierone bellum ne gerunt; captivos omnes Proetio Romanis reddunt, argenti talenta Euboica bis mille et ducenta pendunt.”

Τοιαύτη συνθήκη ἐτελείωσε 24 ἔτῶν πόλεμον μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων! πόσα γραμματεῖα [πρωτόκολλα], πόσοι τύποι, καὶ πόσαι ἀνταποκρίσεις ἤθελον κατὰ τὸν ἐνεστῶτα αἰῶνα χρειασθῆ διὰ τὰ συμβιβάσασσι πολὺ μικροτέρας διαφορᾶς!

Ἄλλ’ ἡ Λατινικὴ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ὠμίλουν οἱ Ῥωμαῖοι, ἦτο γέννημα κυρίως τῆς Αἰολικῆς διαλέκτου, καθὼς αὐτοὶ ἦσαν ἀπόγονοι Ἑλληνικῆς φυλῆς [Διον. Ἀλικαρ.] πλουτισθεῖσα ἔπειτα κατ’ ὀλίγον ἀπὸ τὰς ὁμόρους τὴν Τυρρηνικὴν καὶ Σαβινικὴν, ἴσως δὲ, χρόνου προϊόντος, καὶ τὴν Γαλατικὴν καὶ Γερμανικὴν αὐτήν.

Ἐξετάζοντες ἤδη τοὺς νεωτέρους μετὰ τοὺς ἀρχαίους, εὐρίσκομεν ὅτι ἡ ἔμφασις καὶ μεγαλοπρέπεια τοῦ λόγου ἀποκαλύπτουσι τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων καὶ τὴν σταθερότητα τοῦ χαρακτήρος τῶν Ἰσπανῶν ἢ δὲ τῶν Ἰταλῶν γλῶσσα θανμάζεται κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἀρμονίαν ὑπὲρ πάσας σχεδὸν τὰς συγχρόνους. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ πολιτισμοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς ὄργανον φιλολογίας καὶ ἐπιστημῶν καὶ μουσικῆς καὶ πολιτικῆς, καθὼς πληροφοροῦσι τὰ ὀνόματα τοῦ Μακιαβέλου, τοῦ Τάσου, τοῦ Βικῶ, τοῦ Γαλιλαίου, τοῦ Δάντε, τοῦ Σαλβίνη, τοῦ Ἀλγαρότου, τοῦ Φιλαγγέρου, τοῦ Ἀλφιέρη τοῦ Βόλτα, τοῦ Μεταστασίου, τοῦ Φοσκόλου καὶ τῶν ἄλλων. Ἡ δὲ Γαλλικὴ διὰ τὴν εὐκρίνειαν καὶ γλαφυρότητα εὐδοκίμει κατ’ ἐξοχὴν ὡς διάλεκτος τῆς κοινωνίας, εἴτε κοινὸν νό,

μα εἰς τῶν ἰδεῶν τὴν συναλλαγὴν· ἰδιαίτερος ἡ δὲ ἀφέλεια τῶν ἐπισημονικῶν καὶ τεχνικῶν ὄρων, καθὼς καὶ ἡ λεπτότης τῶν αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα ἐκφράζει ἀκριβέστατα, τὴν καθιστῶσι σπουδῆς ἀξίαν. Διὰ τοῦτο κατήντησε παγκόσμιος, ὡς ἄλλοτε ἡ Λατινικὴ, προτιμωμένη μάλιστα παρὰ τὰς λοιπὰς πάσας εἰς τὰς διπλωματικὰς ἀλληλογραφίας καὶ εἰς τὰς αὐτὰς τῶν ἡγεμόνων ὥστε καὶ Γερμανοὶ συγγραφεῖς ὁποῖος ὁ Schoell, Ancillon καὶ ἄλλοι ἔγραψαν κατὰ προτίμησιν εἰς αὐτὴν διὰ τὴν σαφήνειαν· τῆς δὲ Γερμανικῆς γλώσσης τὴν ἀξίαν ὁμολογουμένην ἤδη παρὰ πάντων ἀναγνώριζομεν ἀπὸ τὴν τεράστιον πρῶτον ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, μάλισα δὲ τῶν φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν ἐν μέσῳ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ γενναίου ἔθνους, τὸ ὁποῖον τὴν ὀμιλεῖ. Τέλος ἡ Ἀγγλικὴ, ἂν καὶ κακόφωνος συγκρινομένη μετὰ τὰς μεσημβρινὰς γλώσσας, ἔχει ὅμως ἀκρίβειαν καὶ ἀρετὰς ἄλλας πολλὰς, καὶ πλήθος ἀμιμήτων συγγραμμάτων καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας· προσέλαβε δὲ καὶ ἀπὸ τὴν Ἑβραϊκὴν, κατὰ τὸν Ἀδισσῶνα [1] ἰδιωτισμοὺς τινὰς χάριτος καὶ κομψότητος φυσικῆς καὶ ἐνεργείας, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐτελειοποίησαν. Ἐπειδὴ ἡ Ἑβραϊκὴ θαυμάζεται παρὰ τῶν εἰδημόνων οὐχὶ μόνον ὡς ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους γλώσσα ἢ τοῦλάχιστον ὡς ἄμεσος τῆς πρώτης ἀπόγονος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἰδιότροπον τῆς συνθήκης καὶ τὴν ζωρότητα· [2] μάλιστα δὲ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ ὕψος τῶν φράσεων, αἱ ὁποῖαι ἐκπλήττουσι τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸ ὕψος τῶν προφητῶν. Ὅθεν οἱ μὲν θεοὶ, ὡς ἤδη ἐρρέθη, ἂν ἐμελλόν ποτε νὰ συναναστραφῶσι μετὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἔπρεπε νὰ λαλήσωσι τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος· οἱ δὲ θνητοὶ ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὸν δημιουργὸν δὲν δύνανται βέβαια νὰ μεταχειρισθῶσιν ἀξιοπρεπέστερον καὶ μεγαληγορικώτε-

(1) The Spectator letter No. 405.

(2) Ἡ Ἑβραϊκὴ δὲν ἔχει πτώσεις· ἀλλ' αὐταὶ χαρακτηρίζονται ἀπὸ προτασσομένας τινὰς προθέσεις· χρόνους ἔχει μόνον τρεῖς ἐνεστώτα, παρῳχήμενον καὶ μέλλοντα· συζυγίαν δὲ μίαν καὶ ὅλας τὰς πρωτοτύπους λέξεις μονοσυλλάβους.

ρον ὄργανον παρὰ τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν τῶν ἱερῶν γραφῶν.

Ἄλλ' ἡ ἀξιοσέβαστος αὕτη γλῶσσα, καθότι ἐχρησίμευσεν ὡς μέσον τῆς θείας ἀποκαλύψεως πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, δὲν διαφέρει κατὰ τοὺς περιπερὶ τὰ τοιαῦτα δεινούς ἀπὸ τὴν Φοινικικὴν, ἣτις μεταναστεύσασα μὲ τὴν Αἰγυπτιακὴν, τὴν Περσικὴν, ἕως δὲ καὶ τὴν Σκυθικὴν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα ἐμόρφωσε τὴν Πιλασγικὴν, ὅθεν κατὰγεται ἡ Ἑλληνική.

Μητέρες δὲ ὁμοίως ἄλλων γλωσσῶν ἐχρημάτισαν καὶ ἡ Γοθτικὴ καὶ ἡ Κελτικὴ καταβᾶσαι ἀπὸ τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ τοῦ Εὐξείνου τὰ παράλια, διασπαρεῖσαι δὲ διὰ τῶν ἀποικιῶν πρὸς βορρᾶν καὶ δυσμὰς τῆς Εὐρώπης, ὥστε ἀπὸ μὲν τὴν πρώτην παρήχθησαν ἡ Δαννικὴ, Σουηδικὴ, Γερμανικὴ καὶ Σαξωνικὴ, ἀπὸ δὲ τὴν δευτέραν ἡ Σκωτικὴ, Ἰρλανδικὴ καὶ Βρετανικὴ.

Πρὸς δὲ τὸ ἀνατολικοβόρειον τῆς Εὐρώπης ἀνεφύησαν ἀπὸ τὴν Σλαβωνικὴν [εἴτε Σκυθικὴν] ἡ Βοημικὴ, ἡ Σαρματικὴ [Πολλωνικὴ] ἡ Οὐγγρικὴ, ἡ Δαλματικὴ καὶ ἡ Ῥωσσικὴ.

Ἄλλ' αἱ γλῶσσαι αὗται ὡς διώρυγες μεγάλου ποταμοῦ τελευτῶσιν ὅλαι, κατὰ τὰς ἐρεύνας τῶν νεωτέρων, εἰς τὴν Σανσκριτικὴν, εἴτε Βραχμανικὴν ἐκτεινομένην μὲν τὸ πάλαι μέχρι τῶν ὀριων τῆς Κίνας, παύσασαν δὲ πρὸ πολλοῦ νὰ λαλήται, καθὼς τόσαι ἄλλαι.

Ἐκ τῶν συγγραφέων, οἵτινες ἐπραγματεύθησαν τὴν περιέργον ταύτην ὑλὴν οἶον Townsend, on the character of Moses· Jenisch, Comparison of European languages. D. Devar's Dissertation on language in the Tth. volume of the Edinburgh philosophical Transactions κτλ. Fréret, Volney, Latour D' Auvergne. Ὁ Ὁλλανδὸς Ταγκάτης [I] ἀναγνωρίζει τρεῖς ἀρχικὰς γλώσσας τὴν Κιμβρικὴν, τὴν Τευτονικὴν καὶ τὴν Κελτικὴν· ἀλλ' αὐτὰς ὅλας ὑπάγει πάλιν εἰς μίαν καὶ μόνην τὴν Σκυθοκελτικὴν

(1) dictionnaire des origines. art. langues.

ἡ Γαλατικὴν ὡς ρίζαν ὥστε κατ' αὐτὸν ἀπὸ μὲν τὴν Κιμ-
βρικὴν ἐγεννήθησαν

1ον. Ἡ Δανογοθθικὴ ἢ ἀρχαία Δανικὴ, ἢ Σκανδινογοθθι-
κὴ, ἢ Σουηδογοθθικὴ. [Ἡ Δανικὴ καὶ Σουηδικὴ περιέχουσι
καὶ μέρη τῆς Γερμανικῆς.]

2ον. Ἡ Νορβηγικὴ καὶ ἡ Ἰσλανδικὴ. [Αἱ δύο γλώσσαι
αὗται διετηρήθησαν σχεδὸν ἀνόθευτοι.]

Ἀπὸ δὲ τὴν Τευτονικὴν ἢ ἀρχαίαν Γερμανικὴν

Α'. Ἡ Μοισιογοθθικὴ, ἢ Ἀγγλοσαξωνικὴ καὶ ἡ Φριζο-
νικὴ. [Ἀπὸ τὴν Ἀγγλοσαξωνικὴν ἐσχηματίσθησαν.]

Β'. Ἡ Ἀγγλικὴ περιέχουσα καὶ Δανικῆς καὶ Νορ-
μανδικῆς καὶ Ῥωμανικῆς [Romane]. λέξεις

1ον. Ἡ κάτω Σκωτικὴ περιέχουσα ὀλιγωτέρας λέξεις
τῆς Ῥωμανικῆς.

2ον. Ἡ Βελγικὴ [τὸ πάλαι Φλαμανδικὴ, νῦν δὲ Ὀλλαν-
δικὴ], ἢ Ἑλβετικὴ [ἔχουσα σχέσιν μὲ τὴν ἀρχαίαν Γερ-
μανικὴν], ἢ Φραγκοτευτονικὴ ἢ ἡ Κάτω Σαξωνικὴ. Ἀπὸ
τὰς δύο ταύτας μεμιγμένας προῆλθεν ἡ νεωτέρα Γερμανι-
κὴ ἢ δὲ ἀρχαία Γερμανικὴ καὶ ἡ Φραγκοτευτονικὴ σώζον-
ται μόνον εἰς παλαιὰ συγγράμματα· τέλος ἡ ἀρχαία Φρε-
σικὴ [Φριζονικὴ] λαλεῖται εἰς τοὺς πεδινούς τόπους τῆς
Φρισίας [Frise.]

Ἀπὸ δὲ τὴν Σκυθοκελτικὴν ἢ ἀρχαίαν Γαλατικὴν, σω-
ζομένην εἰς τὴν κάτω Βρετανίαν τῆς Γαλλίας καὶ εἰς τὴν
Κιμβρίαν [Galles] τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ Σκωτικὴ τῶν ὀρέων, ἢ Ἰρλανδικὴ καὶ ἡ Σλαβωνικὴ,
[ἐπικρατοῦσα εἰς τὰ ἀνατολικά τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοὺς
πρώτους αἰῶνας τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς, περιλαμβάνει
τὴν Ῥωσικὴν, Δαλματικὴν, Κροατικὴν, Σερβικὴν, Ἡπει-
ρωτικὴν [Ἀλβανικὴν], Ἰλλυρικὴν, Σαρματικὴν [Πολωνι-
κὴν], Βοεμικὴν καὶ Βενδικὴν.]

Εὐρίσκονται δὲ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τέσσαρα ἄλλα εἴ-
δη γλωσσῶν

1ον. Ἡ Λιθουανικὴ καὶ Λιβονικὴ.

2ον. Ἡ Ἑστονικὴ, ἡ Φιννικὴ καὶ ἡ Λαπωνικὴ.

3ον. Ἡ Οὐγγρική.

4ον. Ἡ Ταρταρική καὶ ἡ Τουρκική. [Περιέχουσιν ἴχνη τῆς ἀρχαίας Σκυθικῆς.]

Ἀπὸ τὴν Σκυθοκελτικὴν προσέτι ἐγεννήθη ἢ πρὸ τοῦ Κάδμου Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἣτις συνεμίχθη ἔπειτα μὲ Ἀσιατικὰς γλώσσας· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἀρχαία Λατινικὴ, ἣτις προσλαβοῦσα τὴν Ἑλληνικὴν ἀπέβη ἡ γλῶσσα τῶν σοφῶν τέλος πάντων αὐτὴ παρήγαγε·

1ον. Τὴν Ἱταλικὴν, Πορτογαλλικὴν Ἰσπανικὴν. [Περιλαμβάνουσι δ' αὐταὶ πολλὰς γοθτικὰς λέξεις· αἱ δὲ δύο τελευταῖαι καὶ Ἀραβικὰς.]

2ον. Γριζονικὴν, Γαλλικὴν, Σαρδικὴν. [Ἡ Γαλλικὴ σύνθετος ἀπὸ Κελτικὴν καὶ Λατινικὴν περιέχει καὶ πολλὰς Φράγκοτευτονικὰς λέξεις.]

“Ὅταν διανοηθῶμεν πόσαι γλῶσσαι ἔπυσαν διὰ παντὸς ν' ἀκούωνται καὶ τὰ ἔθνη αὐτῶν οὔτε ἴσως γνωστὰ πλέον ὑπάρχουσιν εἰς ἡμᾶς δικαίως πρέπει νὰ θαυμάσωμεν πῶς ἡ Ἑλληνικὴ διεσώθη εἰς τὸν αὐτὸν τύπον ἀπὸ αἰῶνας ἥδη ἰκανοὺς πρὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρις ἡμῶν παράδειγμα μακροβιότητος ὅλως ἴσως μοναδικὸν εἰς τὴν ἱστορίαν, καὶ σημεῖον τῶν ἐνδόξων ἔργων, εἰς τὰ ὁποῖα εἰσέτι περιορίζεται ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ.

“Ὅτε ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα διεσπάρη εἰς τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος εἶχε τὸν τύπον Αἰολικῆς διωλέκτου, μητρὸς τῆς Δωρικῆς [1]. Διαβᾶσα δ' ἔπειτα εἰς τὴν Ἰωνίαν μετεποιήθη εἰς τὸ ἀβρότερον κατὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτόθι λαοῦ, φίλου τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς· τέλος ἐλθοῦσα εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀπέβη γλῶσσα ἐνεργητικοῦ καὶ φιλοπράγμονος βίου εἰς τὸ στόμα εὐφυοῦς, μεγαλεπήβολου καὶ ἐμπορικοῦ ἔθνους. Ἐκεῖ δ' ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν συναίρεσιν τῶν συλλαβῶν, τὴν ὁποῖαν ἀπῆται ἢ ταχεῖα διεκπεραίωσις τῶν ὑποθέσεων καὶ ἡ ὀξύτης τοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρώπων. Καὶ αἱ μὲν Ἀσιατικαὶ γλῶσ-

(1) The Edimburgh encyclopédie. Vol. 16. art. Language.

σαι διακρίνονται κατὰ τὸ πλήθος τῶν συμφώνων· ἡ δὲ Ἑλληνικὴ εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς διαλέκτους ἀγαπᾷ τὰ φωνήεντα, καὶ ἐκ τούτων πηγάζει ἡ πρώτη ἁρμονία, ἡ ὁποία τὴν χαρακτηρίζει· Αἱ λέξεις αὐτῆς τρόντι ὁμοιάζουσι μὲ τοὺς ἤχους τοῦ αὐλοῦ, ἢ ἄλλου τινὸς ἐμπνευστοῦ ὄργάνου, τοῦ ὁποίου ἡ μελωδία παρατείνεται εἰς πολὺ· ἐνφ' τῶν ἄλλων γλωσσῶν αἱ λέξεις σύντομοι καὶ διάτοροι διὰ τῶν συμφώνων ἀναλογοῦσι μὲ τὴν φωνὴν τῆς κιθάρας κτλ. ἡ ὁποία ἀκούεται ξηρὰ καὶ μόλις ἀκουομένη παύεται. Ἄλλὰ τοῦτο λέγων δὲν δυσκολεύομαι νὰ ἀποδεχθῶ τὴν κοινὴν τῶν σοφῶν φιλολόγων ἰδέαν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐδανείσθη πολλὰς ρίζας ἀπὸ τὴν Ἑβραϊκὴν καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν Βραχμανικὴν, περὶ τῆς ὁποίας ἤδη εἶπαμεν· Ξερωῶ μάλιστα ἐξ ὀλίγων τεμαχίων, ὅσα εἶδον, ὡς κατ' ἐξοχὴν περιεργον καὶ πιθανὸν νέον τι σύγγραμμα τοῦ K. Eischhoff σπουδάζοντος νὰ ἀποδείξῃ τὴν συγγένειαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν μὲ τὴν Ἰνδικήν.

Διαμένει δὲ ἡ Ἑλληνικὴ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους ἡμᾶς· τῶν ἀρχαίων εὐηχος καὶ πλουσία· ὅθεν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἰδέαι πάντῃ σχεδὸν νέαι ἐρμηνεύονται δι' αὐτῆς εὐλήπτως, ὡς ἂν ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς εἰς αὐτὴν γραμμέναι· αἱ διάφοροι δὲ τῶν πολιτῶν τάξεις μὲ τὴν νέαν τῶν πραγμάτων καὶ σχέσεων κατάστασιν ἔμαθον νέους ὄρους μόλις γνωστούς ἄλλοτε εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος λογίους· ποιηταὶ δὲ ἀναφαίνονται ἐκ διαλειμμάτων μὲ εὐρυθμον στιχουργίαν ἐνταυτῷ καὶ πνεῦμα γόνιμον· εἰς δὲ τὸ ἀρτισύστατον ἡμῶν Πανεπιστήμιον ἔχομεν καθηγητὰς μαρτυροῦντας τοῦτο διὰ τῶν ἔργων· ἐπειδὴ ὁ μὲν καταθέλγει διὰ τῆς εὐροίας τῶν λόγων ὄχι ὀλιγώτερον παρὰ διὰ τὴν ἐμβρίθειαν τῶν πολιτικῶν γνώσεων πολυάριθμον ἀκροατήριον· ὁ δὲ καὶ ξένος ἔτι ἐκφράζει καθαρῶτατα τὰς σοφὰς αὐτοῦ περὶ τῶν νόμων ἰδέας· τρίτος δὲ τις ἄλλος προωρισμένος ἴσως νὰ μετοχετεύσῃ θεικωτέρας ἄλλας γνώσεις μαθηματικῆς καὶ φυσικῆς καὶ φιλολογίας, εἰς τὰς ὁποίας διαπρέπει, ἔδωκεν ὀνόματα πρόσφορα καὶ γλαφυρὰ εἰς ἀφρημένους ἰδέας, καὶ ἔδη-

(ΤΟΜ. Γ'. ΦΥΛΛ. Γ'.)

μιούργησεν ὀλόκληρον λεξικὸν τῆς ἀνίκμου καὶ νεφελώδους ἐπιστήμης, τὴν ὁποίαν ἐκληρώθη νὰ παραδίδῃ.

Ἡ ἐτυμολογία τῶν γλωσσῶν ὑπάρχει πρᾶγμα πολὺ σπουδαιότερον, παρ' ὅσον κοινῶς φανταζόμεθα, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ καταφρονῆται ὡς ἔργον ἀπλοῦν τῶν γραμματικῶν· ἐπειδὴ μία μόνη λέξις ἐνίοτε ἀνακαλύπτει ὀλόκληρον φιλοσοφίας σύστημα. Οὕτω π. χ. τὸ ὄνομα ψυχῆ, τὸ ὁποῖον οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἔδωκαν εἰς τὸ αὔλον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μέρος σημαίνει τὸν πυραύτην εἴτε τὴν πεταλούδαν· ἐπειδὴ οἱ εὐσεβεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες ἐπίστευον εἰς μέλλουσαν ζωὴν ἄλλην, τῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ γίνεται σύμβολον, ὡς ἐπιζῶσα μετὰ τὸ σῶμα, καθὼς μετὰ τὴν κάμπην ὁ πυραύστης ὄθεν ὁ Δάντης, βαλλὺς εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας, ἐξέφρασεν ἀγχινῶως τὴν ἰδέαν ταύτην·

Non raccorgete voi che noi siam vermi.

Nati a formar l' angelica farfalla

Che vola alla giustizeia senza schermi.

Purgatorio Canto 10.

Ἐξ ἐναντίας δ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐσήμαινον τὴν αὔλον οὐσίαν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς λέξεως anima, spiritus ἀποδεικνύοντες οὕτως, ὅτι ἠσθάνοντο μὲν τὴν ὑπαρξιν τοῦ τοιούτου ὄντος, ἀλλὰ δὲν ἐννόουν οὔτε τὴν φύσιν οὔτε τὸν εὐγενῆ προορισμὸν του· ὥστε ἐκ τούτου μόνου τοῦ παραλληλισμοῦ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τὰς ψυχολογικὰς δόξας τῶν δύο τούτων λαῶν. Οἱ Ἕλληνες πάλιν ἠνόμασαν θεὸν τὸν ποιητὴν τοῦ παντὸς ἀναμφιβύλως παρὰ τὸ θεῶ, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει τὸν νοῦν εἰς τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους χρόνους, ὅτε ἐλάτρευον οἱ ἄνθρωποι τὰ θεόντα εἴτε περιτρέχοντα τὸ ἄπειρον διάστημα τοῦ κόσμου ἄστρα· καὶ ἡ μὲν λατρεία αὕτη ἐξέλιπε πρὸ αἰῶνων, ἡ δὲ λέξις διέμεινεν ὡς μαρτύριον τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ἀπάτης. Ὁμοίως δ' ἔτι οἱ χριστιανοὶ θαυμάσαντες, φαίνεται, περισσότερον τὴν δύναμιν μετὰ τῶν ἄλλων ἰδιοτήτων τοῦ θεοῦ, ἐκάλεσαν αὐτὸν κύριον domiuns. Τὸ ἀνάπαλιν δὲ οἱ Γευτονικοὶ λαοὶ ἐτίμησαν ἄξιοπρεπέστερον τὸν θεὸν σημαίνοντες αὐτὸν διὰ τῆς ἀγα-

Θόττος· ἐπειδὴ οἱ μὲν Ἄγγλοι god, οἱ δὲ Γερμανοὶ gott τὸν ὠνόμασαν· ἀλλ' οἱ νεώτεροι σοφοὶ εὐρήκαν σχέσιν τῶν μεταξὺ Γερμανικῆς καὶ Περσικῆς, εἰς ταύτας δὲ τὸ god ἐσήμαινε βασιλεύς· ἀλλὰ γνωρίζομεν ὅτι οἱ βασιλεῖς ἐλατρεύοντο ὡς θεοί.

Διὰ τῆς τοιαύτης ἐρεύνης ἐνδέχεται ποτε νὰ εὐρωμεν εἰς τὰς γλώσσας τὰ ἴχνη καὶ τῆς προόδου τῶν τεχνῶν, καθὼς ἤδη εὐρίσκομεν ἀμυδρά τινα τῶν δοξασιῶν σημεῖα. Οὕτω π. χ. ὅλη ἡ ἱστορία τῆς γραφῆς καὶ τῶν εἰς τοῦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χρησίμων εὐρίσκεται εἰς λέξεις τινὰς συνήθεις. Ἡ Γαλλικὴ λέξις papier σημαίνουσα τὸν ἀπλοῦν χάρτην ἐνθυμίζει τὸν πάπυρον τῆς Αἰγύπτου, ὅστις τὸ πάλαι ἐξεπλήρου τὴν αὐτὴν χρεῖαν· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ λέξις βίβλος περιέχει τὴν ἱστορίαν τοῦ παλαιοῦ τρόπου τῆς γραφῆς ἐπὶ φλοιοῦ δένδρων· ἐπειδὴ κυρίως σημαίνει τρώντι φλοιὸν ἢ δέσμην φλοιοῦ φιλύρας ὡς τὸ παρ' ἡμῖν Ἰταλιστὶ καδέρνο· ἀλλ' ἡ πρωτότυπος σημασία αὕτη ἐξέλιπε τόσον, ὥστε ὀλίγοι, πάνυ ὀλίγοι βεβαίως τὴν ἐφαντάσθησαν. Λέγομεν δὲ προσέτι καὶ φύλλον χαρτίου· ἐπειδὴ ἄλλοτε εἰς φύλλα δένδρου οἱ ἀρχαῖοι ἔγραφον καὶ εἰς αὐτὰ ἐξεδίδοντο μάλιστα οἱ χρησμοὶ, ὡς ὑπαινίττεται καὶ ὁ Βιργίλιος

. . . Foliis tantum ne carmina manda

Ne turbata volent rapidis ludibria ventis

Æneid. Lib VI.

Ἡ λέξις style εἰς τὸ γαλλικὸν σημαίνουσα τὴν γλυφίδα, μὲ τὴν ὁποίαν ἔγραφον εἰς κηρόπαστον πινάκιον, διέμεινε δηλοῦσα μεταφορικῶς τὴν φράσιν· τέλος τὸ volume ὁ τόμος [volumen=rouleau] διδάσκει ὅτι οἱ παλαιοὶ ἐτύλιττον τὰ χειρόγραφα περὶ ῥάβδον τινὰ σιδήρου ἢ ξύλου, ὡς τὴν σπαρτιατικὴν σκυτάλην.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας γλώσσας εὐρίσκει τις τὴν αὐτὴν, οὕτως εἶπεῖν, ἀρχαιολογίαν· ὅθεν οἱ Γερμανοὶ ὀνομάζουσι buch τὸ βιβλίον ἐνταυτῷ καὶ τὴν φηγὸν, (Buche) ἐπειδὴ τὰ πρῶτα δοκίμια τῆς γραφῆς εἰς τὴν Γερμανίαν ἐγένοντο, κατὰ τινὰς, καὶ ἀπὸ σαγίδια φηγοῦ· τὸ δὲ τῶν

"Αγγλων book παράγεται ἀπὸ τὴν τευτονικὴν ρίζαν τὸ hoc· καὶ bog σημαίνουσιν τὴν φηγόν.

Ἄλλ' ἤδη αἰσθάνομαι ὅτι ἐμακρύνθη τὸ προκειμένου, ὅθεν καταπαύω τὸν λόγον ἐνταῦθα, ἐπειδὴ τὰ εἰρημένα ἤδη ἀρκούσι καὶ καθ' ἑαυτὰ νὰ ἀποδείξωσι τὸ γένος τῆς ὠφελείας καὶ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου εἰς τὸν ἄνθρωπον.

N. Δ.

Π Ο Ι Κ Ι Α .

Προσφώνησις τοῦ Καθηγητοῦ Ἰωάννου Ὀλυμπίου
εἰς τὴν 2^{ραν} καθολικὴν συνεδρίασιν τῆς ἐν Ἐρ-
λάγγῃ συνόδου τῶν φυσιογράφων καὶ ἰατρῶν.

Ἀξιότιμοι Κύριοι!

Τρεῖς μὲν αἱ Μοῖραι κατὰ τοὺς χρόνους μεμερισμένοι·
νῆμα δὲ ἀτράκτου, τὸ μὲν, ἐξεργασμένον· τὸ δὲ, μέλλον·
τὸ δὲ, στρεφόμενον.

Ἡ Ἑλλὰς μόλις πρὸ ὀλίγου ἐλευθερωθεῖσα ἀπὸ τὰ βα-
ρέα δεσμὰ τυράννων Ταταρικῆς φυλῆς ἤρχισε Θεραπείου-
σα εἰσέτι τὰς ἐκ τῶν ἀλύσεων βαθεῖα πληγὰς τῆς ν' ἀπο-
πλύνῃ καὶ τὸν ρύπον τῆς τοσοῦτων αἰῶνων δουλικῆς ἀμα-
θείας καταγινομένη ἐνδελεχῶς εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῶν προ-
γονικῶν αὐτῆς γνώσεων, καὶ εἰς μελέτην τῶν εὐρημένων ἐκ
τῆς ἀναγεννήσεως τῆς δυτικωτέρας Εὐρώπης. Πρὸς τοῦτο
ἡ σύστασις τῶν διαφόρων ἑταιρειῶν, οἷον τῆς ἰατρικῆς, τῆς
φυσικῆς ἱστορίας, τῆς ἀρχαιολογικῆς καὶ τῆς φιλεκπαι-
δευτικῆς· πρὸς τοῦτο ἡ πρὸ ὀλίγου σύστασις τοῦ Πανεπι-
στημίου, τὸ ὅποilon ὠνομάσθη Ὀθων, πρὸς δόξαν καὶ μνή-
μην ἀνεξάλειπτον τοῦ συστήσαντος αὐτὸ περιποθῆτου καὶ
Μουσοφίλου ἡμῶν βασιλέως.

Τὸ ἀρτισύστατον τοῦτο Πανεπιστήμιον καθὼς καὶ αἱ
ῤηθεῖσαι ἑταιρεῖαι ἀγωνίζονται πάσαις δυνάμεσι νὰ καλλι-
εργήσωσι τὰς ἐπιστήμας καὶ νὰ διαδώσωσι τὰ φῶτα εἰς ὅ-
λον τὸ Ἑλληνικὸν κράτος καὶ πέραν τῶν ὁρίων αὐτοῦ εἰς
τοὺς λοιποὺς ὁμογενεῖς μας. Ἄλλ' ἢ πρόοδος καὶ ὁ φῶτι :

σμός ἐν γένει τῶν ἐθνῶν εἶναι, ὡς ἐξεύρετε, ἔργον πολυχρο-
νίου εὐνομίας καὶ εἰρήνης, καὶ ὁ καιρὸς τῆς συλλήψεως
δὲν εἶναι ἐνταυτῷ καὶ ὠρίμου γέννας καιρὸς. Ἐχάρη ὁμως
χαρὰν μεγάλην τὸ Πανεπιστήμιόν μας, διότι ὁ παρῶν ὑ-
μῶν σύλλογος ἰσοτίμησεν αὐτὸ μὲ τὰ γηραιὰ τῆς σοφῆς
Γερμανίας Πανεπιστήμια, προσκαλέσας αὐτὸ ἐπισήμως νὰ
συμμεθέξῃ τῆς σοφῆς ὑμῶν περὶ τὴν φύσιν ἐρεῦνης. Ἐχάρη
χαρὰν μεγάλην, ὅτι μὲ τὴν ὁποῖαν ὀλίγας ἔβρας πρὸ
τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἔλαβεν ἐπίσημον πρόσκλησιν Σας
ἠξιώθη τῆς καλῆς εὐκαιρίας νὰ Σᾶς ἀσπασθῆ δι' ἐμοῦ κα-
τὰ πρώτην φοράν, καὶ νὰ Σᾶς ὁμολογήσῃ χάριτας ἐκ μέρους
του καὶ ἐκ μέρους ὄλων τῶν ἐν Ἑλλάδι πεπαιδευμένων διὰ
τὴν ὁποῖαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἱεροῦ μας ἀγῶνος εὐχήθητε
ἐκ βάθους καρδίας ἀπελευθέρωσίν μας· νὰ Σᾶς ὁμολογήσῃ
χάριτας διὰ τὸν ὁποῖον ἐδείξατε καὶ δεικνύετε ἐναργῆ ζή-
λον πρὸς τὴν ἐκπαίδευσίν μας· νὰ Σᾶς ὁμολογήσῃ χάριτας
διὰ τὰς ὁποίας ἐκάμετε καὶ ὄλον ἐκάνετε συνδρομὰς πρὸς
τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τὴν
ἀνέγερσιν τοῦ Πανεπιστημίου μας· τέλος δὲ, λαβόντες παρ'
ὑμῶν καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης σοφῶν, τὰ
φῶτα, νὰ Σᾶς δώσωμεν καὶ λόγον τῆς ἐκ μέρους μας
χρήσεώς των.

Πρὸ πέντε ἡδὴ ἐτῶν ἐσυστήθη κατὰ πρῶτον ἢ ἐν Ἀθή-
ναις ἰατρικὴ εἰταιρεία, ἢ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ἢ ἀρχαιο-
λογικῆ καὶ φιλεκπαιδευτικῆ. Παραλείπων τὰς δύο τελευ-
ταίας ὡς ξένας εἰς τὸν παρόντα σύλλογον, λαμβάνω τὴν
τόλμην νὰ Σᾶς ἀναφέρω ἐν συντόμῳ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ
τῆς προόδου τῶν δύο πρώτων, εἰς τῶν ὁποίων τὴν σύστα-
σιν συνήργησαν ὄχι ὀλίγον καὶ οἱ ἀξιότιμοι ἰατροὶ τοῦ Βα-
σιλέως μας Κύριοι Βίπμερ καὶ Ρέξερ. Ἢ ἐν Ἀθήναις ἰα-
τρικὴ εἰταιρεία σκοπὸν ἔθετο ἐξ ἀρχῆς τῆς συστάσεώς της
τὴν πρόοδον τῆς ἰατρικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα· πρὸς ἐπιτυχίαν
δὲ τούτου ἐψήφισε·

1] Νὰ συνεδριάξῃ ἅπαξ τοῦ μηνὸς τακτικῶς διὰ νὰ συ-
σκέπτηται περὶ διαφορῶν λόγου ἀξίων ἀντικειμένων τῆς ἰα-
τρικῆς.

2] Νὰ γνωστοποιῆ εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἰατροὺς πᾶν ὅ, τι ἀφορᾷ τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅστις ἐξεδόθη καὶ τρίτον ἤδη ἔτος. Εἰς τὸν νεωστὶ ἐκδοθέντα κανονισμόν τῆς ἡ ἱατρικῆ ἑταιρεία πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς ἐψήφισεν ἔτι καὶ τὰ ἐξῆς.

1] Διήρесе τὴν ἱατρικὴν τῆς ἐφημερίδα εἰς δύο μέρη, τῶν ὁποίων τὸ μὲν πρῶτον Ἀσκληπιῶς ἐπιγραφόμενον θέλει πραγματεῦσθαι κυρίως περὶ ἱατρικῶν ἀντικειμένων· τὸ δὲ δεύτερον Ὑγεία καλούμενον θέλει ἐμπεριέχειν ὑγιεινὰ παραγγέλματα· γίνεται δὲ τοῦτο πρὸς ὄφελος καὶ αὐτῶν τῶν μὴ ἱατρῶν.

2] Ἡ ἑταιρεία θέλει ἀθλοθετεῖ κατ' ἔτος περὶ τινος ἱατρικοῦ θέματος· ἕνεκα δὲ τούτου διήρесе αὐτὴ καὶ τὰ μέλη τῆς εἰς τρεῖς τάξεις, ἡγουν εἰς τακτικά, εἰς ἀντεπιστέλλοντα καὶ εἰς ἀριστευτικά.

3] Νὰ συστήσῃ μουσεῖον ἀνατομικοπάθολογικόν.

Σύγχρονος δὲ μὲ τὴν ἱατρικὴν ἑταιρείαν εἶνε καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις ἑταιρεία τῆς φυσικῆς ἰσορίας· καὶ ταύτης δὲ σκοπὸς εἶνε ἡ πρόοδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα· πρὸς τοῦτο δὲ ἐψήφισε

1] Νὰ συνεδριάξῃ τακτικῶς ἅπαξ τοῦ μηνὸς διὰ νὰ συζητήται καὶ ἀνερευᾶται πᾶν ὅ, τι ἀφορᾷ τὴν πρόοδον αὐτῶν.

2] Νὰ κάμῃ συλλογὰς τῶν ὑπαγομένων εἰς τοὺς κλάδους τῆς φυσικῆς ἱστορίας, καὶ μάλιστα τῶν τῆς Ἑλλάδος ὄντων, οἶον, βοτάνων, ζώων καὶ ὀρυκτῶν.

Τὸ μουσεῖον ἐπλουτίσθη ἄρκετὰ μέχρι τοῦδε καὶ ἀπὸ ἐντοπίων ὄντων συλλογὰς, καὶ ἀπὸ ξένων διὰ τῆς γενναίας συνδρομῆς τῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἀντεπιστελλόντων μελῶν τῆς. Ἡ ἑταιρεία αὐτῆ, διὰ νὰ γείνωσι γνωσταὶ αἱ μέχρι τοῦδε συλλογαὶ τῆς, καὶ τὰ πρακτικά τῆς, ἐψήφισεν εἰς τὴν τελευταίαν τῆς συνεδρίαν νὰ ἐκδώσῃ τοὺς καταλόγους τῶν ἐμπεριεχομένων εἰς τὸ μουσεῖον τῆς, καὶ τὸν πρῶτον τόμον τῶν πρακτικῶν τῆς. Εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀναχωρήσεώς μου δὲν εἶχον ἐκδοθῆ ὅλου τοῦ μουσείου οἱ κατάλογοι, ἀλλὰ μόνον ὅσους ἔχω τὴν τιμὴν νὰ Σᾶς παρουσιάσω σήμερον· οἱ δὲ λοιποὶ τυπώνονται καὶ θέλουσι πεμφθῆ μετὰ

τὴν τύπωσίν των καθὼς καὶ ὁ πρῶτος τόμος τῶν πρακτικῶν τῆς ἑταιρείας.

Ἐκτὸς δὲ τούτων λαμβάνω τὴν τιμὴν τὰ Σῆς παρουσιάσω καὶ ἕτερον χειρόγραφον κατάλογον τῶν ἐν τῷ πολυτεχνικῷ μας σχολεῖν ἐντοπίων ὀρυκτῶν, τὸ ὁποῖον σχολεῖον προοδεύει τὸ κατὰ δύναμιν.

Ταῦτα εἶνε ἐν συντόμῳ τὰ καθ' ἡμᾶς, Κύριοι. Ἡ Ἑλλὰς ἀνεξώσθη ἤδη εἰς τὸ ἐπιστημονικόν της στάδιον· ἔχουσα δὲ εἰς τοῦτο τὸν περιπόθητον καὶ φιλόμουσον ἡμῶν βασιλέα, τὴν ἀδελφικὴν ὑμῶν ἔνωσιν, καὶ τέλος τὴν βοήθειαν τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς πεπαιδευμένων, δὲν φοβεῖται πλέον τὰ ὀπισθοδρομήσῃ εἰς τὸν δρόμον της, ἀλλ' ἐλπίζει μάλισα μὲ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου, παραλαβοῦσα ὑμᾶς Ἑλληνοδίκας, ν' ἀξιωθῇ τῶν πολυτίμων στεφάνων Σας.

Ἐν Ἐρλάγγῃ τὴν 10 Σεπτεμβρίου 1840.

Ἐκθεσις τῶν τῆς ἐν Ἐρλάγγῃ κατὰ τὸν μῆνα Σεπτεμβρίου τοῦ 1840 ἔτους συγκροτηθείσης συνόδου τῶν φυσιογράφων καὶ ἰατρῶν ἀναγνωσθεῖσα παρὰ τοῦ Καθηγητοῦ Ἰωάννου Ὀλυμπίου εἰς τὸ Ἀκαδημαϊκὸν συμβούλιον τὴν 9 τοῦ Μαΐου τοῦ 1841 ἔτους.

Ἐκλεχθεῖς παρ' ὑμῶν ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν ἐν Ἐρλάγγῃ σύνοδον τῶν φυσιογράφων καὶ ἰατρῶν τῆς Γερμανίας, τῶν καθηκόντων μου εἶνε, κρίνω, τὰ διαγράψω ἐν συντόμῳ τὰ τῆς ἀποστολῆς μου πρὸς γινῶσιν ὑμῶν τε καὶ τοῦ κοινοῦ.

Τὴν 15 τοῦ Αὐγούστου ἀπελθὼν ἐντεῦθεν ἦλθον εἰς Ἐρλάγγην τὴν 8 τοῦ Σεπτεμβρίου, καὶ εὐθὺς ἐνεχείρησα τὴν ἐκ μέρους τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημείου ἐπιστολὴν εἰς τοὺς διευθυντήρας τῆς συνόδου, τῆς ὁποίας αἱ συνεδριάσεις ἐγένοντο κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.

Πᾶς ὁ θάλων, ἡμεδαπὸς τε καὶ ἀλλοδαπός, τὰ γίνῃ κοι-

νωνός τῶν τῆς συνόδου, καὶ νὰ λάβῃ τὸ εἰσητήριο ἐν εἰς τὰς καθόλου καὶ κατὰ μέρος συνεδριάσεις τῆς συνόδου ἔπρεπε νὰ ἐγγράψῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸ ἐπίτηδες διωρισμένον γραφεῖον τῆς συνόδου. Διηρέθησαν δὲ αἱ συνεδριάσεις αὗται εἰς καθολικάς, [εἰς τὰς ὁποίας παρευρίσκοντο ὅλα τὰ ἐγγραφέντα μέλη τῆς συνόδου, προσέτι δὲ καὶ πλῆθος ἄλλων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν], καὶ εἰς μερικάς, [εἰς τὰς ὁποίας παρευρίσκοντο μόνον τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης εἰδήμονες]. Τῶν συνεδριάσεων ἐγένοντο καθολικαὶ μὲν τρεῖς [ἡ μὲν τὴν 8, ἡ δὲ τὴν 10, καὶ ἡ τρίτη τὴν 12 Σεπτεμβρίου]· μερικαὶ δὲ πλείοτεραι μέχρι τῆς 13 Σεπτεμβρίου.

Ἡ ὅλη δὲ ἡ σύνοδος διηρέθη εἰς τὰς ἐξῆς τάξεις.

- 1] Εἰς τὴν τῶν ἀνθρωπολόγων καὶ ἰατρῶν.
- 2] Εἰς τὴν τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν.
- 3] Εἰς τὴν τῶν ὀρυκτολόγων, γεωγνωστικῶν καὶ γεωγράφων.
- 4] Εἰς τὴν τῶν ζωολόγων, ἀνατόμων καὶ φυσιολόγων.
- 5] Εἰς τὴν τῶν βοτανικῶν, καὶ
- 6] Εἰς τὴν τῶν γεωπονικῶν καὶ τεχνολόγων.

Α.

Ἡ πρώτη τῆς συνόδου συνεδρίασις ἦτο καθολική· ἔγεινε δὲ τὴν 6ην. τοῦ Σεπτεμβρίου ἀπὸ τῆς 9 ὥρας π. μ. μέχρι τῆς 12. καὶ πρῶτος μὲν ἐξεφώνησε λόγον ὁ ἐν Ἑρλάγγῃ Καθηγητῆς Κύριος Λεύπολδος [Leupold], πρῶτος διευθυντὴρ τῆς συνόδου· δεύτερος δὲ ὁ ἐν Ἑρλάγγῃ καθηγητῆς τῆς χειρουργικῆς κύριος Στρομεύηρος [Stromeyer], δεύτερος διευθυντὴρ τῆς συνόδου, λόγον χαιρεμηνυτικὸν καὶ προσκλητήριο ἐνταυτῷ ἐκ μέρους τῶν πολιτῶν τῆς Ἑρλάγγης, ὑποσχομένων τὴν προσεχῆ δευτέραν [9 Σεπτεμβρίου], ἢ, ἂν ὁ καιρὸς δὲν ἐπιτρέψῃ, εἰς ἄλλην ἡμέραν, νὰ εὐχαριστήσωσι καὶ διασκεδάσωσι μετὰ πάσης τῶν προθυμίας τοὺς ἀξιοτίμους φίλους τῶν ξένους διὰ τινος εὐθύμου τοῦ λαοῦ Παγγύρεως. Μετὰ τοῦτο δὲ ἀνέγνωσεν ὁ κύριος Στρομεύηρος τὸν γενικὸν τῆς συνόδου κανονισμὸν

τὸν ὁποῖον αὐτὴ δὲν ἠθέλησε νὰ μεταβάλη παντάπασιν· ἔπειτα δὲ ἐπαρουσιάσθησαν

1] Ὁ πρῶτος τόμος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν τοῦ Πειπέρου.

2] Καθαρὰ καὶ ἐφηρμοσμένη φυσιογνωστικὴ ἐν εἴδει ἀφορισμῶν.

3] Τοῦ 24 ἀριθμοῦ τῆς ἐφημερίδος γενικοῦ μηνύτορος τῶν Γερμανῶν πολλὰ ἀντίτυπα πρὸς σύσκεψιν καὶ συζήτησιν περὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναφερομένης ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μεταχειρίζονται τὰ αὐτὰ μέτρα καὶ σταθμὰ εἰς ὅλα τὰ φυσιογραφικὰ συγγράμματα· ἡ συζήτησις τούτου καὶ ἡ γνωμοδότησις ἐδόθη εἰς τὴν τάξιν τῶν φυσικοχημικῶν· ὕστερον δὲ ἀνέγνωσεν ὁ ἐκ Βιέννης καθηγητῆς κύριος Βερρῆς [Berres] περὶ πειραμάτων, τὰ ὅποια ἔκαμεν εἰς τὴν Δαγεροτυπικὴν εἰκονογραφίαν, δείξας καὶ τινα ἀπεικονίσματα κατὰ τὰς ὁποίας μετεχειρίσθη πρὸς τοῦτο μεθόδους. Μετὰ τούτον δὲ ἀνέγνωσεν ὁ ἐξ Ἰέννης κύριος Κόχιος περὶ τῆς ὀδοιπορίας του εἰς τὰ Καυκάσια μέρη λόγον ἐκτεταμένον, τὸν ὁποῖον κατ' αἴτησιν τῆς συνόδου διακόψας ἐτελείωσεν εἰς τὴν ἀκόλουθον δευτέραν καθολικὴν τῆς συνόδου συνεδρίασιν. Ὑστερον δὲ ἀνέγνωσεν ὁ ἐν Βουκουρεστίοις ἀρχίατρος κύριος Μεϋήρος [V. Meyer] περὶ τῶν ὑγειονομικῶν καταστημάτων καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἱατρῶν εἰς τὴν ἀνατολήν. Τελευταῖος δ' ἐξεφώνησε λόγον ὁ ἐκ Βυρτσοβούργου καθηγητῆς κύριος Ὁσανος περὶ τοῦ τρόπου τοῦ νὰ ἐκτυπῶνῃ διὰ τοῦ ὑδρομιγοῦς χαλκοῦ ἀκριβῆ καὶ ὠραία ἀπεικάσματα διαφόρων νομισμάτων. Ἐπὶ τέλος δὲ ἐζητήθη νὰ ὀργανισθῶσι καὶ κενονισθῶσι τὰ τῶν διαφόρων τάξεων τῆς συνόδου. Ταῦτα δὲ κανονίσθησαν ὡς ἐφεξῆς.

1] Ἡ μὲν τῶν ἀνθρωπολόγων καὶ ἱατρῶν τάξις ἐψήφισε πρόεδρον μὲν τὸν ἐκ Βιέννης Καθηγητὴν κύριον Βίσχοφον Δαλτσενστέρνην [Bischof V. Altenstern] [ἀλλ' οὗτος ἐδέχθη τὴν προεδρείαν διὰ τὰς δύο μόνας πρώτας συνεδριάσεις]. Γραμματεῖς δὲ τὸν ἐκ Λανδσχύτου [Landschût] ἱατροσύμβουλον κύριον Ὁφμανον καὶ τὸν ἐν Ἐρλάγγῃ καθηγητὴν κύριον Ῥόσχιρτον [Roshirt].

2] Ἡ δὲ τῶν φυσικοχημικῶν πρόεδρον μὲν τὸν ἐν Ἐρ-

λάγγη καθηγητὴν κύριον Κάστηνον, γραμματέα δὲ τὸν ἐκ Βυρτσοβούργου καθηγητὴν κύριον Ὅσανον.

3] Ἡ δὲ τῶν ὀρυκτολόγων κτλ. πρόεδρον μὲν τὸν ἐξ Ἀμβούργου κύριον Στρήφην [Strüve], γραμματέα δὲ τὸν ἐκ Βερολίνου κύριον Γεράρδον.

4] Ἡ δὲ τῶν ζωολόγων κτλ. πρόεδρον διὰ μὲν τὰς πρώτας συνεδριάσεις τὸν ἐκ Βιέννης καθηγητὴν κύριον Βερόφην, διὰ δὲ τὰς ἐκολούθους τὸν ἐκ Γοττίγγης καθηγητὴν κύριον Οὐάγγηρον [Wagner], γραμματέα δὲ τὸν ἐκ Βαμβέργης προπαρασκευαστὴν κύριον Γλειτίσμαννον [Gleitsmann].

5] Ἡ δὲ τῶν βοτανικῶν, πρόεδρον μὲν τὸν ἐκ Δρέσδης κύριον Ρεϊχεμβάχιον [Reichenbach], γραμματέα δὲ τὸν ἐκ Ραδισβόνης [Regensburg] καθηγητὴν κύριον Φυρνεώρην [Furnrohr].

6] Ἡ δὲ τῶν γεωπονικῶν καὶ τεχνολόγων, πρόεδρον μὲν τὸν ἐκ Στυττογάρτης [Stuttgart] κύριον Ζενέκκαν [Zenneck], γραμματέα δὲ τὸν ἐξ Ἀννοβέρης κύριον Ρέδηνον [Reden].

Οὕτω δὲ ἐτελείωσεν ἡ πρώτη καθολικὴ συνεδρίασις.

Ἡ δὲ δευτέρα καθολικὴ συνεδρίασις ἔγινε τὴν 10 τοῦ Σεπτεμβρίου κατὰ τὴν 10 ὥραν π. μ. καὶ κατὰ πρῶτον ἐπρότεινε εἰς τὴν σύνοδον ὁ ἐν Ἑρλάγγῃ καθηγητὴς κύριος Δεῦπολδος, πρῶτος διευθυντὴρ τῆς συνόδου, νὰ ἐκλέξωσι τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ συγκροτηθῇ ἡ σύνοδος τὸ ἐρχόμενον ἔτος, λέγων, ὅτι εἰδική τις πρόσκλησις ἐκ μέρους πόλεως τινος δὲν ἔγινεν. Ὅθεν πρὸς τοῦτο ὠνομάσθησαν ἡ Ροστόκη [Rostoek], ἡ Γρειφισβάλδη [Greifswald], τὸ Βρωνσχβείκιον [Braunschweig], τὸ Γραϊκίον [Graetz], ἡ Βρέμη [Bremen], ἡ Βιεσβάδη [Wiesbaden], τὸ Μακονδιάκον [Mainz], ἡ Φρειβέργη [Freiberg] καὶ ἡ Γοττίγγη [Goettingen], αἵτινες καὶ ἄλλοτε ὠνομάσθησαν. Κατ' ἀρχὰς μὲν αἱ ψήφοι ἦσαν διηρημέναι διὰ τὴν Γρειφισβάλδην, καὶ τὸ Βρωνσχβείκιον, ἔπειτα δὲ διωρίσθη ὁμοφώνως τὸ Βρωνσχβείκιον καὶ πρῶτος μὲν διευθυντὴρ τῆς συνόδου ἐψηφίσθη ὁ κύριος Στρομβέ-

κιος, δεύτερος δὲ ὁ κύριος Πόκελος. Μετὰ τοῦτο προσεφω-
νησα ἐγὼ ἐκ μέρους τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου τὴν ἐπι-
συναπτομένην προσφώνησιν. Μετ' ἐμὲ δὲ ἐξεφώνησε λόγον
ὁ ἐκ Κολονίας κύριος Πειπέρους περὶ τῆς ἀνάγκης φιλοσο-
φικῆς καὶ θεωρητικῆς μαθήσεως τῆς οὐσίας τῆς φύσεως·
ἕστερον δὲ ἀνέγνωσεν ὁ ἐκ Ζεΐσης [Zeitz] κύριος Ζέληρος
[Zehler] λογίδριον περὶ τῶν περιπλανωμένων φώτων
[Jrrlichter], καὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οὗτος παρα-
σταίνει ταῦτα χημικῶς. Μετ' αὐτὸν δὲ ἐξεφώνησε λόγον ὁ
ἐξ Ἀννοβέρης κύριος Ρέδηνος, περιγράφων ἀστεϊῶς πως
τὴν κατάστασιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τὴν περὶ τὴν
φύσιν ἔρευναν εἰς τὸ οὕτω δὴ λεγόμενον ἐποὺράνιον
κράτος· ἔπειτα δὲ ἐξεφώνησε λογίδριον ὁ ἡμέτερος συν-
αδελφὸς κύριος Λανδέρηρος περὶ τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλή-
νων ζωγραφικῆς, καὶ περὶ τῶν ὅσα μετεχειρίζοντο οὗτοι
χρώματα εἰς τὴν ζωγραφικὴν ἕστερος δὲ πάντων ὁ ἐξ Ἰέν-
νης κύριος Κόχιος τελειώσας τὴν ὁποίαν εἰς τὴν πρώτην
καθολικὴν συνεδρίασιν διέκοψε πραγματείαν του περὶ τῆς
κατὰ τὸν Καύκασον περιηγήσεώς του. Οὕτω δὲ ἐτελείωσε
καὶ ἡ δευτέρα καθολικὴ συνεδρίασις περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥ-
ραν μ. μ.

Ἡ δὲ τρίτη καθολικὴ συνεδρίασις ἔγεινε τὴν 12 τοῦ Σε-
πτεμβρίου ὥραν 10 π. μ. ὁ Κύριος Ρέδηνος διένειμεν ἀντί-
τυπα ἐπιγραφῆς τοῦ Ἀρμινείου μνημείου παρομοίως καὶ
ὁ κύριος Διεδερόκρονος (LiederKron) ἐνδείγματα πρὸς σύ-
σταιν τοῦ παιδαγωγείου του. Εἰς τὴν συνεδρίασιν ταύτην
ἀπεδοκίμασεν ἡ σύνοδος τὴν γενομένην περὶ τῆς ἐξ ὀνόμα-
τος ἐκλογῆς τῶν βοηθῶν τῶν διευθυντῆρων τῆς συνόδου
τοῦ προσεχοῦς ἔτους, ἐγκρίνασα οἰκειότερον νὰ ἐκλέξω-
σιν αὐτοὶ οὗτοι κατὰ τὴν οἰκείαν των θέλησιν τοὺς
βοηθοὺς των. Ὁ κύριος Κάστηρος ἀνήγγειλεν εἰς ἀπου-
σίαν τοῦ ἐκ Μονάχου κυρίου Στεινείλου [Steinheil],
ὅτι ἡ τάξις τῶν φυσικοχημικῶν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε δο-
θῆ τὸ ζήτημα περὶ τῆς χρήσεως τῶν αὐτῶν μέτρων καὶ
σταθμῶν εἰς ὅλα τὰ φυσικοῖστορικὰ συγγράμματα, ἐνέ-
κρινε νὰ συνεννοηθῇ ἡ σύνοδος μετὰ τὴν Γερμανικὴν συμμαχί-

αν περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀξιοπόθου τούτου σκοποῦ. Ὁ ἐκ Βόνης κύριος Ἀρλῆς ἀνέλαβε τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ ἐπερωτήματος "μέχρι τίνας ἔφθασαν αἱ προπαρασκευαὶ πρὸς τὴν ἐντελῆ συντάξιν καθολικῆς φαρμακοποιίας. τῆς Γερμανίας" διαγράψας δὲ ἀκριβῶς ὅσα πρόκεινται ἀκόμη ἐμπόδια εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπιχείρημα, ἐξέθεσεν εὐκρινῶς καὶ τοὺς τρόπους, καθ' οὓς δύνανται ν' ἀφαιρεθῶσι τὰ προκείμενα ταῦτα ἐμπόδια, προτείνων νὰ μὴν ἀμεληθῇ μηδ' εἰς τὸ ἐξῆς ὁ περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἔργου λόγος. Μετὰ τοῦτον ἐξεφώνησε λόγον ὁ κύριος Ροῖσχος [Roesch] ἐκ Σχουενίγκης [Schweningen] περὶ τοῦ Κρετινισμοῦ καὶ τῆς ἐκ γενετῆς ἀβελτηρίας (Bloedsinn). ἔπειτα δὲ ἀνέφε-
 ρεν ὁ κύριος Κάστνηρος, ὅτι εἰς ἀπορρέυσαντα ἀμμίτην λί-
 θον εἰς Ἐλδοβούργον εὐρέθησαν γράμματα τοῖς τῶν Ῥω-
 μαίων προσόμοια. Ὁ καθηγητὴς κύριος Ἐνεμόσηρος ἐξ
 Ἰνσβρύκης [Innsbruck] ἐξεφώνησε λόγον περίεργον, εἰς
 τὸν ὅποιον ἐξέφηνεν ἣν ἔχει γνώμην περὶ τοῦ μαγνητισμοῦ
 καὶ τῆς ὁμοιοπαθητικῆς. Μετ' αὐτὸν δὲ ὁ κύριος Κάστνη-
 ρος περὶ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως καὶ κατ' ἐξοχὴν περὶ
 τῆς ἐν κενῷ τόπῳ κινήσεως· τέλος δὲ ὁ κύριος Στρομεύηρος,
 ὁ δεύτερος τῆς συνόδου διευθυντῆρ, ἐξεφώνησε λόγον ἀπο-
 χαιρετίζων τὴν ὁμήγουριν ὡς ἐξῆς.

Ἀξιοσέβαστος ὁμήγουρις!

Ἡ ὥρα ἐγγίζει, καθ' ἣν μέλλει νὰ διαλυθῇ ἡ χαροποῖος
 τρώντι ἡμῶν πανήγουρις, εἰς τῆς ὁποίας τὸν ἑορτασμόν συν-
 ἦλθετε εἰς τὴν τερπνὴν ἡμῶν Ἐρλάγγην ἀφ' ὅλα τὰ μέρη
 τῆς φιλτάτης ἡμῶν πατρίδος, ἀπὸ τὴν Ἀλγλίαν, ἀπὸ τὴν
 Σουηδίαν, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν Μελίτην, καὶ ἀπὸ
 τὴν Δακκίαν. Ἐκαστος ὑμῶν παλινοστεῖ δρομαίως εἰς τὴν
 πάτριόν του ἐστίαν, εἰς τὴν φίλην σύζυγον, εἰς τὰ φίλ-
 τατα τέκνα του. καὶ εἰς τὴν συνήθη τῶν ἀγαθῶν ἔργων του
 ἄσκησιν· εἶθε, ὦ φίλοι! νὰ φέρητε ἅπαντες φιλοφρόνους
 πρὸς ἡμᾶς ἐνθυμήσεις! εἶθε εἰς τὴν πατρίδα σας νὰ διη-
 γήσθε περὶ τῆς τερπνῆς ἡμῶν Ἐρλάγγης, περὶ τῶν πε-
 ριχωρίων καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς πολιτῶν, περὶ τῆς ἐπιτη-

δειότητος τῶν δημοσίων ἡμῶν καταστημάτων, περὶ τοῦ ζήλου πρὸς τὰς ἐπιστήμας καὶ πρὸς τὰς ἀναγκαίας εἰς ταῦτα συλλογὰς τῶν προϋσταμένων αὐτῶν! ἂν δὲ τυχὸν ταῦτα πάντα ἔσυρον ὀλιγώτερον τὴν προσοχὴν ὑμῶν, διότι εἰς ἄλλας μεγαλειτέρας ἀκαδημίας εἶνε ταῦτα πάντα ἀναλόγως καὶ μεγαλιέτερα καὶ πλουσιώτερα, ἕκαστος ὑμῶν θέλει βέβαια ἀναφέρειν εὐχαρίστως τὸ γιγαντιαῖον ἔργον τοῦ μεγάλου καὶ ὄντως φίλου τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους βασιλέως ἡμῶν, τὸν *Λουδοβίκον Ἰδρονόρον*, ὅστις ἀποπερατούμενος ἐντὸς ὀλίγου θέλει παρέξει εἰς τὰς Γερμανικὰς φυλὰς νέον ναυσίδρομον.

Ἄναμιμνήσκων ὑμᾶς οὕτω περὶ τῶν καλῶν ὑπὲρ τῆς Ἐρλάγγης φρονημάτων Σας, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἐβεβαιώθητε ἤδη, ὅτι ἡ κικῶς διαταλπισθεῖσα καὶ κατακριθεῖσα εὐσέβεια τῶν Ἐρλαγγαίων δὲν ὑπερβαίνει παντάπασιν τὴν κοινήν τῶν Γερμανῶν εὐλάβειαν, καὶ δὲν ἐμποδίζει κατ' οὐδένα λόγον τὴν διανοητικὴν πρόοδον ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐβεβαιώθητε, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης δὲν εἶνε κατώτεροι τῶν ὁμογενῶν τῶν οὔτε κατὰ τὰ γενναῖα φρονήματα, οὔτε κατὰ τὰ ἐνδοξα ἔργα. Ἡ ὑμετέρα σήμερον ἐνώπιον ἡμῶν παρουσία, κύριοι καὶ κύριαι, θέλει εἶσθαι πάντοτε ζωηρὰ εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν, καὶ λαμπρὰ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως ταύτης. Ἐπευχόμεθα λοιπὸν εἰς ἡμᾶς καλὸν κατευόδιον εἰς μόνην ἡμῶν παρηγορίαν ἔχοντες τὴν ἐλπίδα, ὅτι θέλομεν ἰδεῖ ὑμᾶς καὶ πάλιν τὸ ἐρχόμενον ἔτος μὲ ὑγείαν καὶ εὐθυμίαν εἰς Βρωνσφείκιον. Ἐρρώσθε.

Ὁ δὲ κύριος Μέγκης ἐκ Πυρομόντης ἐξεφώνησε τὸν ἐξῆς λόγον ἐκ μέρους τῆς ὁμηγύρεως.

Ἄξιότιμοι προϋστάμενοι καὶ προαγωγοὶ τῆς παρούσης συνόδου!

Μολονότι καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἠξιώθη νὰ διορισθῶ διευθυντὴρ τῆς 17ης. ἐν Πυρομόντη συνόδου τῶν φυσιογράφων καὶ ἰατρῶν, καὶ νὰ συγχαρῶ τοὺς ἐκεῖ προσελθόντας, φιλοτιμούμενος ἐξ ὅλης μου καρδίας πρὸς κοινήν εὐχαρίστησιν καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ σκοποῦ τῆς

μεγολοπρεπούς συνόδου· μολονότι καὶ εἰς τὴν ῥηθείσαν σύνοδον ἀπὸ βαθύτατον εὐγνωμοσύνης αἴσθημα ὀρμώμενος ἠναγκάσθην κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς καθολικὴν συνεδρίασιν νὰ ὁμολογήσω χάριτας πρὸς τὰ παρευρεθέντα τῆς συνόδου ἀξιώσιμα μέλη διὰ τὴν ὁποίαν ἔδειξαν πρὸς τοὺς διευθυντήρας συμπάθειαν καὶ φιλοφροσύνην· καὶ μολονότι ἀκόμη καὶ ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ φίλου Νόιγηράθου, ἐνὸς τῶν προῖσταμένων τῆς 16ης συνόδου καὶ διευθυντήρος ἑτέρας προλαβούσης συνόδου, ἀναστὰς προσεφώνησα κατὰ τὰ νομιζόμενα τὴν εὐχαριστίαν ἐκ μέρους αὐτῶν, μολοντοῦτο νὰ ὁμολογήσω καὶ ταύτην τὴν φορὰν ἐν ἐνόματι καὶ κατ' ἐντολήν τῶν παρόντων τῆς ἐν Ἐρλάγγῃ 18ης συνόδου πρὸς τοὺς προῖσταμένους αὐτῆς τὰς ὁποίας χρεωστοῦμεν εἰς αὐτοὺς χάριτας, εἶνε εἰς ἐμὲ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ὄχι μόνον τιμητικόν, ἀλλὰ καὶ εὐάρεστον, καὶ διότι ἀξιούμαι νὰ ὁμολογήσω τὰς χάριτας ἐκ μέρους τῆς λαμπρᾶς ὀμηγύρεως, καὶ διότι εἰς τὴν ὁμολογίαν ταύτην δύναμαι νὰ δηλοποιήσω μόνον ὅ,τι ἐγὼ ἰδίως αἰσθάνομαι.

Ὁ Μεγαλειότατος βασιλεὺς, τοῦ ὁποίου τὴν φιλοφροσύνην ἀπολαμβάνει ἤδη ἐκ τρίτου τῶν φυσιογράφων καὶ ἰατρῶν ἡ σύνοδος, ἠδύοκησε καὶ ταύτην τὴν φορὰν νὰ ὑποδεχθῆ εὐμενῶς τὴν σύνοδον. Εἰς αὐτὸν λοιπὸν χρεωστεῖται εὐσεβᾶτως ἡ εὐγνωμοσύνη ἡμῶν, τὴν ὁποίαν παρακαλοῦμεν τοῖς διευθυντήρας νὰ προσφέρωσι πρὸς τὸν μεγάλῳφυχον μονάρχην των. Εἶθε αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι καὶ ἡ ἱατρικὴ νὰ χαίρωσι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ προστασίαν! εἶθε αὐταὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος τὰ μέγιστα συντείνουσαι νὰ ἦνε πάντοτε καὶ εἰς τὸν οἶκον καὶ εἰς τὰς πολιτείας αὐτοῦ ὀλβιοεργοί!

Ἔμεις δὲ, ὦ καλοὶ καγαθοὶ Δεύπολδε καὶ Στρομεύηρε! ἀναδεχθέντες τὴν ἐπίστασίαν τῆς παρούσης συνόδου δικαίως ἀξιούτε πρὸ πάντων τῆς βαθυτάτης ἡμῶν εὐχαριστίας. Ἔμεις ἐπιμελήθητε μὲ τὴν μεγίστην καὶ παντὸς ἐπαίνου ἀξίαν πρόνοιαν καὶ δραστηριότητα, παρέχοντες ἀφειδῶς πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὸν κύριον τῆς συνόδου σκοπὸν, καὶ εἰς τὴν στενὴν οἰκείωσιν τῶν μελῶν αὐτῆς πρὸς

ἄλληλα· ἐπληρώσατε ἐντελῶς καὶ πρὸς χαρὰν ἡμῶν ὄλων τὰ ἔργα τῆς διευθύνσεως, τὰ τὸ διανοητικὸν καὶ τὸ ὑλικὸν συμφέρον ἀφορῶντι. Νὰ ὁμολογήσω δὲ τοῦτο δημοσίως πρὸς ὑμᾶς ἐν ὀνόματι καὶ ἐνώπιον ὅλης τῆς ὀμηγύρεως πρὶν ἔτι ἀπέλθωμεν, εἶνε εἰς ἐμὲ καθῆκον ἄσπαστον καὶ τιμητικὸν ἐπίσης· ἄσπαστον μὲν διὰ τὴν πρὸς ὑμᾶς ἰδιαιτέραν φιλίαν μου· τιμητικὸν δὲ, διότι ἡ παρούσα λαμπρα ὀμηγυρίς τῶν φυσιογράφων καὶ ἰατρῶν, τὸ ἐνταῦθα πανεπιστήμιον καὶ ἅπας ὁ χορὸς τῶν φυσικῶν καὶ ἰατρῶν καταλέγουσιν ὑμᾶς μεταξὺ τῶν ἀξιωσεβάστων συναδελφῶν των. Ὑμεῖς μὲ ἴσον ζῆλον καὶ ἐπιτυχίαν προσεφέρατε τὴν λατρείαν ὑμῶν εἰς τὴν φυσικὴν καὶ ἰατρικὴν ἐπιστήμην· καὶ μὲ τὰ ὀνόματα ὑμῶν συνδέεται ἤδη ἡ ἀνάμνησις ἐνδόξου ὠφελείας εἰς τε τὰς θεωρητικὰς καὶ τὰς πρακτικὰς ἐκείνας ἐπιστήμας, τῶν ὁποίων λάτραι εἴμεθα καὶ ἡμεῖς· ἡ δὲ ἰσορῖα αὐτῶν θέλει ἐγχαρίξει ταῦτα ἐνδόξως εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους. Τὸ κατὰ τὴν ἡμετέραν σύνοδον, ἡ καλλιῆσις εἰς ὑμᾶς ἰκανοδοσία εἶνε, ὅτι ὁμιλοῖς ἐπίσημος ἀνδρῶν ἐνδόξων ἐγγύθεν καὶ πύργῳθεν ἐπῆλθε κληθεὶς παρ' ὑμῶν· ἐξὲ δὲ βέβαιον, ὅτι ἅπαντες ἡμεῖς εὖρομεν εἰς ὑμᾶς καὶ δι' ὑμῶν πλουσίαν πρόσοδον καὶ τροφήν διὰ τε τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ ὅτι ἅπαντες εὐχαρίστως καὶ εὐγνωμόνως δέλομεν ἀναμιμνήσκεσθαι τὴν ἐνταῦθα ἡμῶν διατριβήν.

Μεγίστην εὐγνωμοσύνην χρεωστοῦμεν καὶ εἰς τὴν τρόφιμον Φριδερικο-Αλεξανδρινὴν ἀκαδημίαν, ἣτις πρὸς ὑμῖν παρέσχεν εἰς ἡμᾶς φίλους καὶ βοηθοὺς καὶ ἄλλους πολλοὺς καλοὺς κάγαθοὺς ἀνδρας καὶ τῶν λοιπῶν σχολῶν τὰ σεβαστὰ μέλη· παρεχώρησεν εἰς ἡμᾶς τὰς στοὰς καὶ τοὺς δόμους τῆς, τὴ μουσεῖα καὶ νοσοκομεῖά τῆς, διὰ τὰ ὠφελήθωμεν ἐκ τούτων· εἶθε αὕτη καὶ ἀνάπτυξιν νὰ λάβῃ περιφανεστέραν καὶ αὐξήσιν εὐδαιμονεστέραν!

Χάριτας ἐκ βάθους καρδίας ὁμολογοῦμεν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς πόλεως, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς δύο δημάρχους τῆς καὶ διὰ τὴν μεγάλην των προθυμίαν, τὴν ὁποίαν ἔδειξαν πολυτρόπως πρὸς πᾶσαν τῆς συνόδου εὐκολίαν, καὶ

διὰ τὰ χαρμόσυνά των, τῶν ὁποίων καὶ χθὲς ἀκόμη πανηγυρικῶς μᾶς ἠξίωσαν.

Χάριτας μεγάλας ὁμολογοῦμεν καὶ εἰς ὄλους τοὺς ἀγαθοὺς πολίτας ἄνδρας, γυναῖκας καὶ νεάνιδας τῆς πόλεως Ἐρλάγγης διὰ τὰ δείγματα τῆς φιλοφροσύνης των, μὲ τὴν ὁποίαν εὐκόλυναν τὴν ἐνταῦθα διατριβὴν, κατέστησαν τερπνὴν καὶ εὐάρεστον τὴν συναναστροφὴν καὶ ἐκόσμησαν τὴν πανήγυριν ἡμῶν. Παρομοίως ὁμολογοῦμεν χάριτας καὶ εἰς τὰς γείτονας πόλεις Νυρεμβέργην καὶ Βαμβέργην διὰ τὰς πρὸς ἡμᾶς προσκλήσεις των. Αἱ προσφιλέστεραι ἀγαπήσεις θέλουν ἐπαναγάγει ἡμᾶς εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν καὶ διὰ παντὸς θελομεν ἀναβλέπει διὰ τῆς μνήμης εὐθύμως καὶ εὐχαρίστως εἰς τὴν ἐν τῇ ποθητῇ Ἐρλάγγῃ διατριβὴν ἡμῶν. Ζήτω ὁ βασιλεὺς! ζήτωσαν οἱ διευθυντῆρες τῆς παρούσης συνόδου! Ζήτω τὸ πανεπιστημεῖον καὶ ἡ Ἐρλάγγη, οἱ ἄνδρες, αἱ γυναῖκες, καὶ αἱ νάνιδες αὐτῆς, ζήτωσαν ἅπαντες!

B.'

Αἱ καθ' ἑκάστην τάξιν συνεδριάσεις.

Εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην καθολικὴν συνεδρίασιν ἤρχισαν τὴν ἀκόλουθον, 9 Σεπτεμβρίου, αἱ ἐκάστης τῶν εἰρημένων τάξεων συνεδριάσεις, ὡς ἐξῆς.

1. Εἰς τὴν τῶν ἀνθρωπολόγων καὶ ἰατρῶν.

7. Σεπτεμβρίου.

Ὁ ἐκ Βερολίνου κύριος Σίμων ἀνέγνωσε πραγματεῖαν περὶ τινῶν μερῶν τῆς χημείας τῶν ὀργανικῶν ὄντων, ἰδίως δὲ περὶ τῶν συστατικῶν μερῶν τοῦ αἵματος· μετὰ τοῦτον δὲ ὁ ἐκ Βυρσοβούργου κύριος Τέξτωρ ἐκόινωσε παρατηρήματα περὶ γεννέσεως καὶ φύσεως τῶν ἐν τοῖς οὖροις λίθων, δείξας ἐν ταυτῷ καὶ σπάνιον παρασκεύασμα αὐτομάτου ἀποθρύψεως λίθου ἐν τῇ οὐροδόχῳ κύστει. Οἱ πλείστοι τῶν ἐνταῦθα ἰατρῶν συνήχθησαν περὶ τὴν 8 ½ ὥραν π. υ. εἰς τὸ τῆς χειρουργικῆς νοσοκομείου, ἐνῷ πρῶτον ἐδείχθησαν διάφορα νοσήματα καὶ δύο συγγενῆ κατ' ἰσχίον ἐξαρθρή-

(ΤΟΜ. Γ' ΦΥΛ. Γ')

ματα [luxatio congenita] τοῦ μηροῦ, ἔπειτα δὲ ἐνήργησαν ὁ μὲν κύριος Στρομεύηρος τὴν τενοντοτομίαν εἰς δύο ἀρ-
 ρώστους, τὴν μὲν κατὰ τὸ γόνυ, τὴν δὲ κατ' ἀμφοτέρους
 τοὺς πόδας εἰς ἰ π π ὀ π ο δ α [pes equinus]. ὁ δὲ κύριος
 Τέξτωρ ἐνήργησε χειρουργίαν πρὸς ἔξωσιν νεκρωθέντος ὀ-
 στοῦ κατὰ τὸν μηρὸν ἐνήργησε δὲ ταύτην με τὸν ὀ σ τ ε ο
 π ρ ἰ σ τ η ν ἢ τὸ ὀστεοτόμον [osteotom] παρόντος καὶ
 συνεργοῦντος καὶ τοῦ κυρίου Ἑίνου [Heine] τοῦ ἐφευρε-
 τοῦ τοῦ ῥηθέντος ἀξιολόγου χειρουργικοῦ ὄργάνου.

9. Σεπτεμβρίου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προλαβού-
 σης συνεδριάσεως διεμοιράσθη φυλλάδιον ἐπιγεγραμμέ-
 νον " ἡ θερμὴ πηγὴ ἐν Διππισπρίγγῃ παρὰ τοῦ κυρίου
 Μεύηρου καὶ Σχμίτου ἔπειτα δὲ ὁ κύριος Βίσχοφος ἐκοί-
 νωσε θεωρίας περὶ τῶν ἐπικρατούντων πυρετῶν, λέγων ὅ-
 τι τῶν χρόνων μας οἱ πυρετοὶ εἶνε μὲν προσόμοιοι, ὄχι δὲ
 οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Βλεννώδεις πυρετοὺς, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ
 θεωρήσωμεν αὐτοὺς οὐδὲ ὡς τύπον, ἐξιστορήσας δὲ ἐν συν-
 ὄψει τὸν ἐπικρατοῦντα εἰς τὴν παρούσαν ἑκατονταετηρίδῃ
 χαρακτηῖρα αὐτῶν δοξάζει, ὅτι οἱ πυρετοὶ ἐκείνοι δύνανται
 γὰρ χαρακτηρισθῶσι προσφυστάτα ὡς εἰλεονευρικοὶ πυρε-
 τοί. Ὁ καθηγητὴς κύριος Στρομεύηρος ἐπαρουσίασεν ἄν-
 θρωπον, ὅστις ἔπαθε δυσειδείαν τοῦ ἀριστεροῦ ὠτὸς διὰ
 γάγγραιναν τοῦ κυτταρώδους ἰστοῦ καὶ ἐκπύησιν τοῦ ἐπι-
 κειμένου δέρματος. Ὁ δὲ κύριος Φῦξος (Fuchs) ἀνέφερεν
 ἐν συντόμῳ ἀγγελίαν τοῦ ἐν Οὐϊσβάδῃ ἰατροῦ Ζαΐου (Zais)
 τὸν κατὰ τὸ 1839 ἔτος ἐν Οὐϊσβάδῃ ἐπικρατήσαντα πυρε-
 τὸν ἀφορῶσαν. Ὁ κύριος Δυτρεπόντος εἶπεν, ὅτι ἦτο καὶ
 αὐτὸς ἐκεῖ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον, καὶ ἐβεβαίωσεν, ὅτι
 κανεὶς τῶν ἐκεῖσε 15,000 ξένων δὲν ἐπιάσθη ἀπὸ τὸν ῥηθέν-
 τα πυρετὸν, εἰπὼν πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ διάθεσις καὶ τὰ αἷτια
 τῆς νόσου ὑπῆρξαν ἴσως πρὸ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν οἱ ἄνθρω-
 ποι μεταχειρίζονται τὰ ἐκεῖ λουτρά, καὶ ἡ πρὸ τοῦ πυρε-
 τοῦ τούτου ἐπικρατήσασα διάρροια προδιέθεσεν ἴσως εἰς
 αὐτὸν τοὺς κατοίκους ὁ κύριος Μεύηρος ἐκ Βουκουρεζιάων

εἶπεν, ὅτι ὁ πυρετὸς ἐπέσκηψε καὶ εἰς τὰς ἡγεμονίας τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μάλιστα δὲ εἰς τὸ στρατιωτικόν, ἔπαυσε δὲ κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον τοῦ παρόντος ἔτους· ὁ κύριος Βίσχοφος εἶπεν, ὅτι δὲν εἶδέ τι τὸν πυρετὸν τοῦτον μiasματικὸν ἐμφαίνον· παρρομοίως οὐδὲ ὁ Φῦξος· ὁ δὲ Κύριος Ῥοῖσχος εἰς μίαν μόνην οἰκογένειαν ἐπαρτήρησε τοῦτο. Ὁ ἐκ Βαμβέργης κύριος Σιέβερτος ἀνέγνωσεν ἔπειτα περὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Καλομέλιτος [1], μάλιστα δὲ περὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐνεργείας εἰς μεγάλας καὶ συχνὰς δόσεις λαμβανομένου· ἠθέλησε δὲ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ φάρμακον τοῦτο δὲν ἔχει οὐδεμίαν πρὸς τὸ ἦπαρ ἰδιάζουσαν σχέσιν, αἱ δὲ τὰς ὁποίας ἐνεργεῖ κενώσεις τῆς κάτω κοιλίας δὲν εἶνε χολώδεις· συνεργεῖα δὲ τοῦ φαρμακοποιοῦ Κιρχγεσνήρου ἀναλύσας τὰ ἐκ τοῦ καλομέλιτος χρωματισμένα κόπρανα εὔρε παρὸν τὸ μέταλλον εἰς τὴν πρᾶσινομέλανα τούτων ἀθάραν· ἐπὶ τέλος δὲ ἐπρότεινε νὰ συμφωνήσωσι πρὸς δοκιμασίαν πλειοτέρων φαρμάκων καὶ νὰ κοινοποιήσωσι τὸ περιγεγόμενον εἰς τὴν ἐφεξῆς σύνοδον. Καὶ ὁ μὲν κύριος Ἀρλῆς ἐπρότεινε εἰς δοκιμασίαν τὸ χλωρίον· ὁ δὲ κύριος Βίσχοφος τὸ θειωμένον κάλιον [Hepar sulphuris], ὡς ἐν τῶν δραστικωτέρων φαρμάκων πρὸς τὴν καταρρόην, πρὸς τὴν ὑμενογόνον κυνάγχην, πρὸς τὴν ὀξείαν καὶ χρονίαν ἀρθρίτιν κτλ. ὁ δὲ κύριος Σιέβερτος τὸ κολχικόν· ἐψηφίσθη δὲ νὰ δοκιμασθῶσι τὰ τρία ταῦτα φάρμακα· τέλος δὲ ὁ κύριος Φόρστηρος ἀνέγνωσε περὶ τοῦ κατὰ τὴν χώραν τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου εἰς τὸν κοιλιακὸν τύφον γινομένου ἤχου.

Εἰς δὲ τὸ χειρουργικὸν νοσοκομεῖον ἐδείχθησαν ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων ἀπὸ χειρουργικὰ πάθη θεραπευθέντων ἀρρώστων καὶ τρεῖς, οἵτινες ἰάθησαν ἐντελῶς ἀπὸ τὸν μακαρίτην Ἰαλγήρον, καθηγητὴν τῆς χειρουργικῆς εἰς τὸ ἐν Ἐρλάγγη Πανεπιστημίον, δι' ἀποπρίσεως τῶν τερηδονισμένων ὀστέων· ἔπειτα ἐπαρουσιάσθη νέος τις μικρὸν τι καχεκτικὸς, ὅστις ἔφερεν ὄγκον ὑπερμεγέθη κατὰ τὸ ἄνω μέρος

(1) Ἡ διατριβὴ αὕτη θέλει τυπωθῆ ἐφεξῆς εἰς τὸν Ἀσκληπιόν.

τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ· οἱ πλείστοι τῶν περιστώτων εἶπον ἐκ συμφώνου, ὅτι ὁ ὄγκος οὗτος ἦτο ψυχρὸν ἀπόστημα [tumor frigidus]. Ἄλλ' ἐπειδὴ τινες ἀμφίβιλλον περὶ τούτου, ὁ καθηγητὴς Κ. Στρομεύηρος, πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς προηγουμένης διαγνώσεως, παρεκέντησε τὸν ὄγκον μὲ τὴν τρίγωνον ἀκίδα, ἐξ οὗ ἔρρευσε ὑγρὸν πολὺ ὀρρώδες καὶ πυῶδες· μετὰ τοῦτο ἐνήργησεν ὁ ἰατρὸς Β. Λαγκεμβέκιος τὴν χειρουργίαν τοῦ λαγωχείλου [operatio adlabium leporinum] εἰς δωδεκαετὲς κοράσιον κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Δείου του μόνον μὲ τὴν δι' ἄμματος ῥαφὴν [per suturam nodosam]. Ἐπειτα δὲ ὁ ἐκ Βυρσοβούργου καθηγητὴς Κύριος Ἐίνης ἐνήργησε τὴν τομὴν ταῦ Ἀχιλλείου τένοντος μὲ μαχαίριον στενὸν καὶ εὐθύωρον εἰς κοράσιον ῥαιβὸν [vagus] κατὰ τὸν ἀριστερὸν πόδα. Μετὰ τοῦτο ὁ ἐν Ἀνσβάχῃ ἰατρὸς Κ. Εὐδηιορεῖχος (Heydenreich) ἐνήργησεν εἰς εἰκοσαετῆ νέον κατ' ἀμφοτέρους τοὺς πόδας πάνυ ῥαιβὸν τὴν τομὴν τοῦ Ἀχιλλείου τένοντος, τοῦ τένοντος τοῦ καμπτήρος τοῦ μεγάλου δακτύλου, καὶ, τοῦ τένοντος τοῦ προσθίου κνημαίου, κατὰ τὸν ἕτερον πόδα. Ἐπὶ τέλους δὲ ὁ ἐν Ἐρλάγγῃ καθηγητὴς κύριος Στρομεύηρος ἐνήργησεν εἰς εἰκοσαετῆ νεάνίδα ἐπὶ τὴν δεξιὰν πλευρὰν ῥαιβόκρανον (caput obstipum) τὴν τομὴν τῆς κατὰ τὸ στέρνον μοίρας τοῦ σερνοκλειδομαστοειδίτου μυὸς μὲ τὸ παρ' αὐτοῦ ἐφευρεθὲν μυοτόμον.

10. Σεπτεμβρίου.

Ὁ κύριος Νεέφης [Neéff] ἐκ Φραγκφούρτου ἐπρότεινε εἰς δοκιμασίαν καὶ τὸ ἄλικὸν ὄξυν, ἐπειδὴ τὸ χλώριον μεταβάλλεται πάντοτε εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἢ πρότασις αὕτη ἀπεδοκιμίσθη· ἔπειτα δὲ ὠμίλησεν ὁ κύριος Δυτρεπόντος περὶ μικροσκοπικῶν ἐξετάσεων τοῦ γυναικείου γάλακτος, εἰς τοῦτο δὲ ἐξήγησαν ὀλίγα τινα ὅ τε κύριος Βίσχοφος καὶ ὁ Σίμων. Ὑστερον δὲ ὠμίλησεν ὁ κύριος Τέξτωρ περὶ ἀναγεννήσεως τῶν ὄστων μετὰ τὴν ἀπόπρισίν των, πρὸς τοῦτο ἔπειτα ἔδειξεν ὁ κύριος Ἐίνης παρασκευάσματα ζώων, τὰ ὅποια μαρτυροῦσι τραγώτατα, ὅτι ὀλόκληρα ὄστᾶ ἐξαιρεθέντα δύνανται, ἐὰν δὲν βλαφθῇ τὸ περίσσειον, νὰ ἀναγεν-

νηθῶσιν ὀλοσχερῶς μὲ τὰς διαφόρους ἐπιφύσεις των καὶ μὲ αὐτὸν τὸν μυελουχοῦν αὐλόν των· ὁ δὲ κύριος Μύνζης [Münze] ὠμίλησε περὶ νοσηρᾶς πλάσεως τῶν ὀστῶν, δείξας ἐν ταυτῷ καὶ παρασκευάσμα ὑπερτροφίας τῶν συσταίνοντων τὸ κατὰ τὸ γόνυ ἄρθρον ὀστῶν.

Εἰς δὲ τὴν μετὰ μεσημβρίαν γενομένην συνεδρίασιν ἔδειξεν ὁ κύριος Νεέφφης ὄργανον, μὲ τὸ ὅποῖον διοικεῖται καὶ μετριάζεται κατὰ τὸ δοκοῦν ὁ ἠλεκτρισμός· ὁ δὲ κύριος Μείσσηρος ἐκ Δειψίας ἐκοίνωσε τὴν μέθοδόν του, καθ' ἣν ἐνεργεῖ τὴν τεχνητὴν ἐξάμβλωσιν, ἣτις συνίσταται εἰς τὴν σχάσιν τοῦ ἐμπεριέχοντος τὸ ἔμβρυον Ξυλακίου κατὰ τὸν πυθμένα τῆς μήτρας, καὶ τὴν ὁποῖαν αὐτὸς ἐνήργησεν ἐννεαίκις εὐτυχῶς διὰ τε τὴν μητέρα καὶ τὸ βρέφος· ὁ δὲ κύριος Σίμων ἐπρότεινε νὰ διορισθῇ ἑφημερίς, δι' ἣς νὰ κηρυχθῶσιν ὅλα τὰ ἐρωτήματα, ὅσων ἡ λύσις κρίνεται ἀξία διὰ τὴν προσεχῆ σύνοδον καὶ πρὸς τοῦτο ἐνεκρίθησαν τὰ Χρονικὰ τοῦ Σχμιέθου [Die Schmiett' schen Jahrbücher].

Εἰς δὲ τὸ χειρουργικὸν νοσοκομεῖον ἐνήργησεν ὁ κύριος Στρομεύηρος τὴν ὀλορρίζει χειρουργίαν (Radicaloperation) βουβονοκλήλης κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Γερδῦ εἰς ἐκκαλεικοσαέτη ἄνδρα· ἔπειτα δὲ τὴν τομὴν τοῦ Ἀχιλλείου τένοντος, καὶ τοῦ τένοντος τοῦ καμπτήρος τοῦ μεγάλου δακτύλου εἰς νεανίαν ἰππόποδα· ἐτέραν δὲ τενοντοτομίαν εἰς τὴν κατὰ τὸ γόνυ καμπὴν διὰ συνολκὴν τοῦ γόνατος, χοιραδικῆς ἀρθροκάκκης ἔκγονον. Μετὰ τοῦτον ὁ ἐκ Νυρεμβέργης κύριος Διέξης ἐνήργησεν ἐπιτυχῶς τὴν ἐξαίρεσιν γλαυκοματώδους φακοῦ. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐπαρουσιάσθησαν διάφοροι περιέργοι ἀσθενεῖς καὶ ἰαθέντες ἄνθρωποι, ἐν οἷς ἦτον ἄνῆρ^ς τις, εἰς τὸν ὅποιον διὰ κίνδυνον αἰμορραγίας ἠναγκάσθησαν νὰ περιδέσωσι τρίς τὴν αἰμορραγοῦσαν μηριαίαν ἀρτηρίαν· ἐκ τούτου ὀρμώμενοι ὁ κύριος Τέξτωρ καὶ Βαλίγκιος διηγήθησαν τὰ πολλοῦ λόγου ἀξία παρατηρήματα καὶ πειράματά των, ἐκ τῶν ὁποίων μαρτυρεῖται, ὅτι ἐνίοτε διανοίγεται καὶ πάλιν ὁ ἀποφραχθεὶς σωλὴν τῆς περιδεθείσης ἀρτηρίας· τὴν δὲ πέμπτην ὥραν μ. μ. ὁ κύριος Β. Ἐτῆς ἀπέ-

δειξε τὰς ὁποίας παρέχει μεγάλας ὠφελείας ὁ παρ' αὐτοῦ ἐφευρεθεὶς ὀστεοπρίστης [osteotom].

11. Σεπτεμβρίου.

Ὁ Πρόεδρος κύριος Ἀρλῆς ἐπαρουσίασεν ἀπὸ τὰς Σαλεύσας πραγματείας 1] Πραγματείαν τοῦ ἱατροῦ Ἐγγελλμάννου περὶ τοῦ θυμικοῦ ἄσθματος [asthma thymicum]. 2] Πραγματείαν τοῦ ἐκ τῆς πόλεως Πράγας ἱατροῦ Βατικᾶ περὶ τῆς σταυρωτῆς Γεντιαννῆς (gentiana cruciata) ὡς νέου διαλύττου, καὶ ὁ κύριος Βίσχοφος ἔδειξε τὴν βοτάνην ταύτην ξηράν. 3] Πραγματείαν περὶ τῆς χρήσεως τῶν αὐτοφυῶν ἐν Κρεῦσναχίῳ ὑδάτων παρὰ τοῦ ἱατροῦ Οὐεσβαδῆνον· ὁ δὲ κ. Ἀρλῆς, Δυτρεπόντος καὶ Κάστηρος ἀνέφερον παρατηρήματα περὶ τῆς παρὰ τῷ Νεοσαδίῳ (Neustadt) Σαλισβουργίου πηγῆς· ταυτοχρόνως δὲ ἔδειξεν ὁ Κ. Κάστηρος παρασκευάσμα ἴδιον, μὲ τὸ ὁποῖον οὗτος δοκιμάζει τὴν θερμοκρασίαν τῶν ὑδάτων· ὁ δὲ κύριος Ὁφμανος ἀνέφερε περὶ πραγματείας τινος παρὰ τοῦ ἱατροῦ Βύγδου (Bugde) πεμφθείσης, ἣ ὁποία ἐμπεριέχει δόξας τινὰς περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐγεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ εἰς τὰς κινήσεις τοῦ σώματος τοῦ ζῶον· ὁ δὲ κ. Ροῖσχος, (Roesech) ἀνέγνωσε σύντομον διατριβὴν, ἐν ᾗ παραινεῖ νὰ διδωμεν πρὸς τὸν κοιλιακὸν τύφον (typhus abdominalis) τοῦ καλομέλιτος σπανιωτέρας μὲν ἀλλὰ μεγαλειτέρας δόσεις, προτείνας συγχρόνως νὰ δοκιμάσωμεν ἀκριβέστερον καὶ τὸ ἀγοραῖον ἀμμωνιακὸν ἄλας. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ κύριος Βίσχοφος ἐπήνεσε τὸ θειωμέναν κάλιον [Hepar sulphuris] πρὸς τοὺς κατάρρους· ἔπειτα δὲ ἔδειξε τὴν ἀντλητήριον καλουμένην σικυίαν καὶ νέαν διάρθωσιν τῆς χειρουργικῆς λαβίδος ἀπὸ τὸν ἐν Παρισίοις Σχαρίερον, τῆς ὁποίας ὅμως τὴν χρηστότητα ἀιήρσεν ὁ κύριος Τέξτωρ, λέγων, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν μεγαλειτέραν πίεσιν μὲ ταύτην, ὅταν τὸ ἐλατήριον αὐτῆς ἀρχίσῃ νὰ ἐξασθενῇ· ὁ κύριος Δυτρεπόντος ἔδειξε περίεργον παρασκευάσμα ὄγκος ἰνώδης ἀπὸ τὸν ἀνιόντα κλάδον τοῦ ὄστου τοῦ ἀριστεροῦ ἰσχίου ἐκφυόμενος εἰς μὲν τῆς κυοφορίας τὸν καιρὸν ἀπέφρασεν ὄλον τὸν κολεόν, εἰς δὲ τοῦ τοκετοῦ

Ἐνεργεῖα τῆς φύσεως ἐγένετο μαλακός, ὥστε δὲν ἐμπόδιζε τὸν διὰ τῆς προβολῆς τῶν ποδίων πρῶτον, καὶ διὰ τοῦ ἐξελευσμοῦ τῆς κεφαλῆς ἔπειτα μὲ τὸν ἐμβρουλικὸν τοκετὸν ὁ κύριος Τέξτωρ ἐνήργησε καιρὸν τινα μετὰ τὸν τοκετὸν τὴν δυσεξέργαστον καθαιρέσιν τοῦ ὄγκου τούτου, ἐκ τῆς ὁποίας ἔγεινε τοσοῦτον σφοδρὰ αἰμορραγία, ὥστε ἐπήλθε λειποθυμία, πολλὰς ὥρας διαρκέσασα· δὲν ἔγεινεν ἐπιπωματώσις καὶ ἡ αἰμορραγία ἐπεσχέθη αὐτομάτως, ἡ δὲ γυνὴ ἰάθη μὲ τὴν ἀπλουστάτην ἀγωγὴν. Ὁ ὄγκος οὗτος, ὅστις ἐν καιρῷ τῆς καθαιρέσεως διετμήθη, εἶνε ὅσον πυγμῆς ἀνδρὸς μέγας· ἡ περίστασις αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν κ. Τέξτωρα νὰ ὀμιλήσῃ εἰς τὴν συνεδρίασιν ταύτην κλαστικῶς περὶ τῶν ἐν ταῖς χειρουργίαις αἰμορραγιῶν ἐν γένει, αἵτινες εἶναι εἰς αὐτὸν μέχρι τῆς σήμερον αἰνιγματώδεις, ὥστε τῷ εἶνε πολλάκις ἀκατανόητον, διὰ τί εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν χειρουργίαν ἢ μετέπειτα νὰ γίνηται ἢ νὰ μὴ γίνηται αἰμορραγία. Μετὰ ταῦτα ὁ κύριος Λαγκεμβέκιος ὁ νέος ἀνέγνωσεν ἅτινα ἔκαμε παρατηρήματα περὶ τῶν νηματοειδῶν μυκήτων [Fadenpilzen] εἰς τὰς ἐσχάρας πολλῶν ἐξανθημάτων, καὶ εἰς ὄγκον γεννηθέντα ἴσως ἐξ ἀποσκήψεως εἰς τὸν ἐγκέφαλον· εἰς τοῦτο εἶπεν ὁ κ. Φῦξος [Fuchs], ὅτι ἢ τοιαύτη τῶν μυκήτων πλάσις, γίνεται μόνον εἰς τὰ χοιραδικὰ ἐξανθήματα. Εἰς δὲ τὸ χειρουργικὸν νοσοκομεῖον ὁ κύριος Ἑρξης [Herz] ἐνήργησε τὴν τενοντοτομίαν κατὰ τὸ γόνυ πενταετοῦς παιδίου· ἔπειτα δὲ ὁ κύριος Τέξτωρ ἐνήργησε κατὰ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἀρρώστου, τοῦ ὁποίου ἡ κατὰ φύσιν κόρη ἦτον ἀπεφραγμένη ἀπὸ προηγουμένως γενόμενον διῦδρωμα, τεχνητὴν κόρην διὰ διαλύσεως τῆς ἱριδος, ἐν ταυτῷ δὲ καὶ τὴν κατάκλισιν τοῦ γλαυκωματώδους φανέντος φακοῦ.

Ἀπὸ τοὺς παρουσιασθέντας ἀρρώστους καὶ ἰαθέντας ἦτο καὶ εἰς τεσσαρακοντούτης τὴν ἡλικίαν, τοῦ ὁποίου πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους μετὰ ἀπόθραυσιν μέρους τοῦ ὀστοῦ τοῦ βρέγματος καὶ τοῦ ἰνίου, ἀφηρέθη εὐθὺς καὶ πρὶν ἔτι γίνωσι καταφανῆ σημεῖα κακώσεως τοῦ ἐγκεφάλου, ὅσον τριῶν τετραγωνικῶν δακτύλων μέγα ὀστοῦν διὰ τῆς ἀνα-

τρήσεως. Τὸ δέρμα εἶχε κακωθῆ ἐπισήμως, ἡ δὲ παχεῖα μὴνυξ ἦτον ἀπαθής· ἡ χειρουργία ἀπέβη καλῶς, καὶ τὸ τρήμα εἶχεν ἀναπληρωθῆ ἤδη κατὰ μέγα μέρος μὲ οὐσίαν πωρῶδη. Τῶν παρόντων ἰατρῶν οἱ μὲν, καὶ μάλιστα ὁ κ. Τέξτωρ ἦσαν ἐναντίοι τῆς προφυλακτικῆς ταύτης ἀνατρήσεως, ἐπιστηρίζοντες τὴν γνώμην εἰς τὴν ὁποίαν εἶχαν λάβει μέχρι τοῦδε πείραν. Οἱ δὲ ὁμοίως ἐκ πείρας ὁρμώμενοι ἦσαν ὑπὲρ αὐτῆς· ὁ δὲ καθηγητὴς κύριος Στρομεύηρος εἶπεν, ὅτι θεωρεῖ τὰ τοιαύτης φύσεως τραύματα, ὡς τὰ ἐπιπλεγμένα κατάγματα τῶν ὀστέων εἰς ἄλλα τοῦ σώματος μέρη. "Ὅθεν πᾶς χειρουργὸς θέλει βέβαια ἐξαιρέσει ὅλα τὰ ἐν εἴδει παρασχίδων ἀποτεθραυσμένα καὶ ἔκλυτα κείμενα ὀστάρια, διὰ τί δὲ ὄχι καὶ ἐνταῦθα;

12 Σεπτεμβρίου.

Ὁ κ. Μεύηρος ἀνέφερε περὶ τῆς ἤδη ῥηθείσης καὶ περὶ τοῦ θυμικοῦ ἄσθματος πραγματευομένης διατριβῆς τοῦ κ. Ἐγγελμάνου παρατηρήσεις τινὰς, ἔπειτα δὲ ἐκοινοποίησεν ἀξιόλογον ἱστορίαν ἀνευρύσματος τῆς κατὰ τὸν θώρακα ἀορτῆς, τὸ ὁποῖον ἀπειργάσατο ὄγκον κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ ἐξήλειψε πλευράς τινὰς κατὰ τὸν τόπον τοῦτον. Μετὰ ταῦτα δὲ ὠμίλησεν ὁ κ. Ροῖσχος περὶ πραγματείας τοῦ κ. Γαιγῆρου "τὴν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον πτωχείαν κατὰ τὸν Κρετινισμόν ἀφορώσας", δείξας ἐνταυτῷ καὶ ἀπεικασματά τινα. Ὁ δὲ κ. Στράνσκης ἀνέγνωσε πραγματείαν περὶ τῆς σχέσεως τῆς ἰάσεως πρὸς τὴν νόσον, τοῦτο πρὸ πάντων ἀναφέρων, ὅτι τὸ αὐτὸ νόσημα παύεται μὲ πᾶν διάφορα βοηθήματα. "Ἦστερον δὲ ἀνέγνωσα καὶ ἐγὼ αὐτὸς διατριβὴν αὐτοσχέδιον" περὶ τῆς ἰατρικῆς καταστάσεως καὶ τῶν συνήθων ἀσθενειῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα. [1] Εἰς δὲ τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεώς μου ὁ πρόεδρος τῆς συνεδριάσεως καὶ σεβαστὸς μοι καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης σπουδάζοντι κ. Ἀρλῆς [Harles] ἐξέφρασε τὴν ἐπι-

(1) Ἡ διατριβὴ αὕτη ἐξεδόθη Γερμανιστὶ εἰς τὴν Γερμανικὴν ἰατρικὴν ἐφημερίδα Medicinisches Correspondenz-Blatt Bayerischer Aerzte, N. 11--12. θελεῖ δὲ ἐκδοθῆ καὶ εἰς τὸν Ἄσκληπιόν.

Θυμίαν του, συγχρόνως δὲ καὶ ὄλοι οἱ παρευρεθέντες εἰς τὴν συνεδρίασιν ταύτην ἰατροί, τοῦ νὰ γίνηται κατ' ἐνιαυτὸν τοῦλάχισον ἀμοιβαία διακοίνωσις τῆς ἐπιστημονικῆς προόδου καὶ πείρας τῶν Ἑλλήνων καὶ Γερμανῶν φυσιογράφων καὶ ἰατρῶν.

Εἰς δὲ τὸ χειρουργικὸν νοσοκομεῖον ἐδείχθησαν διάφοροι ἀσθενεῖς δι' ὀρθοτενείας [orthopaedisch] θεραπευόμενοι, καὶ πολλοὶ ραιβόποδες, βλαισόποδες καὶ ἰππόποδες [vultus, valgus, et pes equinus]· καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Στρομεύηρος ἐξηγήθη ἀκριβέστερον εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην περὶ τῆς ἀξίας, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὴν χειρουργικὴν ἢ τενοντοτομία, καὶ περὶ τῆς χρήσεως καὶ προσαρμογῆς τῆς ἰδίας του, τοῦ Σκάρπα καὶ τοῦ Μελλέτου μηχανῆς πρὸς τοὺς ραιβόποδας· ὁ δὲ κ. Ριέδος [Ried] ἔδειξε δύο διδακτικώτατα προπαρασκευάσματα τῆς συγγενοῦς ἑξαρθρήσεως [luxatio congenita]· ἐξ οὗ ἐγένετο λόγος πολλὺς περὶ τοῦ πάθους τούτου.

13 Σεπτεμβρίου.

Πρῶτον ἐπαρουσιάσθησαν πέντε πραγματεῖαι, αἱ μὲν χειρόγραφοι, αἱ δὲ τυπωμέναι, περὶ τῆς ὑμενογόνου κυνάγχης [angina membranacea], παρὰ τοῦ ἱατροῦ Ἀγήνου, [Hagen] ἐκ Δυδερостаδίου [Duderstadt], δι' ὧν ὁ ῥηθεὶς ἰατρὸς φαίνεται ἀγωνιστὴς τοῦ προταθέντος περὶ τοῦ νοσήματος τούτου ἄθλου. Οἱ παρόντες εἰς τὴν συνεδρίαν, σκοποῦντες καὶ τὸ γινόμενον εἰς προηγουμένην διαπραξίαν ξούλευμα, ὅτι οὗτοι δὲν ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν νὰ ψηφίσωσι περὶ τοῦ ῥηθέντος ἀγωνίσματος, παρήγγειλον νὰ ἐπισραφῶσιν εἰς τὸν συγγραφέα αἱ σαλεύσαι πραγματεῖαι. Ὁ κ. Στράνσκης διεκοίνωσεν ἔπειτα τὰ παρατηρήματά του περὶ τῆς μεγάλης τοῦ ἀρσενικοῦ ἐνεργείας πρὸς τοὺς διαλείποντας πυρετοὺς, μὲ τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐθεράπευεν ἐπιτυχῶς ὑπὲρ τοὺς 600 ἀπὸ τὸ 1811 — 1817 ἔτους, προποτιζὼν αὐτοὺς τὸ δι' ἀρσενικοῦ Εἴμειον βάμμα (Heinm' sche Tinctur)· ὁ κ. Ἀρλῆς ἐπεβεβαίωσε τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων. Ἐπειτα διεκοίνωσεν ὁ κ. Ἑγκης [Henke] τὰ παρατηρήματά του περὶ τῶν διαλειπόντων πυρετῶν, οἱ ὁποῖοι

ἐπιπολάζουσιν εἰς τὴν Ἑρλάγγην ἀπὸ τοῦ 1829 ἔτους. Ὁ κ. Σίμων ὠμίλησεν ἔπειτα περὶ τῶν διαφόρων τρόπων εἰς εὕρεσιν τοῦ ἀρσενικοῦ εἰς τοὺς νεκροὺς τῶν δηλητηριασθέντων μὲ αὐτό· καὶ πρὸς τοῦτο ἀνέφερε καὶ ὁ ἐξ Ἑρλάγγης κύριος Μάρτιος ἰδίας του παρατηρήσεις. Ὁ δὲ κ. Ἐγκης κινούμενος ἀπὸ σταλέντα μνημονεύματα τοῦ ἐν Ἀννοβέρη ἰατροῦ Μυρῆ ἀνέγνωσε περὶ ταυτότητος τῶν εὐλογιῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς δαμάλεως, ἀποδειχθείσης ἀπὸ τὰς ἐνεργηθείσας παρὰ τοῦ κυρίου Θιέλου [Thiele] καὶ Κελεῦου [Keeley] ἐγκεντρίσεις. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην διεκοίνωσε καὶ ἦν ἔλαβε τούτου πείραν ὁ κύριος Κυτλίγγερος. Μετὰ ταῦτα δὲ ἔδειξεν ὁ ἐξ Ἑρλάγγης κύριος Μάρτιος δείγματα κάλλιστα τῶν γνησίων καὶ νόθων κλωνίων τοῦ Γυιακοῦ [stipid. guaco] καὶ τὸ δι' αὐτῶν βύμμα. Τελευταῖον δὲ ὁ πρόεδρος τῆς συνεδριάσεως κύριος Ἀρλῆς ἔδωκε τέλος εἰς τὰς ἐργασίας τῆς τάξεως τῶν ἰατρῶν τῆς παρούσης συνόδου, εὐχόμενος διὰ τὴν σύνοδον τοῦ προσεχοῦς ἔτους νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν μάλιστα πάντων τὸ κινοῦν σήμερον τὴν ἰατρικὴν σπουδαιότατον ἐρώτημα " ἡ νόσος εἶναι ὄργανισμὸς ἐν ὄργανισμῷ ; "

Εἰς δὲ τὸ χειρουργικὸν νοσοκομεῖον ἐνήργησεν ὁ κ. Τέξτωρ χειρουργίαν ἐπίσημον καὶ δυσχερῆ, ἀποπρίσας μὲ τὸν ὀστεοπρίστην τοῦ Ἐίνου τὴν ἀριστερὰν ἄνω γένυν γυναικὸς τεσσαρακονταετοῦ; καὶ λυμφώδους ἕξεως, καὶ ἐξαιρέσας ὄγκον ἐπίσημον καὶ, κατὰ τὸ φαινόμενον, ὀστεοσαρκοματώδη, ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς βάσεως τοῦ κρανίου. Τὸ ὀστεοσάρκωμα τοῦτο, ἐξετασθὲν μὲ τὸ μικροσκόπιον παρὰ τοῦ κυρίου Σιεβόλδου καὶ Στρομευήρου, ἔδειξε πλέγμα ἐκ λεπτοτάτων ἰνῶν καὶ πολλῶν κεγχροειδῶν σφαιριδίων μεταβεβλημένων ἐν μέρει εἰς κερκοφόρα σωματία. Ἀλλὰ καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Μύλλερος ὁμολογεῖ, τὸ μικροσκόπιον εἰς ταύτην περίπτωσιν δὲν δύναται νὰ κρίνῃ περὶ τῆς καλλῆς ἢ κακῆς φύσεως τοῦ ὄγκου.

2. ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΟΧΗΜΙΚΩΝ ΤΑΞΙΝ,

7. Σεπτεμβρίου.

Ὁ ἐκ Βυρσοβούργου κύριος Ὅσανος [Osan] ἀνέγνωσε λόγον περὶ τῆς ἐν τῇ Βολταϊκῇ στήλῃ γενέσεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, καὶ ἔδειξε συσκευὴν, μὲ τὴν ὁποίαν διὰ μίγματος ὑδροϊωδικοῦ καλίου καὶ κόλλας ἐξ ἀμύλου δύναται ν' ἀριθμηθῶσι σμικρότατα ἠλεκτρικὰ ρεύματα διευκρινήσας, ἔπειτα τὸ γνωστὸν τοῦ Φαραδαίου [Faraday] πείραμα, κατὰ τὸ ὁποῖον δύο μὴ ἐφαπτόμενα μέταλλα, καὶ ὑγρότης τοῦ ἐτέρου τῶν μετάλλων χημικῶς καθαπτομένη, ἐνεργούσιν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα. Πρὸς τούτοις ἀπέδειξεν, ὅτι καὶ διάλυμα ἀνθρακικοῦ καλίου, τὸ ὁποῖον χημικῶς οὔτε τοῦ ψευδαργύρου, οὔτε τοῦ χαλκοῦ καθάπτεται, δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ ρεῦμα τοῦτο εἶνε λίαν βραχυχρόνιον, νομίζει, ὅτι εἰς προαγωγὴν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος δὲν ἐξαρκοῦσι δύο μέταλλα καὶ μετοχτευτική τις ὑγρότης, ἀλλ' ἀπαιτεῖται πρὸς τούτοις καὶ ἡ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος συνέργεια, τούτεστι τὸ ὄξυγόνον. Ὁ καθηγητῆς κύριος Κόππιος ὠμίλησεν ἔπειτα περὶ τῆς σχέσεως, τὴν ὁποίαν ἔχουσιν οἱ ὄγκοι τῶν ἀτόμων τῶν σωμάτων πρὸς τὴν αὐτῶν ἰσομόρφωσιν [isomorphismus], περὶ τῆς ἐκ τῶν ἀτόμων παραγωγῆς τῆς κρυσταλλοειδίας καὶ περὶ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν κρυστάλλων διὰ τῆς θερμασίας καὶ δι' ἄλλων συγγενῶν αὐτῆς ὄντων.

Ὁ ἐκ Φραγκοφούρτου κύριος Βοιττίγηρος [Boettger] ἔδειξεν ἀπεικᾶσματα χαλκοῦ ὑδροηλεκτρικῶς ἐξεργασμένα· διὰ νὰ παρασκευάσῃ δὲ τὰ εἰς τοῦτο ἐκμαγεῖα [Matrizen] ἔλαβε μίγμα μετάλλου εὐχυτον εἰς ἴσας μοίρας Βισμούθου, ψευδαργύρου καὶ μολύβδου συνιστάμενον· ἔπειτα δὲ ὠμίλησε περὶ χρυσώσεως καὶ ἀργυρώσεως ὑδροηλεκτρικῶς ἐνεργουμένης· καὶ πρὸς μὲν τὴν χρύσωσιν οἰκειότατον εὖρε διάλυμα ἀλικοῦ χρυσοῦ [aur. muriatic.] καὶ ἀλικοῦ νίτρου· εἰς δὲ τὴν ἀργύρωσιν μίγμα εἰς τρεῖς δραχμὰς νιτρικοῦ ὀξειδωμένου ἀργύρου καὶ τρεῖς οὐγγίαις καυστικῆς ἀμμωνίας συνιστάμενον· λέγει δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι τὰ μέλ-

λοντα νὰ χρυσωθῶσι καὶ ἀργυρωθῶσι, πρέπει νὰ κρατηθῶσιν εἰς τὸ διάλυμα ὀλίγον μόνον, ἕως ἐνὸς δευτέρου λεπτοῦ τῆς ὥρας.

9. Σεπτεμβρίου.

Ὁ πρόεδρος παρεκάλεσε τὸν Κ. Στείνειλον [Steinheil] νὰ γνωματεύσῃ ἐκ μέρους τῶν φυσικοχημικῶν περὶ τῆς χρήσεως τῶν αὐτῶν μέτρων καὶ σταθμῶν εἰς ὅλα τὰ φυσιογραφικὰ συγγράμματα [κατὰ τὴν ἀναφερομένην εἰς τὸν 224 ἀριθ. τοῦ γενικοῦ τῶν Γερμανῶν μηνύτορος ἐπιθυμίαν], πρότασις, τῆς ὁποίας ἡ λύσις ἐδόθη εἰς τὴν τάξιν τῶν φυσικοχημικῶν ὕστερον δ' ἔδειξε τὸ σταλὲν ἀπὸ τὸν ἐν Μονάχῳ καθηγητὴν κύριον Κόβελλον [Kobell] ἔλασμα χαλκοῦ γαλβανοπλαστικῶς κατεξεργασθὲν καὶ τὰ δι' αὐτοῦ γενόμενα ἐκτυπώματα· ἔπειτα ὠμίλησεν ὁ κύριος Καστηλοκοττάρδος [Kastel-contard] περὶ τοῦ ἤχου τοῦ σιδήρου καὶ ἄλλων μετάλλων ἠλεκτρομαγνητικῶς ἐνεργουμένου, ὁ δὲ ἐκ Βερολίνου κύριος Σίμων ἐπαρουσίασε τὸν πρῶτον τόμον τοῦ συγγράμματός του περὶ τῆς ἐφηρμοσμένης ἱατρικῆς χημείας, ὠμίλησας συγχρόνως καὶ περὶ οὐσίας τινὸς τοῦ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς φακοῦ, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀνεκάλυψε καὶ ὠνόμασε κρυσταλλίνην [Crystallin], καθὼς καὶ περὶ τῆς ὁμοιότητος αὐτῆς μὲ τὴν τυρώδη [Kasein] καὶ σφαιρικὴν [globulin] οὐσίαν τοῦ αἵματος, περὶ τοῦ φαιοῦ τοῦ αἵματος [haemorphin] καὶ τῆς διαφορᾶς αὐτοῦ ἀπὸ τὴν ἐρυθροβαφικὴν τοῦ αἵματος οὐσίαν (haematin)· κατ' ἐξαίρετον δὲ περὶ τῆς γενέσεως, μεταμορφώσεως καὶ ἀναλώσεως τῶν σωματίων τοῦ αἵματος, ὅταν εὐεκτῆ ἢ καχεκτῆ τὸ ὀργανικὸν σῶμα· ὁ κύριος Οὐίλλιος (Will) ἀνέφερε περὶ τινος νέου ὀργανικοῦ ὀξέος διὰ διαλύσεως τῆς τρυγῶς, παρομοίως περὶ τῆς συνδέσεως τινῶν ὀργανικῶν ἄλκαλιων, οἶον τοῦ χελιδονίνου [chelidonin] καὶ τοῦ ἔλλεβορίνου, καὶ τοῦ αἰθερίου ἐλαίου τοῦ πηγάνου· ὁ δὲ κύριος Βρομείσιος [Bromeis] περὶ τῆς μεταμορφώσεως τῶν ἐκ τοῦ λίπους ὀξέων, καὶ περὶ τῆς τεχνητῆς μεταβολῆς τοῦ στεατίνου ὀξέος εἰς ἠλεκτρικὸν ὀξύ.

10. Σπτεμδρίου.

Ὁ κύριος Νεέφφης ἐπαρουσίασε τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐφευρεθεῖσαν μαγνητοηλεκτρικὴν συσκευὴν [apparat].

11. Σεπτεμδρίου.

Ὁ κύριος Βύχνηρος [Buchner] ὠμίλησε περὶ ἀλκαλιῶν τινῶν, οἷον τοῦ ὀξυακανθίνου, [oxyacanthin], τοῦ Βερβερίνου [Berberin] καὶ τοῦ λεμονίνου [Lemonin], περὶ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἐγγλωρίου ἀρσενικοῦ καὶ περὶ τῆς ὁμοιότητος τοῦ κουαρανίνου [quaranin] μὲ τὴν Καφεΐνην [Cafein] καὶ Τεΐνην [Thein], ὁ δὲ κύριος Σχρεδέρηρος [Schrederer] περὶ παραβολῆς τοῦ ὄγκου τῶν ἀτόμων τῶν στοιχείων μὲ τοὺς ἐκ τῶν ἐνώσεων αὐτῶν ὄγκους· ὁ κύριος Ἑκκηρος [Hecker] καὶ Δεΐβμανος [Leibmann] ἐπαρουσίασαν ἠλεκτομαγνητικὰς μηχανάς. Ἐπειτα δὲ ὠμίλησεν ὁ κύριος Βοιτήγηρος (Boettger) περὶ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ χρωμικοῦ ὀξέως πρὸς τὸ λείψυδρον οἰνόπνευμα, περὶ τῆς καύσεως τῶν ἀτμῶν τοῦ Ἀλδεΐδου [Aldehyd], περὶ χρωμικοῦ ὀξέως καὶ περὶ τῆς προαγωγῆς τοῦ καθαροῦ πρᾶσίνου χρωμοξειδίου. Ὁ κύριος Φικεντίσχηρος [Fikentscher] ἔδειξεν ἰδιαιτέραν τινὰ ὕλην Σχερηρίτιν [Schererit] εὐρεθεῖσαν εἰς στρώματα τὸρφης· ὁ δὲ κύριος Βίσχοφος ἔδειξε διάφορα δείγματα τῆς Δαγεροτυπίας· ὁ κύριος Σχροΐδηρος [Schroeder] ὠμίλησε περὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν σωμάτων ἐνεργείᾳ τῆς θερμότητος, περὶ τῆς ἀναλογίας αὐτῶν πρὸς τὸν ὄγκον τῶν ἀτόμων καὶ περὶ τῆς ἐλασικότητος τῶν ἀτμῶν· ὁ δὲ κύριος Δανδέρηρος ἀνέφερεν ἔπειτα περὶ τινος εἰς τὰ φύλλα καὶ τοὺς μικροὺς φρούτους τῆς ἐλαίας νέου ἀλκαλίου, τὸ ὅποιον εἶνε ὠφέλιμον πρὸς τοὺς διαλείποντας πυρετοὺς, καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἱαματικῶν ὑδάτων, ὁ δὲ κύριος Μάρτιος ἔδειξε τεχνητὸν μίγμα, τὸ ὅποιον μεταχειρίζονται εἰς τὴν ἀνατολὴν πρὸς βαφὴν τῶν τριχῶν· συνίσταται δὲ εἰς ἐνθεῖον χαλκὸν καὶ σίδηρον· ὁ κύριος Λοΐβιγος [Loevis] περιέγραψε τὸν τρόπον καθ' ὃν ἀποχωρίζεται τὸ ἰώδες ἀπὸ τῶν αὐτοφυῆ ὕδατα ἐνεργείᾳ τοῦ ὑδροχλωρικοῦ Παλλαδίου· ὁ δὲ κύριος Φικεντίσχηρος

ὠμίλησε περὶ τῆς θολώσεως τοῦ ὕελου, ἣτις ἔξαλείφεται κατὰ τὸν κύριον Κάστηνον διὰ τοῦ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέως·

Ὁ κύριος Στείνειλος ἀνέφερε περὶ τῶν προκειμένων εἰς τὴν ἀποδοχὴν καὶ εἰσαγωγὴν τῶν αὐτῶν μέτρων καὶ σταθμῶν δυσκολιῶν, λέγων συγχρόνως, ὅτι πρὸς τοῦτο εἶνε ἐπιναγκες ν' ἀναφερθῇ ἡ σύνοδος πρὸς τὴν Γερμανικὴν συμμαχίαν, διὰ νὰ διορίσωσιν αἱ διάφοροι κυβερνήσεις αὐτῆς ἐπιτροπὴν νὰ συσχεθῇ καὶ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ἄνω ῥηθείσης προτάσεως. Ὁ κύριος Οὐίτιγγος ὠμίλησεν ἔπειτα περὶ τῆς μεταβολῆς τῶν χρωμάτων τῶν βοτάνων, καὶ ἔξαιρέτως τῶν φύλλων τῶν κατὰ τοὺς διαφόρους καιροὺς τοῦ χρόνου.

6. Σεπτεμβρίου.

Ὁ κύριος Λανδέρηρος ὠμίλησε περὶ τοῦ χρωματισμοῦ τῶν ἐκ μαρμάρου στηλῶν, λέγων, ὅτι αὐτός εἶναι ἔκγονος ὀξειδίου δυνάμει τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ὀξειδώσεως ἐπὶ τῶν εἰς τὸ μάρμαρον διεσπαρμένων μορίων τοῦ σιδήρου· ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀμφιβάλλων ὁ κύριος Κάστηνος ἠρώτησεν ἂν τὸ ὀξειδίον τοῦτο τοῦ σιδήρου δὲν δύναται νὰ ᾔνε ἔκγονον τῶν καλυμάτων τῶν ἀποβιωσάντων ἐνύγρων ζωῶν [infusoria], ὡς εὑρίσκεται καὶ εἰς τὴν ὄχραν πολλῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων· ὁ κύριος Ἀποίγερ [Apoirger] διηγήθη διάφορα παραδείγματα, τὰ ὁποῖα βεβαιοῦσι τὴν μετ' ἐπιτυχίας γενομένην προσπότισιν προσφάτου αἵματος πρὸς τὴν δι' ἀρσενικοῦ δηλητηρίασιν ὁ δὲ κύριος Κάστηνος ὠμίλησε ἔπειτα περὶ τοῦ διορισμοῦ τῆς θερμότητος τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων καὶ τῆς συγχρόνου ἀπολύσεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, δείξας πρὸς τούτοις καὶ διάφορα σκευὴ καὶ ἐργαλεῖα ἐπιτήδεια εἰς διαφόρους χημικὰς ἐργασίας· τέλος δὲ ἀνέφερεν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τῆς χημικῆς ὀνοματολογίας.

3. Εἰς τὴν τάξιν τῶν ορυκτολογῶν.

7. Σεπτεμβρίου.

Ὁ ἐκ Κρεφέλδης [Crefeld] κύριος Οἰνιγγαύσιος [Hoeninghaus] ἀνέφερε περὶ βοτατικῶν τινῶν λειψάνων εὑρεθέντων ἐν Μομβαχίῳ [Mombach] εἰς τίτανον ἀπὸ ποτά-

μιν ὕδωρ διαπλασθεῖσαν, δείξας ἐνταυτῷ καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν· ὁ δὲ ἐκ Στυττογάρτης [Stuttgart] κύριος Ἰαίγηρος ἔδειξεν εἰκόνα νέου ἑρπετοῦ ἀπὸ τὸν ἀμμίτην λίθοντῆς Ἐϊλβρόνης, ὕπερσπρεμα αὐτὸ ὀνομάσας, ἔπειτα δὲ ὠμίλησε περὶ κρυσταλλίνων πλάσεων καὶ διαιρέσεων τῶν καθ' ἕκαστα εἰδῶν τῶν ὀρέων· ὁ δὲ κύριος Βύχιος [v. Büch] ἀνεγνώσε μέρος τῆς διατριβῆς τοῦ ἐκ Μονάχου κυρίου Σχιμπήρου περὶ τῶν τιτανούχων ὀρέων τῆς Βαυαρίας· ὁ κύριος Γυτοβιέρος [Gutbier] ἐκ Ζουϊκαυίας ἔπεμφεν εἰκόνας ἀπολιθωμένων ὀδόντων, παρακαλῶν νὰ ὀρισθῶσιν οὗτοι ἀκριβέστερον· ἀπεδείχθη δὲ ὅτι οὗτοι ἦσαν ἐκ τοῦ γένους τοῦ ἐλέφαντος, τοῦ ῥινόκερου καὶ ἵππου· ὁ δὲ ἐκ Βεϋρεύθης κύριος Ἀδριανὸς ἔπεμφε τὰς πρώτας κόλλας τοῦ καταλόγου τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ περιφερείᾳ εὑρισκομένων ἀπολιθωμάτων· ὁ δὲ ἐκ Δρέσδης κύριος Γεϊνίτσης [geinits] τὸ δεύτερον φυλλάδιον περὶ τῶν ἐν εἰδει κιμωλίας ἀπολιθωμάτων του· ὁ δὲ κύριος Ῥεδεμβάχηρος [Redebacher] ἔδειξεν ἀπολιθώματα ἀπὸ τὰ ἐν Παππενείμῳ [Pappenheim] κατὰ σιβάδα στρώματα· ὁ κύριος Σχύλλερος [Schüller] ὠμίλησε περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ χαλκοτριχίτου καὶ τοῦ κοινοῦ ἔρρυθροῦ χαλκούχου ὀρυκτοῦ.

9. καὶ 10. Σεπτεμβρίου.

Ἦ κύριος Βεῖτχλάγιος [Beischlag] ἔδωκε σαφηνίσεις τινὰς εἰς συλλογὴν παρουσιασθέντων ἀπολιθωμάτων, τὰ ὅποια εὑρέθησαν εἰς τὴν διωρυγὴν τοῦ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Μίνου καὶ Ἰστρου ὑδρορροῦ· ὁ κύριος Ζέλληρος ἔκαμε παρατηρήσεις τινὰς εἰς τὴν διατριβὴν τοῦ κυρίου Ἰαίγηρου ἀναγνωσθεῖσαν περὶ τῆς ἐντὸς κατασκευῆς τῶν κρυστάλλων, καὶ ὁ κύριος Βύχιος διευκρίνησε πλατυκώτερον τὸ πρᾶγμα τοῦτο· ὁ δὲ κύριος Σχύλλερος ὠμίλησε περὶ νεωτέρας πλάσεως τῶν ὀρυκτῶν, μάλιστα δὲ περὶ τῆς χημικῆς ἐκ τοῦ τραχίτου [trachit] γενέσεως τοῦ ὀπαλίου καὶ τοῦ σηπίου. Προσέτι ἐκοινοποίησε παρατηρήσεις τινὰς περὶ παρεμπληρώσεως τῶν πόρων τῶν ὀρυκτῶν, δείξας ταυτοχρόνως καὶ ἀπεικίσματα διατομῶν ὀρυκτῶν· ὁ δὲ

κυριος Γόττας επέστησε τὴν προσοχὴν τῶν μελῶν εἰς τὸν νεωστὶ γενόμενον διορισμὸν τῆς δέσεως τῶν καθ' ἕκαστα μελῶν τῆς ἐν τῇ Σαξωνίᾳ μορφώσεως τῆς κιμωλίας.

11. καὶ 12 Σεπτεμβρίου.

Ὁ καθηγητὴς κύριος Ίαίγηρος διεκοίνωσε πραγματείας τοῦ ἐκ Βιβεραχίου [Biberach] κυρίου Ὠφήρου [Hofer] περὶ τῆς γενέσεως σταλέντων ἀπολιθωμάτων, περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῶν ὁποίων ἐξηγήθη πλατυκώτερον ὁ κύριος Ίαίγηρος· ὁ δὲ κύριος Ζέλληρος ὠμίλησε περὶ συσσωρευμάτων κατὰ τὰς κάτω χώρας τοῦ Ῥήνου καὶ περὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὰς Ἑφαιστείουσ καὶ Ποσειδωνίουσ ὕλας· ὁ κύριος Οὐόγτης ἐπαρουσίασε κατὰ παραγγελίαν τοῦ ἐν Νεοχατέλῳ [Neufschatel] καθηγητοῦ Ἀγασσίζου [Agassiz] τὸ πρῶτον αὐτοῦ φυλλάδιον “Etudes Critiques sur les Mollusques fossiles” καὶ τὴν εἰκονολογίαν αὐτοῦ “Etudes sur les Glaciers”, ἀναγνούς ἐπὶ τούτῳ ἕκτετα μένον λόγον περὶ τῆς φύσεως, περὶ τῆς θεωρίας τῆς γενέσεως τῶν παγώνων [gletscher] καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν εἰς τὰς τῆς ἐπιφανείας σχέσεις τῶν πέριξ ὀρέων· ὁ κύριος Ναύμαννος [Naumann] καὶ Γόττας ἐπαρουσίασαν τὸν σχεδὸν ἀποπερατωθέντα γεωγραφικὸν πίνακα τῆς Σαξωνίας· ὁ κύριος Βρομείσιος [Bromeis] διηγήθη περὶ τῆς εἰκαστῆς γενέσεως τοῦ ἠλέκτρου καὶ τῶν παρομοίων ὀρυκτῶν· ὁ δὲ κύριος Βύχιος [Büch] ἐπαρουσίασε πίνακα τοῦ ἐν Βάνζῃ κυρίου Θεοδώρου, ἐξεικονίζοντα τὰ διάφορα καταστρώματα τῶν τῆς Βάνζης μερῶν καὶ τὰ ἐκείσε ἀπολιθώματα, ἐξηγούμενος πρὸς τούτῳ περὶ τῶν προαγωγῶν ὀρέων τοῦ Ἰώρα [Jüragenberg]· ὁ κύριος Γόττας ἔδωκε τρεῖς πραγματείας τοῦ ἐν Γρακειῳ [Graitz] καθηγητοῦ κυρίου Ὑγγέρου, ἐξ ὧν ἡ μὲν περὶ τῆς θέσεως τῶν παλαιῶν φυτῶν εἰς τὴν ἐν Στυρίᾳ Σταγγάλπην [Strangalpe], ἡ δὲ περὶ τοῦ κατὰ φαντασίαν δράκοντος [Lindwurm], [εἰς τὸν ὁποῖον ἐθυσίαζαν εἴκοσι λευχείμονας παρθένους] τῆς πόλεως Κλαγεμφούρτου [Klagenfürth]· [σημαίνει δὲ τοῦ-

το " πόρος τοῦ κλαυθμῶνος"], καὶ ἡ τρίτη περὶ τοῦ ἐν Πεγγαυία (Beggau) Βοδηλίου ἀντροῦ (Bodehoele).

4. Εἰς τὴν ταξίν τῶν Ζωολογῶν καὶ Ἀνατομῶν κτλ.

7. Σεπτεμβρίου.

Ὁ πρόεδρος κ. Βερρῆς ἀνέγνωσε λόγον περὶ τῶν ἀναμέσων ἀγγείων, περὶ τῆς ἀνατομικῆς διαπλάσεως καὶ περὶ τῆς φυσιολογικῆς αὐτῶν ἐνεργείας. Κατὰ πρῶτον ἀνέφερεν ἐν συντόμῳ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, ἔπειτα δὲ περὶ τῶν, ὅσαι περὶ τούτων ἔγειναν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἐρευνῶν, καὶ τρίτον περὶ τῶν ἰδίων του παρατηρημάτων ἐνταῦθα διέγραψεν εἰς πλάτος τὰς ιδιότητας τοῦ συστήματος τῶν ἀγγείων τούτων, τὰ ὅποια διαφέρουσι τῶν ἄλλων κατὰ τὴν θέσιν, κατὰ τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν ἐνέργειαν· παραλληλίσας δὲ ταῦτα μὲ τὴν τοῦ αἵματος φύσιν ἀπέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς διαφόρου φορᾶς τοῦ αἵματος, καὶ τὸ ἀλληλένδετον κατὰ τοῦτο τῆς ζωτικῆς ἐνεργείας τῶν ἀγγείων καὶ νεύρων· ἐξ ὧν δὲ τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἀγγείων τούτων, τὰ ὅποια εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος φέρουσι τόσῳ διακριτικὰ σημεῖα, ὥστε ὀδηγούμενος ἐκ τούτων ὁ ἐπιδέξιος ἀνατόμος δύναται νὰ γνωρίσῃ τὸ ὁποῖον ἔχει ἐνώπιόν του ὄργανον, ἔφερεν ἐπὶ τέλους ἱσυλλογισμοὺς καὶ συμπεράσματα διὰ τὴν ἐνοῦσαν εἰς ἕκαστον ὄργανον ἐνέργειαν καὶ ἰδιάζουσαν δύναμιν τῆς ἐξομοιώσεως, τῆς διακρίσεως καὶ τῆς θρέψεως, καὶ οὕτως ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν παρόντων εἰς ὅσας νέας προόδους δύναται νὰ κάμῃ ἢ ἀκριβῆς γνῶσις τῶν ἀναμέσων ἀγγείων, καὶ εἰς ὅσας ὠφελείας δύναται νὰ παρέξῃ αὕτη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς φυσιολογίας.

9. Σεπτεμβρίου.

Πρῶτον διεδόθη κατάλογος ὠνητῶν ὠραίων κογχυλίων ἀπὸ τὴν Οὐτρέχτην [Utrecht]· μετέπειτα δὲ ἀνέγνωσεν ὁ κύριος Μύνζης πραγματείαν περὶ τῆς διαπλάσεως τῶν ἐν τοῖς πνεύμοσι φυσκίων δι' ἀνευρυσμοῦ τῶν δίκην κλαδίσκων εἰς αὐτοὺς διεσπαρμένον βρογχίων, δείξας συγχρόνως καὶ

δύο παρ' αὐτοῦ κατασκευασθέντα ἀπεικασμάτα τῶν τοιούτων φυσκίων. Μετὰ τοῦτο ἔδειξε παρ' αὐτοῦ κατασκευασθὲν ἀπείκασμα τριδύμου τερατοτοκίας σιυὸς, τὸ ὁποῖον ἐμφαίνει ἄριστα τὴν ἐπιπολὴν τοῦ τέρατος καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐντὸς ὀργάνων του, ἐν οἷς ἀξιοσημεῖωτα ἦσαν δίκερως μῆτρα καὶ δύο ὄρχεις. Μετὰ τοῦτο ἐκοινοποίησεν ὁ ἐκ Λονδίνου ἰατρός κύριος Βεννέτης [Bennet] παρατήρημα νεύρου ἰδιαιτέρου κατὰ τὴν ἐπιπολὴν τῆς παρεγκεφαλίδος, τὸ ὁποῖον ἐκφυόμενον ἀπὸ τὸ δεξιὸν σκέλος τῆς παρεγκεφαλίδος ἐτελεύτα πάλιν εἰς τὴν φαιὰν αὐτῆς οὐσίαν, δείξας πρὸς τούτοις καὶ ἀπεικόνισμα τοῦ παρατηρήματος· ὁ κ. Βίσχοφος ἔδειξεν ἔπειτα μικροσκόπιον ἀπὸ τὸν Ἀμίκον κατασκευασμένον καὶ συνέκρινεν αὐτὸ μὲ τὸ Πλοίσσλιον μικροσκόπιον, διευκρινήσας τὴν ἐκ τῆς συγκρίσεως αὐτῶν διαφορὰν ἐπὶ προπαρασκευασμάτων. Μὲ τὸ μικροσκόπιον τοῦτο ἐξετάσθη ἡ ἐκ τῆς πόλεως Οὐλμης [Ulm] σταλείσα ὀργανικὴ ὕλη ἐν τῷ φρεατίῳ ὕδατι ἐκεῖ εὐρεθεῖσα, ἡ ὁποία παρεδόθη πρῶτον εἰς τὴν τῶν βοτανικῶν τάξιν, διὰ τὰ ἐξετασθῆ, καὶ ἐκεῖθεν μετεπέμφθη εἰς τὴν τῶν ἀνατόμων καὶ ζωολόγων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὠρίσθη, ὅτι εἶνε σειρὰς ὠν κώνωπος, τοῦ ὁποίου αἱ σχαδόνες ζῶσιν εἰς τὸ ὕδωρ· ἐπὶ τέλους δὲ ὠμίλησεν ὁ ἐκ Βέρνης [Bern] κύριος Οὐόγτης (Vogt) περὶ τῆς ἐρυθρᾶς χιόνος εἰς τοὺς Παγῶνας, καὶ ἀπέδειξε δι' ἀπεικασμάτων, ὅτι τὸ ἐρυθρόχρουν τῆς χιόνος εἶνε ἔκγονον ζωϊκῶν ὀργανισμῶν καὶ διαφόρων μάλιστα εἰδῶν ἐντόμων, οὐδέποτε δὲ φυτικῶν ὀργανισμῶν.

10. Σεπτεμβρίου.

Μετὰ τὴν κοινοποίησιν τῶν σταλθεισῶν διατριβῶν, αἱ ὁποῖαι διελάμβανον· 1] περὶ καταστάσεως τοῦ περὶ μασοφόρων συγγράμματος τοῦ Σχρεβήρου [Schreber]. 2] περὶ νέας ἐπεξεργασίας τοῦ περὶ ῥαμφαστίδων λαμπροῦ συγγράμματος τοῦ Γούλδου [Goulds] παρὰ τῶν ἐν Νυρεμβέργῃ ἀδελφῶν Στύρμων [Stürm]. 3] περὶ ἐπεξεργασίας τοῦ περὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ πτηνῶν συγγράμματος τοῦ Συσεμίλου [Susemihls] παρὰ τοῦ κυρίου Σχληγγέλου [Schlegel]· περὶ σταλέντος συγγράμματος τοῦ ἐν Γρεϊφισβάλδῃ

[Greifswald] Σχύλτσου [Schultze] περὶ τοῦ ἐχινίσκου τοῦ Βελλερμάννου [Echiniscus Bellermanni]. ὠμίλησεν ὁ κύριος Οὐόγτης περὶ ἐμβρυολογίας τοῦ γένους τῶν Σαλμόνων [Salmonen,] περὶ τῶν, ὅσας αὐτὸς ἐπαρατήρησεν, ἰδιοτήτων τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὠῶν αὐτοῦ τοῦ γένους, περὶ τῆς διαπλάσεως τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν ὀργάνων αὐτοῦ, ἐξαιρέτως δὲ τῆς καρδίας, περὶ τῆς μεταμορφώσεως τῆς λεκιθίτιδος φλεβὸς εἰς ἐντερίτιδα καὶ περὶ τοῦ ἐλαιοδόχου, καὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν χωνεύεται τοῦτο εἰς τὰ ἔντερα, τέλος δὲ περὶ τῆς γενέσεως τῶν πτερωμάτων τοῦ γένους τούτου, πρὸς τὴν ἀπολιθωμένων τινῶν ἰχθύων ταυτοχρόνως δὲ ἔδειξε καὶ τὸ ἐκδοθὲν παρ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀγασίζου περὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ποταμίων ἰχθύων σύγγραμμα.

11. Σεπτεμβρίου.

Ὁ κύριος Πειπέρως [Peiper] ὠμίλησε περὶ τῆς σχέσεως τῶν νεύρων πρὸς τὴν συνείδησιν, διευκρινήσας κατ' ἐξοχὴν ἣν ἔχει δύναμιν τὸ φαιδὸν σύστημα τῶν νεύρων εἰς τὸν ὀργανισμόν, καὶ τὰ γάγγλια τῶν σπειροειδῶν νεύρων εἰς τὴν γένεσιν αὐτοῦ, ἐξ οὗ ἔγειναν συζητήσεις τινὲς περὶ τινῶν νεύρων ἀπὸ πολλοῦ τῶν παρόντων. Μετὰ ταῦτα δὲ ἔδειξεν ὁ καθηγητὴς κ. Σιεβόλδος [Siebold] πραγματείαν περὶ τινῶν παρασίτων ἐντόμων, ἐξαιρέτως δὲ περὶ στρεψιπτέρων, ἐν οἷς ἐδείχθη διὰ τοῦ μικροσκοπίου ὁ ἀμμόφιλος ξένος [Xenus amophilae]. τέλος δὲ ἀνεγνώσθη ἐπιστολὴ τοῦ ἐξ Ἀλτεμβούργου [Altenbeuurg] Ὁπφγαρτήνου [Hopffgarten], δι' ἣς ἀναγγέλλεται, ὅτι ὁ ἐκ Νορδώσης [Nordhaus] Κρύγηρος [Krüger] ἔχει κεφαλὴν δορκάδος, εἰς τῆς ὁποίας τὸν μεταξὺ τῶν κεράτων χώρον ἐρρίζωθη φυτὸν διεικὲς ἐκ τοῦ γένους, ὡς φαίνεται, τῆς ὠῆς [sorbus occu-
paria].

12. Σεπτεμβρίου.

Ὁ καθηγ. κ. Ρόσχιρτος ἔδειξεν εἰς τὴν συνεδρίασιν βδέλλας τινὰς, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὡς δοκίμια βδελλῶν ἀπὸ τὸ βδελλοκομεῖον τοῦ ἐν Βαμβέργῃ χειρουργοῦ κ. Μύγκου. ἔπειτα δὲ ἔδειξεν ὁ κ. Φλείσμανος [Fleissmann] δύο

τέρατα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν ἐν Νυρεμβέργῃ ἰατρὸν κύριον Ζιέλον [Ziehl], τὸ δὲ ἀπὸ τὸν ἐν Μονείμῳ [Monheim] ἰατροδικαστὴν κ. Μεύηρον (Meyer), διευκρινήσας συγχρόνως καὶ ἦν ἔχουσι ταῦτα ἀξίαν εἰς τε τὴν φυσιολογίαν, καὶ τὴν ἰατροδικαστικὴν· ὁ δὲ κ. Οὐίλλιος [Will] περὶ τῆς ἀνατομίας τῶν συνθέτων ὀφθαλμῶν τῶν ἐντόμων, καὶ ἐκ τούτου ἀπέδειξε τὴν ἀναλογίαν τῆς διαπλάσεως αὐτῶν πρὸς τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἀνωτέρων ζώων· ὁ κ. Φλείσμανος ἀνέγνωσε μετὰ τούτου λόγον περὶ ἀνθρωπίνης κέρκου, δείξας πρὸς τοῦτο ἀξιόλογον ἀνθρώπινον ἔμβρυον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ κόκκυξ ἢ τὸ πέρασ τῆς ράχεως, ἀνεμηκύνετο εἰς ἀληθινὴν κέρκον· ἡ κέρκος αὕτη εἶχε κατὰ τὴν βάσιν ὅσον γραμμῆς διάμετρον, καὶ ἐκρυσταίνετο ἐπὶ τὰ κάτω καὶ πρόσω λεπτοτέρα καὶ τριχοειδῆς τελευτῶσα. Πρὸς τὸ φῶς δὲ κρατουμένου τοῦ ἔμβριου διεφαίνοντο κατὰ τὸ ἄνω τριτημόριον τῆς ὅσον ὀκτῶ γραμμῶν μακρᾶς κέρκου του πέντε ἀμαυρὰ στίγματα, σημαίνοντα τοὺς πέντε σπονδύλους τῆς ὑστάτης συνεχείας τῆς ράχεως. Τὸ δὲ ἄκρον τῆς κέρκου ταύτης ἦτο καθαρὸν, δερματώδες, ἀπαλὸν καὶ διαφανές.

5. Εἰς τὴν τάξιν τῶν βοτανικῶν.

7. Σεπτεμβρίου.

Ὁ κ. Ρεϊχεμβάχιος [Reichembach] ὠμίλησε περὶ βοτάνων τινῶν, τὰ ὁποῖα ἐστάλησαν παρὰ τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Αὐγούστη [Augustdorf] παρὰ τὸ Τευτοβούργιον δάσος κ. Ἐχτερλίγγου [Echterling], δι' ὧν ἀποδεικνύεται ἡ ταυτότης εἰδῶν τινῶν διαφόρων ἄχρι τοῦδε νομιζομένων. Ὁ δὲ ἐν Ἐρλάγγῃ κ. Κόχιος περὶ φυτικῶν λειψάνων εἰς στιβάδας γαιανθράκων, τὰ ὁποῖα εὑρέθησαν παρὰ τὴν Ἐρλάγγην εἰς τὴν διωρυγὴν τοῦ Λουδοβικείου ὑδρορρόου· ἔπειτα περὶ φυσιολογικῆς διαφορᾶς, ἕνεκα τῆς ὁποίας τὸ γένος τῶν ἱερακίων πρέπει φυσικῶς νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο τάξεις· ὁ δὲ ἐξ Ἰέννης κ. Κόχιος περὶ διαφόρων νέων καὶ ἐπιφανῶν κατὰ τὰ Καυκάσια ὄρη εὑρισκομένων βοτάνων, ὁ δὲ κ. Ὑγγερος [Unger] περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν καλαμιτῶν καὶ

περὶ τῆς τάξεως αὐτῶν ἐν τοῖς φυτοῖς. Ὁ φαρμακοποιὸς κ. Ρειχάρδος [Reichard] περὶ φαινομένου τινὸς ἰδιαιτέρων ἐν τῷ φρεατίῳ ὕδατι ὀργανισμῶν εἰς τὴν πόλιν Οὐλμην παρατηρηθέντος· ὁ δὲ κ. Μάρτιος περὶ τῆς εὐθαλείας [vegetation] τῆς Βρασιλιανῆς χώρας, διασαφηνιζομένης μὲ εἰκόνας τὴν βρασιλιανὴν χλωρίδα [Flora] συνιστώσας· ὁ δὲ βιβλιοπώλης κ. Ὁμφεΐστερος περὶ τῶν ἐν τῷ τυπογραφείῳ του ἐκδιδομένων βιβλίων "Nova - genera ac species plantarum auctoribus Poeppig et Endlicher," "Reichenbachii icones Florae germanicae. 4. B."

9. Σεπτέμβριου.

Ὁ κ. Μάρτιος ἔδειξε ῥίζαν πάνυ περιέργον ἐκ Περσίας, ἣ ὁποία πιθανὸν ὅτι εἶνε τῆς τάξεως τῶν σκιαδοφόρων (umbellifere) καὶ δίδεται πρὸς τὴν ὑδρωπικίασιν καὶ ἀτροφίαν· ὁ δὲ κ. Κόχιος διέγραψεν εὐκρινῶς τὰ σημεῖα τῶν ἐν τῇ Γερμανίᾳ ξιφιῶν (gladioli) καὶ τὰς ἰδιαιτέρας διαφορὰς τῆς ὀρεινῆς πίττος (pimus silvestris) καὶ τῆς κύνου πίττος (p. pumilio). Ὁ δὲ καθηγητὴς κ. Ζουκερίνης ὠμίλησε περὶ ἀξιολόγων γενῶν τῆς Ἰαπωνικῆς χλωρίδος, ἐξαιρέτως δὲ περὶ τῶν ἐκεῖ κωνοφόρων (conifere), ἐξηγουόμενος ἐν γένει περὶ τῆς τῶν τελευταίων τούτων διαιρέσεως· ὁ δὲ κ. Μάρτιος ἔδωκεν ἀπομνημονεύματα περὶ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἐξ ὧν λαμβάνομεν τὸ ἐλαστικὸν κόμμι, καὶ ἦν ἔχει γνώμην περὶ τῆς μορφολογικῆς ἐρμηνείας τοῦ καρποῦ τῶν βρύων.

10. Σεπτεμβρίου.

Ὁ κ. Ὁμφεΐστερος ἔδειξε καὶ διένειμε τὰ ἐκ Βρασιλίας μετακομιζόμενα παρὰ τῶν ἐμπόρων κάρνα τῆς ὑψηλῆς βαρθολητίας (Bartholetia excelsa)· ὁ δὲ κ. Κόχιος ἔδειξε τὰ εὐρεθέντα εἰς τὴν διωρυγὴν τοῦ Λουδοβικείου ὑδρορρύου φυτικὰ λείψανα· ὁ δὲ κ. Ἰαίγης ἐκοίνωσε τὰ παρατηρήματα τοῦ ἐν Κάλβη (Calw) Γαιρτνήρου [Gaertner] περὶ τῶν μικτῶν [Hibride] φυτῶν διευκρινίζων ἦν ἔχει γνώμην περὶ τῆς γενομένης εἰς τὰ ἄνθη καὶ τοὺς καρποὺς φυτῶν τινῶν συγχωνεύσεως, καὶ περὶ τῆς σχέσεως τοῦ

πρωτοτύπου φυτού πρὸς τὸ ἐκβλάστημα· ὁ δὲ κ. "Υγγερσὺς ὠμίλησε περὶ τῆς γενέσεως τῶν κυττάρων καὶ τῶν σπειροειδῶν ἀγγείων· ὁ δὲ κ. 'Αρτμανὸς [Hartman] ἔδειξε φυτὰ ἀπὸ τὰς Μεσημβρινὰς "Αλπειὺς διὰ τὰ διορισθῶσιν ἀκριβῶς.

11. Σεπτεμβρίου.

'Ο κ. Ζουκερίνης ὠμίλησε περὶ τοῦ ἄνθρακος, ὅτι εἶνε ἀξιόλογον πρὸς ἐπαύξησιν τῶν φυτῶν βοήθημα· ὁ δὲ κ. Τρεβιρανὸς ἐκοίνωσε παρατηρήματα περὶ ἰδιαίτερου τινὸς φαινομένου εἰς τὸν στύλον τῶν κωδονοφόρων [campanulacca], ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν εἰς τὸ ἀόριστον τῶν μέχρι τοῦδε ἐνοιῶν τοῦ 'Αρίλλου [Arillus]· ὁ δὲ ἐξ 'Εἰδελβέργης κ. Βίσχοφος διεσάφησε τὴν δόξαν του περὶ τῆς διαπλάσεως τοῦ σπέρματος τῶν βρύων, περὶ οὗ ἀνέφερε τινα καὶ ὁ κ. Μάρτιος.

12. Σεπτεμβρίου.

'Ο ἐκ Μονάχου κ. Μάρτιος ἔδειξεν ἐκ τῆς Βρασιλιανῆς χλωρίδος τὰς εἰκόνας μόνων τῶν φαρμακευτικῶν βοτάνων· ἔπειτα δὲ ἐκοινοποιήθη ἐπιστολὴ τοῦ κυρίου Τρυχσέσου [Trüchsesse], ἐν ἣ οὗτος ἐξηγεῖ ἦν ἔχει δόξαν περὶ τοῦ ἐλικτὰς εἶναι τὰς ἴνας εἰς τοὺς κορμούς τῶν δένδρων, ἣτις ἔγεινε πολλῶν λόγων πρόξενος.

6. Εἰς τὴν τάξιν τῶν γεοπόνων καὶ τεχνολογῶν.

7. Σεπτεμβρίου.

'Ανέγνωσε πρῶτον ὁ κ. Ζεννέκας [Zenneck] διατριβὴν ἰδέε τοῦ σακχαρομέτρου, δι' οὗ διορίζεται ἡ ποσότης τοῦ σακχάρους ἀπὸ τὸ ἀναπτυσσόμενον ἐν καιρῷ τῆς ζυμώσεως ἀνθρακικὸν ὄξυ, δείξας πρὸς τούτοις καὶ δύο τοιαῦτα ἐργαλεῖα, ἐξ ὧν, μὲ τὸ μὲν προσδιορίζεται ἡ ποσότης τοῦ ἀνθρακικοῦ ὄξέως ἐκ τοῦ βάρους, μὲ τὸ δὲ ἐκ τοῦ ὄγκου του. Μετὰ τοῦτον δὲ ὠμίλησεν ὁ κ. 'Ρέδηνοσ [Reden] περὶ τοῦ ἠλεκτρογαλβανισμοῦ, ὡς κινητικῆς δυνάμεως, ἀναφέρων τοῦτο πρὸς μηχανὴν τοῦ ἐν Φραγκοφούρτῳ μηχανικοῦ Οὐαγγήρου [Wagner], εἰς τὴν ὁποίαν μηχανὴν -μέειταχε

φρίσθησαν μὲ πλειότερον ὄφελος, ἢ μέχρι τοῦδε, τὴν κινητικὴν ταύτην δύναμιν. Ἐκ τούτου κινηθεὶς ὁ καθηγητὴς κ. Ὠμης [Ohm] ἐκ Βερολίνου διέγραψεν ἀκριβέστερον ἢν ἶδεν αὐτὸς συσκευὴν τοῦ Ἰακωβίου.

9. Σεπτεμβρίου.

Ἐθεωρήθησαν μελιτοτροφεῖά τινα, ἔπειτα δὲ κατὰ τὴν 12 ὥραν ὁ καθηγητὴς κ. Φάβριος ἔδειξεν ἔκτυπα καὶ σπέρματα τῆς σ π ο ρ ῖ μ ο υ μ α δ ῖ α ς [madia sativa], ὠμίλησας περὶ τῆς φυτείας καὶ ὠφελείας τοῦ ἐλαιοφόρου τούτου καρποῦ· μετὰ ταῦτα ἀνέπτυξε διὰ λόγου τὰ κυριώτερα τῆς ἐργασίας τῶν πλεκτῶν κνημίδων εἰς προπαρασκευὴν ἐπιθεωρήσεως τῶν ἐν Ἐρλάγγῃ ἐργοστασίων τῶν πλεκτῶν κνημίδων ὁ δὲ κ. Κούρηρος [Kurrer] ἐκ Πράγας ἐπαρουσίασε τὴν ἱστορίαν του περὶ τῆς ἐν τοῖς ὑφαντοῖς τυπογραφίας [Zeūgdru'ckerei], δώσας καὶ διασαφήσεις τινὰς περὶ τούτου· μετὰ δὲ τὴν μεσημβριάν ἐπεθεωρήθησαν ἐργοστάσιον τῶν χειροκτίων καὶ ἕτερον τῶν κτενίων.

10. καὶ 11. Σεπτεμβρίου.

Ὁ κ. Σχύλλερὸς ὠμίλησε περὶ τοῦ καλουμένου Μουσελίνου ὑέλου [Mousselinglas] καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ· ὁ δὲ κ. Κάσζηρος περὶ τοῦ ζωγραφίζειν τὴν τὸρφην, τὸ ὁποῖον ὑπερτερεῖ κατὰ πολλοὺς λόγους τὸ νὰ τυπογραφῶμεν αὐτήν· ὁ κ. Βίσχοφος ἀνέφερε περὶ τῆς μεγάλης ὠφελείας τὴν ὁποίαν προξενεῖ ὡς πιάσμα ὁ παρὰ τοῖς Εὐρωπαϊοῖς λεγόμενος Ταφὲς [Tafé], τουτέστι μίγμα ἐκ τιτάνου καὶ κοπράνων.

12. Σεπτεμβρίου.

Ὁ κ. Ῥέδηνος ἔδειξε δείγματα λινοῦφασμάτων, τὰ ὁποῖα ἔξυφάνθησαν εἰς μηχανικοὺς δίχρους ἀπὸ νῆμα διὰ τῆς μηχανῆς κλωσθὲν, ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν τῶν συνεδριαζόντων εἰς τὴν περαιτέρω ἐπιτηδευματικὴν ἀξίαν τῆς νέας ταύτης εὐμηχανίας. Μετὰ τοῦτο ἔδειξεν εἶδη μηχανικοῦ κλώσματος ἀπὸ τὰ πέριξ τῆς Τηγερηνῶν λίμνης [Tegernsee], γνωματεύσας περὶ τῆς εἰς τοῦτο χρήσεως τῆς μηχανῆς, δι' ἧς τὸ λίνον κλώθεται· ὁ κ. Βίσχοφος προσεῖπέ

τινα ἀκόμη εἰς τὴν κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίασιν περὶ τοῦ Ταφῆ ὁμίλιαν του, περὶ τῆς κατασπευῆς τῶν λάκκων τοῦ πιάσματος· ἔπειτα δὲ ἐγνωστοποίησε τρόπον ἐκ πείρας καλὸν ἀποδειχθέντα, καθ' ὃν δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν τὰ ὠὰ τῶν ὀρνίθων ὅσον ἔνεστι πολὺν χρόνον νωπά· ὁ κ. Φάβριος ἀνέγνωσε πραγματείαν περὶ νέου κιτρίνου χρώματος τῶν Ζωγράφων.

13. Σεπτεμβρίου.

Ὁ κ. Βίσχοφος ὠμίλησε περὶ τοῦ πιάσματος Ταφῆ, τὸ ὁποῖον, προσαναμιγνυμένης τῆς ἐγχλωρίου τινάνου, γίνεσσι καὶ πιαστικώτερον, ἐπειδὴ ὄχι μόνον μεταβάλλονται εἰς ἐρεθιστικὰ καὶ τὴν γῆν παιίνοντα μόρια τὰ διὰ τῆς σήψεως ἐκπεμπόμενα ἀέρια, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐμμένουσα ὑδροχλωρικὴ τίτανος συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀπομύζησιν καὶ διατήρησιν τῆς ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας ἰκμάδος, πρᾶγμα εἰς τοὺς λιμῶνας καὶ ἀγροὺς ἐπωφελέστατον.

Γ'.

Μεγάλην χαρὰν ἐχάρησαν ὅλα τὰ μέλη τῆς συνόδου καὶ οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ τῆς Ἐρλάγγης πολῖται, ἰδόντες ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ δύο καθηγητὰς [ἐμέ τε καὶ τὸν κύριον Λάνδέρηρον] τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀρτισυστάτου Πανεπιστημείου, θαυμάζοντες μεγάλας καὶ εὐλογοῦντες τὸν φιλόμουσον ἡμῶν Βασιλέα διὰ τὸν ὁποῖον δεικνύει ζῆλον πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων, προσεπιχορηγῶν πᾶν ὅ,τι συντείνει εἰς ταύτην, καὶ ἐπαινοῦντες τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ Πανεπιστημεῖόν μας προθυμίαν εἰς ἀνάκτησιν τῆς παιδείας καὶ τῶν φώτων καὶ εἰς τὴν διάδοσιν αὐτῶν εἰς τὸ γένος ἡμῶν. Ὅλα τὰ μέλη τῆς συνόδου καὶ οἱ πολῖται τῆς Ἐρλάγγης μᾶς ἠσπάζοντο καὶ μᾶς ὑπεδέχοντο φιλοφρονέστατα εἰς ὅλας τὰς συνεδριάσεις καὶ συναναστροφάς. Παραλείπων δὲ τὰ σεβαστὰ ὀνόματα τῶν παρευρεθέντων εἰς τὴν σύνοδον ταύτην ἐνδόξων ἀνδρῶν, συντομίας χάριν ἀναφέρω πρὸς τοῦτο τὰ ὀνόματα τῶν διευθυντῶν τῆς συνόδου μόνον, τοῦ κ. Δευπόλδου πρώτου διευθυντῆρος, ὅστις ἐπροθυμοποιήθη κατὰ πάντα τρόπον νὰ μᾶς περιποιηθῆ καὶ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν ἐπιστημονικὴν περιέργειάν μας, καὶ τοῦ Κ. Σρομευήρου, δευτέρου διευθυντῆρος, καὶ καθηγητ. τῆς Χειρουργικῆς εἰς τὸ ἐν Ἐρλάγγῃ Πανεπιστημεῖον, ὅστις ἀπὸ φιλελληνισμὸν καὶ ζῆλον πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ Πανεπιστημείου μας κινοῦμενος μὲ παρεκάλεσε νὰ φέρω εἰς αὐτὸ τὰ παρόντα ἐκ μέρους του δῶρα.

1] Τὸ σύγγραμμά του περὶ τενοντοτομίας καὶ μυοτομίας ἀμφότεραι χειρουργίαι νέαι παρ' αὐτοῦ πρῶτον ἐπιτυχῶς ἐνεργηθεῖσαι καὶ τελειοποιηθεῖσαι, δι' ὧν θεραπεύονται τὴν σήμερον ἑκατοντάδες ραιβοκράνων, ραιβοπόδων, βλαισοπόδων, ἵπποπόδων καὶ ἄλλων ἕνεκα συσπάσεως τῶν μυῶν ἀενδότου ἀπρέπειαν καὶ δυσέργειαν τῶν μελῶν τοῦ σώματος ὑπομενόντων ἀνθρώπων. Χειρουργίαι, δι' ὧν ἰατροῦνται τὴν σήμερον εὐκόλως καὶ ἀκινδύνως πάθη ἀνίατα ἕως πρὸ ὀλίγου νομιζόμενα.

2] Τὴν παρ' αὐτοῦ ἐφευρεθεῖσαν μηχανὴν πρὸς διόρθωσιν τῶν ἀγκυλώσεων τοῦ γόνατος μετὰ τὴν τενοντοτομίαν.

3] Τὴν ὁμοίως παρ' αὐτοῦ ἐφευρεθεῖσαν μηχανὴν πρὸς τελείαν διόρθωσιν τῶν χειρουργουμένων ραιβοπόδων. κ τ λ.

4] Τὸ παρ' αὐτοῦ ἐπιδιορθωθὲν σάνδαλον τοῦ Σκάρπα ὁμοίως πρὸς διόρθωσιν τῶν ραιβοπόδων μετὰ τὴν τομὴν τοῦ Ἀχιλλείου τένοντος κ λ.

5] Θήκην ἐμπεριέχουσαν τὸ μυοτόμον καὶ τενοντοτόμον του, δύο χειρουργικὰ μαχαίρια πρὸς ἐνέργειαν τῆς μυοτομίας καὶ τενοντοτομίας.

6] Ἐτέραν θήκην ἐμπεριέχουσαν δύο χειρουργικὰ ἔργαλεία, τὸ μὲν μονάγκιστρον, τὸ δὲ διπλάγκιστρον, καὶ ἀμφότερα ἀναγκαῖα εἰς τὴν χειρουργίαν τῶν ἀ λ λ η θ ὠ ρ ω ν.

Καὶ πολλοὶ δὲ ἄλλοι πεπαιδευμένοι ἐκ τῶν παρευρεθέντων εἰς τὴν σύνοδον ταύτην ἐφάνησαν πρόθυμοι νὰ πέμψωσιν ἐφεξῆς τὰ πονήματά των εἰς τὸ ἡμέτερον Πανεπιστημεῖον.

Ἐξ ὧν μέχρι τοῦδε ἠκούσατε, κύριοι, βλέπετε φανερὰν τὴν ἐκ τῶν τοιούτων συνόδων προκύπτουσαν εἰς ἡμᾶς μεγίστην ὠφέλειαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁμολογῶ χάριτας εἰς τὸν μεγαλειότατον ἡμῶν Βασιλέα καὶ εἰς Ἰωάννην διὰ τὴν εἰς Ἐρμάγην ἀποστολὴν μου.

Τέλος δὲ πάντων χρεωστῶ νὰ σᾶς ἐνθυμίσω καὶ τοῦτο ἀκόμη, ὅτι ἐκτὸς τῆς συνόδου ταύτης τῶν φυσιολόγων καὶ ἰατρῶν, συγκροτεῖται κατ' ἔτος εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἑτέρα, ἢ τῶν φιλολόγων, εὐθὺς μετὰ τὴν τῶν φυσιολόγων καὶ ἰατρῶν δὲν εἶνε δὲ μικρὸν οὐδὲ τὸ ἐκ ταύτης τῆς συνόδου ὄφελος· ὅθεν κατὰ προτροπὴν πολλῶν καὶ μάλιστα τοῦ γνωστοῦ εἰς τοὺς πλείοτους ἐξ ἡμῶν φιλέλληνας κ. Θειρσίου προτείνω νὰ ἐνεργήσητε ἢ ἀποστέλληται, εἰ δυνατόν, καὶ εἰς τῶν φιλολόγων μας εἰς τὴν σύνοδον ταύτην.

Π Ο Ι Η Σ Ι Σ.

Δημοσιεύοντες τὸ κατωτέρω ποιημάτιον, χρεωστοῦμεν ἴσως πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων νὰ ὑπενθυμῶμεν ὅτι ὁ Ἑρανιστῆς δὲν εἶναι πολιτικὸν σύγγραμμα, ἀλλ' ἀφορᾷ ἰδίως εἰς τὴν φιλολογικὴν ἀξίαν τῶν ὄσων καταχωρίζει. Εὐχαρίσως παραδεχόμενος τὸ ἀσπαστὸν τοῦτο δέιγ-
τῆς προόδου τοῦ νέου ποιητοῦ, τοῦ ὁποίου καὶ προηγουμένως εἶχε δημοσιεύσει δοκίμια, δὲν ἐπεμβαίν' εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκτίμησιν τῆς ὕλης ἣτις ἐπαξίως ἐνέπνευσε φαντασίαν Ἑλληνοῦ καὶ χριστιανοῦ, ἀλλὰ σκοπὸν οἰκείον ἐαυτῷ προτίθεται, νὰ καταστήσῃ γνωστὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅτι ὁ Παρνασσὸς τῆς ἀναθάλλει πάλιν ὑπὸ τὴν αὔραν τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὅτι αἰσίως προοιμιάζοντες νέοι ἀοιοὶ διαδέχονται ἤδη τοὺς παλαιοὺς ὄσων ἐθραύσθη ἡ λύρα.

Ωδὴ εἰς τοὺς ἐπαναστάτας Κρήτης.

1.

Ὁ ποντοπορῶν πλησίον τῆς πατρίδος τῶν Τιτάνων,
Ἐν καιρῷ νυκτὸς βαθείας ἤχους ἤκουσε τυμπάνων,
Καὶ διέκρινε μακρόθεν, ἐπὶ γειτιῶντος ὄρους,
Εἰς τὸ φῶς τῆς Πανσελήνου καθημένους ὀπλοφόρους,
Καὶ σημαίας βαθυκόλπους, ἄνωθεν κυματουμένας,
Ὅπου αἰετὸς ἀνοίγει πτέρυγας κεχρυσωμένας,
Ὡς ὁ ἄγγελος τοῦ Πλάστου,
Καὶ τὸν αἰχμητὴν βαστάζει κεραυτὸν εἰς ὄνυχάς του.

2.

Τί ἐξήλθον ὅπου λέων βαθυχαίτης ἐγενήθη,
Τί ἐγκρύπτοντες οἱ ἄνδρες εἰς τὰ λάσιά των στήθη;
Τὸν ἐλεύθερον ἀέρα τῶν βουνῶν νὰ δοκιμάσουν,
Ἡ Ἁγίου των συνήλθον ἑορτὴν νὰ ἑορτάσουν;
Ἡ στρωμνὴ των χλωροὶ κλάδοι, τάπητες βαθείας χλόης,
Καὶ ὁ Οὐρανὸς τὸ μέγα κάλυμμά των ὁ γελόεις
Προσκεφάλαιον ὁ βράχος,
Ὁ βαρὺς τῆς τρικυμίας παλαιστῆς καὶ μονομάχος.

3.

Τ' ἀπαστράπτοντα μακρόθεν ὄπλα καὶ ἱμάτιά των,
Καὶ τὰ μέχρι τῆς θαλάσσης ἀκουόμεν' ἄσματά των,
Καὶ τὸ πλήρες εὐγενείας ἀρειμάνιον των ἦθος,
Τὸ ἀφηνιῶν δηλοῦσι κατὰ τοῦ ζυγοῦ του πλήθος.
" Προτιμώτερος μᾶς εἶναι θάνατος κ' ἐλευθερία,
Ἡ αἰσχροὶ ζωὴ " βοῶσι στόματα λαοῦ μυρία,
Δεῖα ἔκτοτε βαρβάρων ἔμεινεν ἡ γῆ τῆς Κρήτης.

Καὶ εἰς γῆν πολλῶν μιλλίων
Ἀντηχεῖ τὰς λέξεις ταύτας ἢ ἤχῳ τῶν παραλίων.

4.

Σείονται τῆς Κρήτης ὅλης αἱ κοιλάδες καὶ τὰ ὄρη
Αἰσκιὰ τὴν περιτρέχουν ποταῖα καὶ λευκοφόροι
Τῶν ἀρχαίων Κορυβάντων καὶ Δακτύλων καὶ Κουρήτων
Καὶ σκιὰ τις ἀνυψοῦται πελωρία μεταξύ των.

Δέλτον φέρουσα μεγάλην θεομοθεσιῶν καὶ νόμων.
Καὶ ἡ θεὰ των ἐμπνέει εἰς δειλοὺς δυνάστας τρόμον,

Θάρρος δὲ εἰς τοὺς ὀπλίτας

Καὶ τὴν προπατορικὴν των εὐκλείαν ζητοῦντας Κρήτας.

5.

Πῦρ διήρχετο τὰς φλέβας τοῦ Κρητὸς τοῦ ἀδαμάστου,
Καὶ μὲ κεραυνὸν πολλακίς ἐπληττε τοὺς δεσμευτάς του·

Ὅμοιος μὲ τὸν Τυφῶνα, τοῦ ὁποίου, ζῶντος μόλις,
Τὰ λαχρόεντα πιέζει στέρνα βάρους Αἰτνας ὅλης·

Ἀλλὰ μ' ἕνα τῶν μελῶν του τιναγμὸν κατακραδάζει
Τὰ βουναὶ τῆς Σικελίας, καὶ μὲ μίαν του σκεπάζει

Στήθους ἐκπνοὴν βιαίαν

Ἀπὸ παταγῶν καὶ ῥέον πῦρ τὴν χώραν τὴν Αἰτναίαν.

6.

Δὲν παρήλθον πολλὰ ἔτη· θὰ παρέλθωσιν αἰῶνες,
Καὶ τοῦ Ἑλλήνος ἀκόμη οἱ θανματοουργοὶ ἀγῶνες

Ἦλη θέλουν εἰς τοὺς ζῶντας θανμασμοῦ καὶ λόγου εἶσθαι,
Καὶ ὁ Ἑλλήν θέλει μέχρι συντελείας ἐξυμνεῖσθαι.

Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῶν ἀγῶνων καὶ καμάτων
Οὐδ' ὁ ἀριθμὸς ὑπῆρξε τῶν θριάμβων σου ἐλάττων,

Κρήτη, οὔτε μικροτέρας

Βλάβας εἰς τῆς τυραννίας ἔφερες τὸ μαῦρον τέρας.

7.

Ω! ἂν ἔβλεπες τῆς Κρήτης τὸν λαὸν ἐκ τῶν ὀρέων
Νὰ κατέρχεται εἰς πάλην, χείμαρρος κροτῶν καὶ ῥέων,

Καὶ νὰ πλημμυρῇ βομβίζων τοὺς ἀγρούς καὶ τὰ πεδία,
Ἦ θέλες εἰπεῖ πῶς βλέπεις τὸν ὑψιβρεμέτην Δία,

Εἰς τὰς κορυφὰς τῆς Ἰδης οὐρανόθεν καταβάντα,
Συγκικῶντα γῆν καὶ πόντον, συνταράττοντα τὰ πάντα,

Καὶ ἀνοίγοντα Ταρτάρους

Ἐκατὸν εἰς τοὺς ἐμπλήκτους καὶ ριψάσπιδας βαρβάρους,

8.

Ἀλλ' ἐνέκρωσε τὰ πάντα, ἔσβεσε τὰ πάντα, οἴμοι!

Ἦ ὡς μόλυβδος θανάτου προσπεσοῦσα τότε φήμη,

Ὅτ' ἡ Κρήτη τῆς Ἑλλάδος χώρα δὲν κατωνομάσθη,

Ὅτι τῆς μητρὸς ἀπόνως ἢ θυγάτηρ ἀπεσπίασθη.

Καὶ οἱ δυσανασχετοῦντες φιλελεύθεροι υἱοὶ τῆς,
 Τὴν πατρίδα των λιπόντες,
 Πένητες εἰς ἀλλοτρίαν χώραν διετέλουν ζῶντες.

9.

Πλὴν τὰ φάσματα κατόπιν τρέχοντα τῶν συγγενῶν των,
 Μὲ τὴν χεῖρα ἐστραμμένην πρὸς τὸ αἷμα τῶν πληγῶν των,
 Τοῦ ἀδίκου των θανάτου τὴν ἐκδίκησιν ἐζήτουν.
 Καὶ πολλοὶ των διηγοῦνται ἕως σήμερον καὶ φρίττουν,
 Ὅτι πέριξ των τὴν νύκτα τῶν σφαγέντων ἵσταμένας
 Τὰς σκιάς κλειδόν, ἄλλας κεφαλῆς ἐστερημένας,
 Ἄλλας δὲ ψυχορραγούσας,
 Καὶ μὲ γογγυσμοὺς ἀγρίας ἀγωνίας ἐκπνεούσας.

10.

Ἄλλ' ἰδοὺ τῆς ὀλεθρίου ἐκδικήσεως ἡ ὥρα
 Ἐφθασεν, ἰδοὺ τῆς Κρήτης ἡ τιτανομήτωρ χώρα
 Ἀπὸ τάγματα υἱῶν τῆς ἀρεοτραφῶν πληροῦται·
 Νέφος μέγα πρὸς τὰ ὄρη τοῦ Σιλῆνου συμπυκνοῦται,
 Νέφος φέρον ἐντοσθὲν τοῦ ὕλην κεραυνῶν μυρίων·
 Ἡ βροντὴ μυκάται ἤδη, καὶ ἂν ἐκραγῆ, εἰς ποῖον
 Ποῖον χάσμα τῆς γῆς μέλλει
 Νὰ κρυφθῆ τῶν ἐμβροντητῶν ἀνδραπόδων ἡ ἀγέλη;

11.

Οἱ τρανοὶ τί μᾶς νομίζουν τῆς Εὐρώπης διπλωμάται;
 Ἔθνος ἀγαπῶν εἰς λήθην χαλκοῦν ὕπνον νὰ κοιμᾶται;
 Ἄν μετὰ τὰς ἀθανάτους χθεσινὰς μᾶς ἔτι νίκας,
 Τὰς ῥομφαίας πρὸς ὀλίγον ἀνεπαύσαμεν εἰς θήκας,
 Τῶν μαχῶν τὴν τέχνην μήπως εἶχομεν λησμονημένην;
 Ἰδοὺ πάλιν τὴν ῥομφαίαν φέροντες γεγυμνωμένην,
 Εἰς τὸ στάδιον τῆς Κρήτης
 Τὴν ἀλήθειαν νὰ δείξουν καταβαίνουν οἱ υἱοὶ τῆς.

12.

Καὶ τὴν ὥραν ἴσως ταύτην ποταμὸς τὸ αἷμα ῥέει,
 Ἡ Ὀθωμανὶς τὸν παῖδα τὸν μονογενῆ τῆς κλαίει,
 Καὶ τὸν ἐπινικίον των Ἄσμα ἔτοιμοι νὰ ἄσουν,
 Τὰ αἰμοβαφῆ των ξίφη οἱ ἀνδρεῖοι ἀπομάσσουν,
 Οἱ δὲ βάρβαροι τὴν Κῆρα οἱ φυγόντες τοῦ θανάτου,
 Ἐντρομοὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου τρέχουν μέχρι τοῦ ἐσχάτου
 Εἰς τὰ βάθη τῶν φρουρίων,
 Ἐκεῖ ὅπου δὲν τοὺς φθάνει ὁ Ἑλληνικὸς βραχίον.

13.

Καὶ ὁ εὐτυχῆς ἐκεῖνος ἥρωας τῶν φιλελευθέρων,
 Ὁ πεσὼν τὴν τρικυμίαν εἰς τοὺς πολεμίους φέρων,

Εἰς ταφὴν ἀπὸ πενθοῦντας φίλους του συνωδευμένος,
Φέρεται μὲ κλῶνας δάφνης νικηφόρου ἔστεμμένος.
Ἐνῶ χεῖρες Ἀρχαγγέλων τὴν ψυχὴν παραλαβοῦσαι,
Τὴν μετακομίζουν ὅπου νὰ τὴν ἴδωσι ποθοῦσαι

Προπορεύονται ἀθρόον

Αἱ ψυχαὶ τῶν ἀπ' αἰῶνος ἡμιθέων καὶ ἡρώων.

14.

Πόσον ἐπιπόνου δεῖται κ' ἐπιμόνου γεωργίας
Τὸ γλυκύκαρπον κ' εὐῶδες δένδρον τῆς ἐλευθερίας!
Δὲν ποτίζεται μὲ ὕδωρ, ἀλλὰ μ' αἵματα μαρτύρων,
Καὶ δροσιζεται μὲ αὔρας στεναγμῶν ἀντὶ ζεφύρων.
Ἄλλὰ ὅταν μετὰ ταῦτα αὐξηθὲν καρποφορήσῃ,
Καὶ ἀσθμαίνων ὁδοιπόρος πρὸς τὴν ῥίζαν του καθίσῃ,
Καὶ γευθῆ καὶ τῶν καρπῶν του,
Ἐμπλεως εὐγνωμοσύνης, εὐλογεῖ τὸν γεωργόν του.

15.

Βαίνετε εἰς τὸ εὐρύ σας στάδιον, γενναῖοι Κρήτες!
Βαίνετε, καὶ ὡς οἱ βράχοι τῶν ἀκτῶν σας οἱ προβλήτες
Στήθος λίθου πρὸς τὴν λύσσαν τῶν κυμάτων ἀντιτάτουν,
Αἱ φωναὶ τῶν ἀπειλούντων μηδαμῶς μὴ σᾶς ταραττουν,
Ἐφ' ἡμᾶς ὁ κόσμος ὅλος ἀτενὲς τὸ βλέμμα ἔχει
Μὲ χαρὰς τὸ ἔδαφός του δάκρυα ὁ Ἕλληνας βρέχει,
Καὶ μὲ τὰς θερμὰς εὐχὰς του
Δι' ὑμᾶς ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τοῦ Πλάστου.

16.

Καὶ, ὦ παῖδες τοῦ μεγάλου τῆς Εὐρώπης Νομοθέτου!
Ἐνθουσιασμοῦ πληροῦτε τὴν καρδίαν μου ἀπλέτου,
Καὶ ἡ Μοῦσά μου τὸ μέλλον τὸ λαμπρὸν σας προφοιβάζει.
Ἄσπτηρ μέγας πᾶσαν νύκτα φῶς ὠραῖοι ἀπαναγάζει
Δόξα καὶ Ἐλευθερία οἱ χρυσοῖ του δορυφόροι
Εἶναι ὁ ἀσπὴρ σου, Κρήτη, νέα τῆς Ἑλλάδος κόρη,
Μὲ τῶν φαεινῶν ἀκτίνων
Τοὺς δραγμοὺς, τὴν εὐτυχίαν ἀνωθὲν σου ἐπιχύνων.

17.

Εἶθε τὸ παράδειγμά σου τὸ λαπρὸν νὰ μιμηθῶσιν
Ἄσπτηρ τῆς Ἑλλάδος τέκνα εἰς δουλείαν ἔτι ζῶσιν!
Εἶθε τὸν κοινὸν πληρώσας τῶν Ἑλλήνων ὄλων πόθον,
Πρὸς Βυζάντιον νὰ νεύσῃ τὰς ὀφρεῖς αὐτοῦ ὁ Ὄθων,
Καὶ, ὡς Αἰῶλος ἐξάπτων μὲ τὸ νεῦμά του τὸν πόντον,
Τάγματα νὰ συναγείρῃ αἰχμητῶν ἐνθουσιῶντων,
Κ' ἐν ροπῇ ὁ μέγας κρότος
Ν' ἀκουσθῆ τοῦ τῶν Σουλτάνων θρόνου καταπεπτωκότος.

18.

Τότε κρούων ἐμπνευσμένης λύρας ἤχους γλυκυμόλπους,
 Εἰς τῆς Ἰωνίας θέλω τοὺς πατρίους δράμει κόλπους,
 "Ὅπου φύσις αἰωνίως ἄνθη περιβεβλημένη,
 Κ' αἰωνίως κέλαδοῦσα ἀηδῶν μὲ περιμένει.
 Ἐκεῖ ὅπου θάλλ' ἢ χλόη, καὶ ὁ ῥύαξ κελαρίζει,
 Θὰ τονίσω, ἐνῶ Δέλη τὴν κιθάραν μου στολίζει
 Δάφνης μυροβόλου κλάδος,
 Καὶ τὸν Θρίαμβον τῆς Κρήτης, καὶ τὸν ὕμνον τῆς Ἑλλάδος.
 Ἰ. ΚΑΡΑΤΤΟΥΤΣΑΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

*Itinéraire descriptif de l' Attique et du Péloponèse
 avec cartes et plans topographiques,
 par F. Aldenhoven.*

"Ὅταν ἡ Ἑλλὰς ἀπεχαιρέτα τὸν πολιτισμὸν τὸν ὁποῖον ἐδίδαξε, καὶ τὴν γῆν ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχε διαλάμψει, ὡς συμβολαιογράφος πρωτοκολλίζων τὴν περιουσίαν τοῦ θνήσκοντος περιηγήθη ὁ Πausanias τὰς δορυαλώτους ἐπαρχίας τῆς, καταγράφων τὰ κειμήλια τῆς εὐφυΐας τῆς ὅσα διέσωζεν εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου τῆς. Οἱ πένθιμοι αἰῶνες ἐπήλθον ἔπειτα, τὸν λαμπρὸν τῆς ἱματισμὸν διενεμήθησαν οἱ νικηταὶ κ' ἐσπάραξαν οἱ ἄγριοι τῆς Ἀσίας, καὶ ἐρείπια ἐσωρεύθησαν ἐπὶ ἐρείπιων. Ἀλλὰ σήμερον ὅτε ἀποσειούσα τῆς δουλείας τὸ αἷσχος ἀνεγείρεται πάλιν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ὡς κληρονόμος ἐνήλιξ ἤδη, ἡ Ἑλλὰς ἐρευνᾷ τὸ κτηματολόγιον τῶν προγόνων τῆς, καὶ ἀντιπαραβάλλει αὐτὸ τὰ μεοίκτρα λείψανα ὅσα τῇ ἄφησεν ἡ ἀπληστία τῶν νικητῶν καὶ τῶν τυράννων ἢ ἀγροικία. Ἐπὶ τῆς παρελθούσης τῆς ἐποχῆς ἢ βαρβαρότης τῶν δυναστῶν τῆς ἐφαίνετο ὄχι μόνον εἰς τοῦ ἔθνους τὸν σκοτισμὸν, εἰς τὴν ἀπόσβεσιν τῆς δόξης, τῶν λαμπρῶν του πλεονεκτημάτων, καὶ ὀλίγου ἔδει καὶ αὐτῆς του τῆς ἐθνικότητος, ἀλλὰ λαμβάνουσα καὶ ὑλικωτέραν μορφήν ἐφηπλοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ, παρεμόρφωσε κ' ἐξηγγρίωσε τὴν φύσιν, " θῖνας ἀνύδρους καὶ θηριώδεις " καταστήσασα τὸ ἀρχαῖον ἐμπορεῖον τῆς γῆς. Ὁ θαλασσοπόρος ἔφευγε μακρὰν τῶν ἀκτῶν τούτων τὰς ὁποίας ἐλιμαίνεται ἢ ἀτίθαστος τυραννία, καὶ ἂν ποτὲ εἰσεχώρει εἰς τὰ ἐνδότερα αὐτῶν, δὲν ἐμάντευε βεβαίως ὑπὸ τοὺς ῥύακας τοῦ αἵματος τῶν σφαγιῶν καὶ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς νέας καταστροφῆς, κρυπτομένην τὴν τροφὸν τοῦ πολιτισμοῦ, τὴν μεγάλην τῆς οἰκουμένης διδάσκαλον. Ἀφ' ὅτου οἱ πρῶτοι περιηγηταὶ ἀνήγγειλον εἰς τὴν Εὐρώπην τὴν χαρ-

μόσυνον εἶδισιν ὅτι αἱ Ἀθηναίαι τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Ξενοφάντος τῶν ὑπάρχουν ἀκόμη, τίς θρέψας τὴν νεότητά του μὲ τὸ γάλα Ἑλληνικῆς μουσῆς δὲν ἠθέλησε νὰ ἰδῆ τὰ ἐδάφη, τὰ ὁποῖα ἐφαντάζετο ὡς κόσμον εἰδανικόν, γέννημα ποιητικὸν τῶν μεγάλων νοῶν τοὺς ὁποίους ἐμελέτα; Ὁ φιλόλογος ἔκλεισε τοὺς παχυτόμους καὶ ψυχροὺς σχολιαστὰς οὔτινες ἐπολλαπλασίαζον μόνον τὰς ἀμφιβολίας περὶ αὐτὸν, καὶ ἔσπευσε νὰ συμβουλευθῆ τὸ μέγιστον καὶ εὐκρινέστατον σχόλιον τῶν σπουδῶν του, αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ γλῶσσα διατηρηθεῖσα σχεδὸν ἀμετάβλητος, ὁ ἔθνικὸς χαρακτήρ τοῦ λαοῦ τοῦ ὁποίου προκατελιημμένοι ἐσυκοφάντησαν τὴν ταυτότητα, τὰ ἦθη, τὰ ἔθιμα, αἱ προλήψεις, αὐτὸ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῆς θρησκείας τοῦ νέου Ἑλληνος, ἡ θέσις τῶν λειψάνων τῶν ἀρχαίων πόλεων, ἡ θέσις τῶν ἐκκλησιῶν ἐπωκοδομηθεῖσων σχεδὸν πανταχοῦ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ναῶν, ἡ νέα ὀνοματοθεσία τῶν ὕδρων, τῶν ποταμῶν, τῶν χωρίων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παράγωγος τῆς ἀρχαίας, ἀγάλματα, ἐπιγραφαὶ, ὅλα ἐν ἐνὶ λόγῳ εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα ἐξήγουν τὴν παλαιάν. Ἀλλὰ τῶν τυράννων τῆς ἡ βαρβαρότης ἦτον κώλυμα ἀνυπέρβλητον εἰς τὸν ἐφιέμενον νὰ σπουδάσῃ αὐτὴν, καὶ μεγίστη ὀφείλεται εὐγνωμοσύνη εἰς τὸν Σπῶνον καὶ Οὐηλέρον, εἰς τὸν Στουάρτον, Γέλλ καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τὸν φιλόπονον καὶ πολυμαθῆ Δεῖκιον ὅτι ἐν μέσῳ τοσούτων δυσχεριῶν κατώρθωσαν νὰ συλλέξουν τοσαύτας πολυτίμους περὶ Ἑλλάδος εἰδήσεις. Ἀλλ' ἡ τὰ πάντα φωτίζουσα ἐλευθερία ἐπέχυσε τὸ ἀγαθοποιὸν φῶς τῆς καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διὰ τῆς νέας. Πόσοι ὅ,τι πλείστον ἄξια ἀρχαιοότητες δὲν ἀνεκαλύφθησαν ἀφ' ὅτου τὸ ἔθνος δύναται νὰ πράττῃ ἄξια ἑαυτοῦ ὁσάκις εὐρίσκει καὶ τὴν κυβέρνησιν ἀρωγόν. Πόσον αἱ περιηγήσεις εἰς τὰς ἀπωτάτας γωνίας τῆς ἡδὴ ἐλευθέρας Ἑλλάδος δὲν εὐκολύνθησαν, καὶ πόσοι προσκυνηταὶ δὲν συρρέουν εἰς τὴν ἱερὰν χώραν τὴν ἀρχαιότητος! Ἀλλ' ἡ ἀνευ κρίσεως καὶ ὀδηγίας δίοδος τῶν διὰ τοῦ τόπου τούτου ὅπου ἕκαστος λίθος ἔχει τὴν ἀνάμνησίν του, ἕκαστον σημεῖον τὴν δόξαν του, ἠθελεν ἀνταμείψει ἀνεπαξίως τῶν προσδοκιῶν του τὸν φιλομαθῆ περιηγητὴν, καὶ ὁ ἐπιδημῶν ξένος βλέπων τὰ χαριέντα ὄρη, τὰς τερπνὰς κοιλάδας, τοὺς κόλπους καὶ τὰς νήσους μας, αἰσθάνεται μὲν ὡς προφητικῶς ὅτι ἕκαστον αὐτῶν διηγεῖται μεγάλην τινὰ ἰσορίαν, ὅτι ἕκαστον ἔχει μὲ τί νὰ κινήσῃ τὸν θαυμασμὸν ἢ τὴν συμπάθειάν του, ἀλλὰ δὲν ἔχει τίς νὰ τὸν ὀνομάσῃ ὅσα κείνται πρὸ ὀφθαλμῶν του, τίς νὰ τὸν ἐξηγήσῃ τὰ λαμπρά των μυσηρία.

Τὸ ἔργον τοῦτο ἀνέλαβεν ὁ ἐκδότης τοῦ παρόντος συγ-

γράφματος διὰ τὴν Ἀττικὴν πρὸς τὸ παρὸν καὶ διὰ τὴν Πελοπόννησον. Ἡ μέθοδός του εἶναι κατάλληλοτάτη, καὶ καθιστᾷ τὸ ἐγχειρίδιόν του προσφιλεῖ συλλογισμὸν τοῦ διατρέχοντος τὴν Ἑλλάδα. Κατ' ἀρχὰς ἐκθέτει ἐν Περιλείψει τὰς διαφόρους τύχας τοῦ μέρους περὶ οὗ πραγματεύεται, ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἐποχῆς του μεταβαίνει εἰς τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἡμιβάρβαροι φράγκοι κατέκτησαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἐντελῆ της ὑπὸ τοὺς Τούρκους ἀποβαρβάρωσιν, διηγούμενος τὰ ἐπισημότερα τῶν συμβάντων ὧσων τὸ μέρος τοῦτο κατέστη θέατρον, καὶ ἀπαριθμῶν τὰ ὀνόματα ὅσα κατὰ καιροὺς μετέβαλε. Μετὰ ταῦτα περιγράφει αὐτὸ εἰς τὴν ἀρχαίαν του κατάστασιν, καθ' ὅσον αὕτη ἐξάγεται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους, ἢ μᾶλλον καθὼς ὁ ἐκδότης εὔρεν αὐτὴν ἐκτεθειμένην εἰς τοὺς νεωτέρους τοὺς ὁποίους ἐσυμβουλευθή, καὶ τέλος ἀντιπαραθέτει αὐτὴν πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν, ἐπαριθμῶν ὅλα τὰ σωζόμενα λείψανα, καὶ ὁδηγῶν τὸν περιηγητὴν πρὸς εὔρεσιν αὐτῶν. Ἐνδιατρίψας εἰς πᾶσαν πόλιν, ἢ εἰς πᾶν μέρος περιεργὸν διὰ τὴν ἱστορικὴν σημασίαν του, προσθεῖς πολλάκις καὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν νέων μαχῶν καὶ ἐπισήμων συμβάντων τῆς ἐπαναστάσεως τὰ ὁποῖα τὰ ἐδόξασαν, καὶ διασαφήσας τὰς περιγραφάς του καὶ διὰ λιθογραφικῶν πινάκων, προβαίνει περαιτέρω καὶ ὡς ἀληθῆς πρόνοια τοῦ περιηγουμένου χειραγωγεῖ αὐτὸν ἀπὸ λεπτοῦ εἰς λεπτὸν ἀπαριθμῶν ὅλα τὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπαντώμενα ἀντικείμενα, ὥστε ὁ κατὰ πρῶτον πατήσας τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, δύναται νὰ διατρέξῃ μόνος τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Πελοπόννησον καθ' ἑκατὸν δώδεκα διευθύνσεις, ὅσας τὸ βιβλίον αὐτὸ περιέχει, χωρὶς ποτέ του ν' ἀπατηθῇ.

Τὸ σύγγραμμα τοῦ κυρίου Ἀλδενόβεν περιέχον ὅλας τὰς πληροφορίας ὅσας δὲν ἐδύναντο νὰ ἔχουν οἱ πρὸ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος γράψαντες, συμπεριλαμβάνον εἰς ἓνα μόνον τόμον ὅλας τὰς ἀναγκαίας ἱστορικὰς, τοπογραφικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς γνώσεις, ὁδηγοῦν μὲ λεπτολόγον ἀκρίβειαν τὸν περιηγητὴν, δίδον εἰς αὐτὸν πρόχειρον τῶν υερῶν τὰ ὁποῖα ἐπισκέπτεται ἔποψιν διὰ τῶν λιθογραφημάτων του, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς πολῦτιμον ἀπόκτημα ἀπὸ τοὺς περιηγουμένους εἰς τὴν Ἑλλάδα, πρέπει δὲ νὰ φανῇ εὐπρόσδεκτον καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἀνοίγει τὰς ὁδοὺς τῆς πατρίδος τῶν εἰς τοὺς ξένους, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὰ φῶτα ὠφελοῦνται καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους γίνονται γνωστότεροι· διότι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος κερδίζει φίλους καὶ καταστρέφει τῶν ἐχθρῶν τὰς συκοφαντίας καθ' ὅσον γνωρίζεται.